

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA VZROKOV IN POSLEDIC OTROŠKEGA DELA V SVETU
TER OCENA UKREPOV ZA BOJ PROTI OTROŠKEMU DELU**

Ljubljana, september 2018

ŠPELA VUGA

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Špela Vuga, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor/-ica predloženega dela z naslovom analiza vzrokov in posledic otroškega dela v svetu ter ocena ukrepov za boj proti otroškemu delu, pripravljene v sodelovanju s svetovalko red. prof. dr. Tjaša Redek

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil/-a samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel/-a, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil/-a vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil/-a;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal/-a v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil/-a soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne 26.8.2018

Podpis

študentke: _____

KAZALO

UVOD	1
1 DEFINIRANJE OTROŠKEGA DELA IN ZAKONODAJNI OKVIR	3
1.1 Konvencija o otrokovih pravicah	3
1.2 Konvencija št. 182 in št. 138 Mednarodne organizacije dela.....	5
1.2.1 Konvencija št. 182 o prepovedi najhujših oblik dela otrok in takojšnjem ukrepanju za njihovo odpravo	5
1.2.2 Konvencija št. 138 o minimalni starosti za sklenitev delovnega razmerja	6
1.3 Otroško delo v slovenski zakonodaji	7
2 OTROŠKO DELO V ŠTEVILKAH.....	9
2.1 Otroško delo v svetu	9
2.2 Otroško delo in bruto nacionalen prihodek.....	13
2.3 Otroško delo in sektor zaposlitve	14
3 RAZLOGI ZA OBSTOJ OTROŠKEGA DELA	16
3.1 Revščina	16
3.1.1 Osnoven pregled.....	16
3.1.2 Vpliv revščine in nihanje prihodka na odločitev o otroškem delu znotraj gospodinjstev.....	19
3.2 Otroško delo in šolski sistem	22
3.2.1 Povezanost obsega otroškega dela ter obiskanosti šole	22
3.2.2 Obseg otroškega dela ter neustreznost šolskih sistemov	27
3.3 Kulturne značilnosti.....	30
3.4 Vpliv globalizacije na otroško delo	34
4 Posledice otroškega dela	35
4.1 Vpliv na izobrazbo.....	Error! Bookmark not defined.
4.2 Vpliv na zmanjšanje bodočega zaslužka.....	38
4.3 Vpliv otroškega dela na zdravje otrok	40
5 ANALIZA PRIPOROČIL ZA ODPRAVO OTROŠKEGA DELA TER PRIMERI DOBRIH PRAKS ODPRAVE OTROŠKEGA DELA.....	42
5.1 Uspešnost integriranih strategij za odpravljanje otroškega dela	42
5.1.1 Osnovna pravna pravila in predpisi	42
5.1.2 Dostojanstveno delo za odrasle ter mlade nad dovoljeno starostjo za sklenitev delovnega razmerja.....	44
5.1.3 Socialna varnost in osnovna raven socialne zaščite	47
5.1.4 Dostopnost izobraževanja	49
5.2 Implementacija integriranih strategij in primeri dobre prakse	50

5.2.1	Dobre prakse implementacije integriranih strategij na raven državne in lokalne zakonodaje.....	51
5.2.2	Dobre prakse odpravljanja otroškega dela na specifičnih področjih dela	53
SKLEP		55
VIRI IN LITERATURA		58

PRILOGE

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Število in razširjenost otroškega dela glede na starost in spol	9
Tabela 2:	Distribucija otroškega dela glede na višino bruto nacionalnega dohodka na osebo	14
Tabela 3:	Razporeditev otroškega dela glede na sektor zaposlitve, regijo, spol ter starostno strukturo otrok.....	15
Tabela 4:	Distribucija revščine in ekstremne revščine glede na starost.....	17
Tabela 5:	Prikaz revščine in ekstremne revščine glede na regijo s poudarkom na otrocih v %	18
Tabela 6:	Elastičnost otroškega dela glede na prihodek na gospodinjstvo po državah.....	20
Tabela 7:	Prikaz vpliva obsega opravljanja ekonomske in neekonomske aktivnosti na vključitev v šolski sistem v Kambodži	36
Tabela 8:	Napredek pri implementaciji mednarodnih standardov otroškega dela v konkretno državno zakonodajo v obdobju med letoma 2004 in 2014 po regijah	43

KAZALO SLIK

Slika 1:	Razširjenost otroškega dela v 30 državah z največjim odstotkom otroškega dela.....	10
Slika 2:	Obseg otroškega dela leta 2012 in 2016 po starostnih skupinah.....	10
Slika 3:	Razširjenost otroškega dela glede na sektor in spol v %	11
Slika 4:	Število in razširjenost (v %) otroškega dela glede na regijo	13
Slika 5:	Države z največjim odstotkom otrok, ki ne obiskujejo osnovne šole	23
Slika 6:	Prikaz obsega otroškega dela v % ter % otrok, ki ne obiskujejo osnovne ali srednje šole po državah.....	24
Slika 7:	Odstotek pismenosti med mladimi med 15. in 24. letom v državah z najnižjo pismenostjo*	25
Slika 8:	Primerjava stopnje dokončane osnovne šole z obsegom otroškega dela v %.....	26
Slika 9:	Obseg otroškega dela v % v primerjavi z indeksom razvoja izobraževanja.....	27

Slika 10: Razmerje števila otrok na število učiteljev v osnovni šoli	28
Slika 11: Prikaz držav z najnižjim izdatkom za šolstvo v % glede na BDP države	29
Slika 12: Prikaz držav z najvišjim odstotkom otrok, ki ponavljajo razred v osnovni šoli..	37

UVOD

Trenutna ocena razširjenosti otroškega dela Mednarodne organizacije dela je, da je kar 168 milijonov otrok po svetu del otroškega dela, kar predstavlja 11 % vseh otrok (International Programme on the Elimination of child labour, v nadaljevanju IPEC, 2013). Obseg problema je torej izjemno skrb vzbujajoč. Pri iskanju rešitev za preprečevanje otroškega dela je Mednarodna organizacija dela pripravila posebne konvencije, ki definirajo otroško delo in tudi ga prepovedujejo. Mnoge države so na podlagi konvencije prilagodile nacionalno zakonodajo in tako izboljšale kakovost življenja otrok po svetu. Od leta 1989 se je možnost, da otrok dočaka 50 let starosti, dvakrat povečala. Poleg tega konvencija narekuje, da morajo države zagotoviti brezplačno osnovno izobraževanje. Obisk šole se je v državah v razvoju iz 53 % leta 1990 povečal na kar 81 %. Seveda tega ne moremo pripisovati zgolj Konvenciji o otrokovih pravicah, vendar je zagotovo sprožila splošno tendenco k izboljšanju življenj otrok (Human Rights Watch Inc., 2018).

Kot glavni razlog za obstoj otroškega dela in obseg problema navajamo revščino. Revščina namreč prisili odločevalce v gospodinjstvu, da otroka vključijo v otroško delo, saj je neposreden in oportunitetni strošek za družine prevelik, da bi lahko omogočili otrokovo izobraževanje. Otroškega dela je namreč največ v državah, kjer je nacionalni prihodek nižji. Za obstoj otroškega dela pa obstajajo tudi drugi razlogi, kot sta nedostopno šolstvo in izobraževanje, globalizacija in tudi kulturne specifikke lokalnega okolja, ki otroštvo in samo delo percipirajo kot nujno za otrokovo rast in zdravje.

Posledice otroškega dela pa so lahko kratkoročno škodljive ter puščajo tudi dolgoročne učinke. Najhujše posledice se poznajo na zdravju otrok, saj otroško delo škodljivo vpliva na njihovo fizično in psihično zdravje. Zaradi otroškega dela pa tudi nimajo možnosti pridobiti kakovost izobrazbe, kar se pozna pri pridobivanju služb ter zaslužku v času odraslosti.

V nalogi bom tako odgovorila na naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kako je opredeljeno otroško delo v mednarodnih aktih? Ali mednarodni akti definirajo otroško delo glede na družbene in ekonomske specifikke posamezne kulture?
- Kakšne so razsežnosti otroškega dela v svetu in kakšni so trendi?
- Kateri so glavni razlogi za otroško delo? Kako pomembni razlogi so revščina, globalizacija, družbeni in drugi dejavniki? Katere skupine ljudi so zato bolj ranljive za otroško delo?
- Katere so glavne posledice otroškega dela?
- Kako se lahko države in svet (mednarodne institucije) borijo uspešno proti otroškemu delu? Ali so mednarodni ukrepi za zmanjšanje obsega otroškega dela učinkoviti v vseh državah, še posebno tistih, kjer je obseg otroškega dela največji?

Na raziskovalna vprašanja bom v nalogi odgovorila s pomočjo kombinacije teoretičnih in empiričnih metodoloških pristopov. V predstavitvi in analizi dejavnikov in posledic ter učinkov bom s pomočjo analize obstoječe literature analizirala glavna izhodišča, ki jih bom podprla s podatki iz empiričnih raziskav, narejenih na mednarodni ravni. S študijami primerov bom prikazala učinkovite primere implementacije priporočil Mednarodne organizacije dela, ki so vplivale na zmanjšanje obseg otroškega dela.

Magistrska naloga je tako razdeljena na tri glavne dele. Prvi del predstavlja splošni zakonodajni okvir, ki je zastavljen na mednarodni ravni, nato pa implementiran v zakonodajo vsake države, ki je konvencije tudi ratificirala. V prvem delu se bom tudi dotaknila zelo pomembnega vprašanja pri analizi problema otroškega dela – same definicije otroškega dela. Definiranje problema je namreč prvi in zahtevnejši korak pri pripravi ukrepov za odpravo otroškega dela. Pregledala bom tudi sam obseg otroškega dela ter se osredotočila na pregled podatkov, ki dokazujejo, kje je pogostost otroškega dela največja. Drugi del naloge se bo osredotočal na analizo vzrokov in posledic otroškega dela. Glavni poudarek bo na analizi vpliva revščine na sam obseg problema. Druga pomembnejša razloga, ki vplivata na otroke, sta učinkovitost in dostopnost izobraževalnih sistemov v določeni regiji. Obravnavala pa bom tudi vpliv globalizacije ter kulturnih značilnosti na sam obseg. Pri posledicah se osredotočam na fizične in psihične posledice na zdravje otrok, ki se pojavljajo v danem trenutku ali pa se pokažejo kasneje v življenju otroškega delavca. Poleg zdravstvenih posledic pa se zgodnja vključitev v ekonomsko dejavnost pozna tudi na pridobljeni izobrazbi otroka ter znanju in veščinah, ki si pomembne za pridobitev višjega prihodka. Obravnavala bom tudi zmanjšanje bodočega prihodka kot posledica otroškega dela. V zadnjem delu naloge se bom posvetila ukrepom za odpravljanje otroškega dela. Pregledala in analizirala bom osnovne sestavine integriranih strategij, ki so nujno potrebne za učinkovitost programov, in analizirala dobre prakse implementacije integriranih strategij, ki so lahko tako dobra podlaga za snovanje ukrepov in programov za zmanjševanje problema otroškega dela.

Pri analizi podatkov obsega otroškega dela pa so podatki o tem pojavu zelo skopi. Podatki, ki jih uporabljam v magistrski nalogi, so zbrani v različnih časovnih obdobjih in niso na voljo za vse države. Zaradi narave problema niso na voljo najnovejši podatki o stanju v državah in jih zato v nalogi uporabljam večinoma iz leta 2010. Pri prebiranju podatkov mora imeti bralec tudi v mislih, da ni otroško delo vsaka vključenost v ekonomsko aktivnost pred 18. letom starosti, vendar gre predvsem pri mlajših otrocih v večini primerov za otroško delo. Zaradi skoposti podatkov, ki so na voljo, v nalogi uporabljam rezultate različnih institucij, kot so Mednarodna organizacija dela, UNICEF ter Svetovna banka.

Kljub vsem podatkovnim omejitvam pa sem na podlagi analize podatkov potrdila, da je glavni razlog za obstoj in razširjenost otroškega dela ravno ekonomske narave. Revščina in ekstremna revščina tako vplivata na odločitev odločevalca v gospodinjstvu o vključitvi otrok v otroško delo. Vključitev v otroško delo vpliva tudi na samo izobraženost otroškega

delavca. Podatki namreč prikazujejo, da zaradi preobremenjenosti pri samem delu in neprilagojenosti šolskih sistemov, otroški delavci dosegajo slabše učne rezultate in tudi večkrat predčasno zapustijo šolski sistem. Zaradi nižje izobraženosti pa v času odraslosti pridobijo slabše plačane zaposlitve in se znajdejo pod pragom revščine, ki se tako nadaljuje iz generacije v generacijo.

1 DEFINIRANJE OTROŠKEGA DELA IN ZAKONODAJNI OKVIR

Opredelitev otroškega dela je zelo problematična, saj večkrat posega v dinamiko družinskega življenja, na področje kulturnih specifik ter splošnega razumevanja dela otrok.

Mednarodna organizacija dela (v nadaljevanju ILO, 2017a) otroško delo opredeljuje kot tisto delo otrok, ki otroka prikrajša za njegovo otroštvo, razvoj potencialov in dostojanstva ter je škodljiv za otrokov psihofizični razvoj. To je delo, ki je fizično, psihično in moralno nevarno za otroka ter posega v otrokovo možnost izobraževanja.

V hujših oblikah se pod otroško delo šteje suženjstvo otrok, ločitev otrok od družine, izpostavljanje otrok najnevarnejšim oblikam delam, ki so specifične glede na državo ter znotraj samih sektorjev (ILO, 2017a).

United Nations Children's Fund (v nadaljevanju UNICEF, 2017a) otroško delo definira še bolj specifično in ga specificira glede na starostno strukturo populacije otrok:

- Pod otroško delo za otroke, stare med 5 in 11 let, se šteje, da v delovnem tednu opravijo najmanj 1 uro ekonomske pridobitne dejavnosti ali pa najmanj 28 ur gospodinjskega opravila.
- Pod otroško delo za otroke, stare med 12 in 14 let, se šteje, da v delovnem tednu opravijo najmanj 14 ur ekonomske pridobitne dejavnosti ter najmanj 42 ur ekonomske dejavnosti in gospodinjskih opravil.

1.1 Konvencija o otrokovih pravicah

Konvencijo o otrokovih pravicah (Ur. l. SFRJ-MP, št. 15/90) je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov 20. novembra 1989, veljati pa je začela 2. septembra 1990. Je prvi in temeljni mednarodni akt, ki je zavezujoč za države in varuje otrokove pravice. Ratificiralo ga je že 196 držav po vsem svetu.

Konvencijo o otrokovih pravicah bi lahko razdelili na štiri dele – osnovna vodila, pravice za preživetje in razvoj otroka, varstvo otroka ter pravice o otrokovi svobodi. Osnovna vodila konvencije narekujejo osnovne pravice, ki bi morale biti zagotovljene za vsakega otroka in so v absolutno otrokovo korist (pravica do preživetja in razvoja ter pravico do svobodnega izražanja mnenja). Pravice za preživetje in razvoj otroka vključujejo pravice

do primerne prehrane, prebivališča in zdravstvene oskrbe ter prostega časa. Posebno varstvo pa je zagotovljeno otrokom beguncem ter otrokom s posebnimi potrebami. Določbe, ki jih uvrščamo pod varnost otroka, varujejo otroke pred kakršnokoli obliko zlorabe (v to kategorijo spada tudi otroško delo), s poudarkom na varovanju pred kriminalnimi dejanji, kot so ugrabitev otrok, metalno in fizično zlorabo, zlorabo drog, izkoriščanje otrok za prostitucijo ter udeleženosť otrok v vojnih spopadih. Četrti sklop pravic pa se osredotoča na otrokovo svobodo, pravico do izražanja in odločanja, ko gre za njihovo socialno, ekonomsko, versko, kulturno in politično življenje (UNICEF, 2018a).

Konvencija o otrokovih pravicah v 32. členu določa, da so države podpisnice odgovorne za preprečevanje otroškega dela in ekonomskega izkoriščanja otrok (Ur. l. SFRJ-MP, št. 15/90):

- »Države pogodbenice priznavajo otrokovo pravico do zaščite pred ekonomskim izkoriščanjem in pred opravljanjem kateregakoli dela, ki je lahko nevarno ali ki moti otrokovo šolanje ali škodi njegovemu zdravju ali telesnemu, umskemu, duhovnemu, nraštenemu ali družbenemu razvoju.
- Države pogodbenice bodo z zakonodajnimi, upravnimi, družbenimi in vzgojnimi ukrepi zagotovile uresničevanje tega člena. V ta namen in v skladu z ustreznimi določbami drugih mednarodnih aktov bodo države pogodbenice še posebej:
 - a) določile najnižjo starostno mejo, pri kateri je dovoljeno zaposlovanje;
 - b) določile ustrezne predpise o številu delovnih ur in o pogojih zaposlovanja;
 - c) določile ustrezne kazni in druge sankcije, s katerimi bodo zagotovile učinkovito uveljavljanje tega člena.«

Konvencija posebej tudi poudarja pravico otrok do izobraževanja. Države bi morale zagotoviti brezplačno osnovno šolanje ter omogočati izobraževalni sistem, ki je vključujoč za vse otroke (28. in 29. člen Konvencije o otrokovih pravicah, Ur. l. SFRJ-MP, št. 15/90). Te določbe so še izjemno pomembne pri preprečevanju otroškega dela, saj je večkrat strošek izobraževanja otroka tisti, ki odtehta odločitev odločevalca v družini za vključitev otroka v otroško delo.

Konvencija o otrokovih pravicah ima tudi vzpostavljen sistem nadzora držav o upoštevanju pravic, ki jih določa. Države podpisnice morajo vsakih pet let pripraviti poročilo o implementaciji določil konvencije v nacionalno zakonodajo ter o napredku, narejenem na tem področju. Poročilo predajo Komiteju za otrokove pravice, ki je sestavljen iz 18 neodvisnih strokovnjakov, ki ocenjujejo in pregledujejo napredek ter implementacijo tako v zakonodajo kot tudi v prakso vsake države. Komite pripravlja tudi redna poročila in priporočila za države podpisnice in tako omogoča hitrejši napredek na tem področju. Naloga komiteja je tudi obravnava individualnih pritožb o kršitvi Konvencije o otrokovih pravicah (United Nations Human Rights, 2018).

Za vse države podpisnice torej velja, da morajo na nacionalni ravni vzpostaviti mehanizme, ki bodo preprečevali otroško delo ter vsakršno koli obliko ekonomskega izkoriščanja otrok. Poleg tega pa je poudarek tudi na ustreznih sankcijah, ki bodo delovale odvračilno.

1.2 Konvencija št. 182 in št. 138 Mednarodne organizacije dela

Prizadevanja Mednarodne organizacije dela je že od samega začetka popolna odprava otroškega dela. V tej luči je Mednarodna organizacija dela sprejela dve konvenciji, ki opredeljujeta otroško delo ter najhujše oblike otroškega dela in so zavezujoče za države, ki jih ratificirajo – Konvencija št. 182 o prepovedi najhujših oblik dela otrok in takojšnjem ukrepanju za njihovo odpravo ter Konvencija št. 138 o minimalni starosti za sklenitev delovnega razmerja.

Za države, ki so konvenciji ratificirale, so določbe v njih zavezujoče, kar se mora odražati v nacionalni zakonodaji ter v usmeritvah države. Slovenija je tako konvencijo št. 182 kot tudi konvencijo št. 138 že ratificirala in se tako uvršča v eno izmed držav, ki so se pridružile skupnemu boju proti otroškemu delu.

1.2.1 Konvencija št. 182 o prepovedi najhujših oblik dela otrok in takojšnjem ukrepanju za njihovo odpravo

Konvencija št. 182 o prepovedi najhujših oblik dela otrok in takojšnjem ukrepanju za njihovo odpravo (Ur. l. RS – Mednarodne pogodbe, št. 7/01) je prišla v veljavo leta 2000. Konvenciji se pripisuje poseben pomen, saj je bilo dejstvo, da so otroci prisiljeni v kriminalna dejanja in izkoriščani za najhujše oblike dela, prvič prepoznano v mednarodnem pravnem instrumentu. Poleg tega je fokus usmerila na točno določena področja otroškega dela, ki so najbolj pereč problem in zahtevajo urgentno razrešitev. Konvencija je pozvala k implementaciji različnih programov in mehanizmov v nacionalno zakonodajo, ki so usmerjeni le v odpravo teh oblik v določenem časovnem obdobju (Gallinetti, 2007).

Konvencija št. 182 natančno opredeljuje najhujše oblike otroškega dela v 3. členu konvencije (Ur. l. RS – Mednarodne pogodbe, št. 7/01):

»V tej konvenciji izraz »najhujše oblike dela otrok« zajema:

- a) vse oblike suženjstva ali suženjstvu podobnega ravnanja, kot so prodajanje otrok in trgovanje z njimi, obveznost odplačevanja dolgov staršev in tlačanstvo ter prisilno ali obvezno delo, vključno s prisilno ali obvezno mobilizacijo otrok za namene oboroženega spopada;
- b) izkoriščanje, zvodništvo ali ponujanje otrok za prostitucijo, za izdelavo pornografije ali pornografske nastope;

- c) izkoriščanje, zvodništvo ali ponujanje otrok za nezakonite dejavnosti, še zlasti za izdelavo drog in trgovanje z njimi, kot je določeno v ustreznih mednarodnih pogodbah;
- d) delo, ki zaradi svoje narave ali okoliščin, v katerih se opravlja, lahko ogrozi zdravje, varnost ali moralno otrok.«

Konvencijo, ki narekuje odpravo najhujših oblik otroškega dela, so ratificirale skoraj vse države z izjemo Cookovih otokov, Eritreje, Marshallovih otokov, Palaua, Tonga in Tuvala. Država, ki je nazadnje ratificirala konvencijo št. 182, je bila Indija, kar predstavlja velik napredek v boju proti odpravi najhujših oblik otroškega dela (ILO, 2017a). Ratifikacija konvencije je namreč pravno zavezujoča za državo in njena načela morajo odražati lokalno nacionalno zakonodajo (United Nations, v nadaljevanju UN, 2017).

Konvencija zahteva takojšnjo vzpostavitev mehanizmov za odpravo najhujših oblik otroškega dela, vendar se glede same konvencije še vedno pojavljajo kritike. Čeprav je vsebinski poudarek ravno na takojšnji odpravi najhujših oblik, je čas trajanja od dne ratifikacije konvencije do dne, ko stopi v veljavo, 12 mesecev. Tak proces dela je v nasprotju z urgentnostjo samega problema in posledicami, ki nastanejo v tem časovnem zamiku.

1.2.2 Konvencija št. 138 o minimalni starosti za sklenitev delovnega razmerja

Konvencija št. 138 o minimalni starosti za sklenitev delovnega razmerja (Ur. l. SFRJ – Mednarodne pogodbe št. 14/92; Akt o notifikaciji nasledstva, Ur. l. RS – Mednarodne pogodbe, št. 15/92 in 1/97) je Mednarodna organizacija dela sprejela leta 1973. Predhodno so delovno področje urejale specifične konvencije, ki pa so zajemale le določene panoge in industrije. S konvencijo št. 138 je tako Mednarodna organizacija dela želela doseči enotne standarde skozi celotno industrijo (Mavunga, 2013). Myers (2001) dodaja, da je skozi zgodovinski pogled razvoja zahodnih družb tudi razvidno, da je bila iniciativa za pripravo konvencije tudi iz bojazni, da bo otroško delo na samem trgu dela zavzelo tudi teritorij zaposlitev odraslih.

Konvencija št. 138 (Ur. l. SFRJ – Mednarodne pogodbe št. 14/92; Akt o notifikaciji nasledstva, Ur. l. RS – Mednarodne pogodbe, št. 15/92 in 1/97) določa, da morajo države članice skozi nacionalno zakonodajo določiti minimalno starost za sklenitev delovnega razmerja, ki pa naj se ne bi razlikovala skozi različne panoge in sektorje. Poudariti je treba, da konvencija ne zajema le oblike zaposlitve, ki so formalno sklenjene skozi sklenitev pogodbe o delavnem razmerju, vendar vsako ekonomsko dejavnost, ki jo opravlja otrok. Poseben poudarek daje konvencija tudi na samo izobraževanje otrok in tako določuje, da se minimalna starost za vključitev delovno razmerje določi glede na starost, ko otrok zaključi obvezno šolanje. Poleg tega pa želi konvencija obvarovati otroke mlajše od 18. leta pred škodljivim in nevarnim delom, preden lahko o tem sami razsojajo.

Kljub prizadevanjem Mednarodne organizacije dela in pozitivnim vplivom na odpravo otroškega dela so omenjene konvencije deležne tudi kritik. Pri razreševanju problematike socialnih problemov je še posebej problematično dejstvo, da so odločitve v rokah birokratskih sistemov in diplomatov, ki pa jih sprejemajo na podlagi interesov različnih interesnih skupin, kjer pa večkrat igra pomembno vlogo sama vplivnost interesne skupine kot pa razreševanje problematike. Kritiki tako opozarjajo, da so konvencije tako produkt mnenj bolj kot dejstev, pridobljenih na podlagi strokovnih raziskav. Poleg tega sama ratifikacija konvencije držav ne prisili v izvajanje le-te. V veliko primerih tako ostane le pri ratificiranju konvencij. Myers (2001) tudi izpostavlja, da sta tako konvencija št. 138 kot tudi št. 182 primera vzpostavljanja mehanizmov globalizacije in prenašanje vrednot zahodnih držav po celem svetu, saj stojita na predpostavki, da otroci ne smejo in nimajo pravice do dela. Poleg tega pa strokovnjaki opozarjajo, da s prepovedjo otroškega dela nismo dosegli veliko, saj so v večini primerov otroci prisiljeni v takšna dejanja. Prioriteta bi morala biti odpravljanje revščine in dostopa do osnovnih dobrin, s tem pa bi posledično tudi izkoreninili otroško delo.

1.3 Otroško delo v slovenski zakonodaji

Slovenska zakonodaja ureja zaposlitev otrok v Zakonu o delovnih razmerjih (Ur. l. RS 42/02, v nadaljevanju ZDR-1). V 21. členu ZDR-1 določuje, da je najmanjša starost za sklenitev pogodbe o zaposlitvi 15. let. Čeprav je delo pred polnoletnostjo dovoljeno, zakonodajalec predvideva posebno varstvo za mladoletnike. Izjemoma lahko namreč delajo tudi otroci mlajši od 15. leta, vendar le, kadar gre za snemanje filmov, druga dela s področja kulture, umetniške, športne in oglaševalske aktivnosti. Vseeno pa mora delodajalec predhodno pridobiti dovoljenje Inšpektorata Republike Slovenije za delo. Pogojno je delo dovoljeno tudi otrokom, mlajšim od 13.let. Opravljajo lahko lažja dela najdlje 30 dni (v koledarskem letu) v času šolskih počitnic. Zaposlitev pa ne sme ovirati izobraževanja, razvoja ter ogroziti varnost in zdravje. Izjema so tudi praktična izobraževanja v okviru izobraževalnih programov, ki jih lahko opravljajo mladoletniki, ki so dopolnili 14 let (211. člen ZDR-1). Zakonodajalec v 191. členu tudi taksativno določuje, katerih del mladoletna oseba ne sme opravljati. Ta dela opredeljuje kot:

- »dela, ki se opravlja pod zemljo ali pod vodo,
- dela, ki objektivno presega njegove telesne in psihološke sposobnosti,
- dela, ki vključuje škodljivo izpostavljanje dejavnikom, ki so strupeni, karcinogeni, ki povzročajo dedne genske poškodbe ali škodujejo nerojenemu otroku ali kako drugače kronično vplivajo na človekovo zdravje,
- dela, ki vključuje škodljivo izpostavljanje sevanju,
- dela, ki vključuje tveganje glede nesreč, ki ga mlada oseba ne more prepoznati ali se mu izogniti zaradi svoje nezadostne pozornosti do varnosti ali zaradi pomanjkanja izkušenj ali usposobljenosti,

- dela, ki vključuje tveganje za zdravje zaradi izjemnega mraza, vročine, hrupa ali vibracij,
- in ki se podrobneje določijo s podzakonskim aktom.«

Mlajšim od 18. leta se namreč ne sme naložiti dela, kjer obstaja stopnja tveganja za zdravje in razvoj.

Poleg določb, ki prepovedujejo določena dela, tudi znotraj dovoljenih, mladoletni delavec uživa posebne varnostne določbe. V 212. členu ZDR-1 določuje, da četudi delavec, mlajši od 15. leta starosti, opravlja dela znotraj časa šolskih počitnic, samo delo ne sme trajati več kot 7 ur na dan ter 35 ur na teden. Izven časa šolskih počitnic pa zaposleni ne sme opravljati dela več kot 2 uri na dan ter 12 ur na teden. Prepovedano je nočno delo (med 20. uro in 6. uro zjutraj), v 24-urnem obdobju pa mora imeti mladoletnik vsaj 14 zaporednih ur počitka. Zakonodajalec mladoletne zaposlene osebe drugače obravnava tudi, ko gre za pravice letnega dopusta.

Pri razreševanju problema otroškega dela je prvi korak samo razumevanje otroškega dela. Gre namreč za pojem, ki temelji tudi na nekaterih socioloških predpostavkah in se razlikuje znotraj različnih družb ter samih družin. Slovenska zakonodaja ter definicije UNICEFA ter Mednarodne organizacije dela sicer začitajo nekatere meje otroškega dela, vendar tudi znotraj dovoljenih oblik zaposlitve otrok lahko en sam pogoj zaposlitev spremeni v otroško delo. Raziskava Inštituta RS za socialno varstvo (2017) razkriva, da je v Sloveniji ta pojem zelo različno interpretiran že znotraj strokovnjakov s področij, kjer se z otroškim delom najpogosteje srečujejo. Predstavniki centra za socialno delo ter nevladnih organizacij otroško delo definirajo bodisi skozi obstoječo zakonodajo bodisi skozi mednarodne predpise Mednarodne organizacije dela, medtem ko nekateri drugi strokovni delavci na otroško delo gledajo v okviru družinskih procesov in družinskih vrednot. Dr. Barbara Nikšač Turk opozarja tudi na dejstvo, da v slovenskem jeziku ne ločujemo med besedo »work« in »labour«, ki v angleščini ločeno obravnavata prepovedane oblike dela ter dovoljene oblike dela. Tako opozarja na pomanjkljivosti v samem poimenovanju, kar pa nakazuje tudi na dejstvo, da je otroško delo tema, s katero bi se morali bolj natančno soočiti (Inštitut RS za socialno varstvo, 2017).

2 OTROŠKO DELO V ŠTEVILKAH

Obseg otroškega dela je zelo težko merljiv, saj definiranje pojava variira glede na kulturno okolje, lokalno zakonodajo ter samo odkrivanje tega pojava. Podatki tako temeljijo na ocenah Mednarodne organizacije dela, Svetovne banke ter UNICEF-a. V tem poglavju bom s pomočjo podatkov osvetlila problem otroškega dela, predvsem glede na starost in spol otrok, lokacijo ter vrsto otroškega dela.

2.1 Otroško delo v svetu

V letu 2016 je bilo zaposlenih otrok 218.019.000, od tega jih je kar 151.622.000 udeleženih v otroško delo (Tabela 1). Vse oblike zaposlitve otrok namreč niso škodljive za njihov razvoj, pogled tega pa je upoštevan starostni razpon otrok med 5 in 17 let, v večini držav pa je legalna starost za vključitev v zaposlitev s 15. letom starosti.

Tabela 1: Število in razširjenost otroškega dela glede na starost in spol

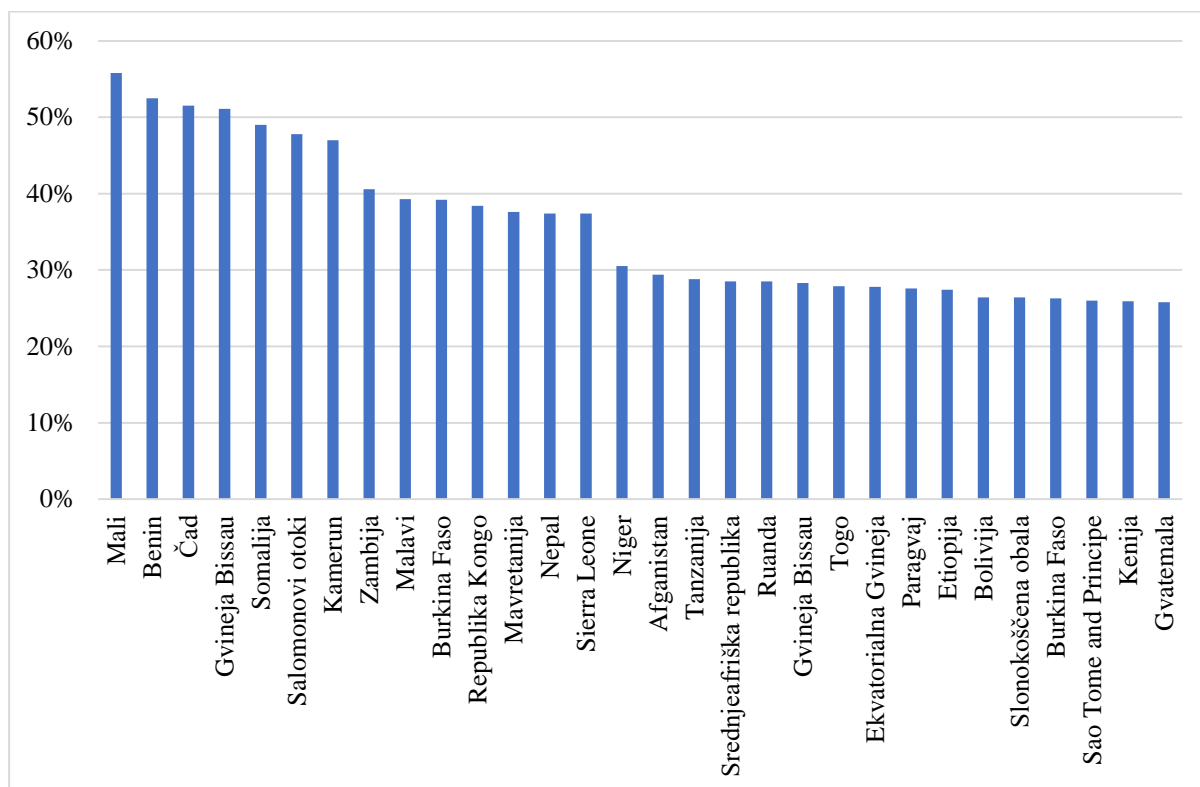
		Zaposleni otroci		Otroci v otroškem delu		
		2012	2016	2012	2016	
Svet (5–17 let)		Število	264.427.000	218.019.000	167.956.000	151.622.000
		Razširjenost ¹	16,7 %	13,8 %	10,6 %	9,6 %
Starost	5–14 let	Število	144.066.000	130.364.000	120.453.000	114.472.000
		Razširjenost	11,8 %	10,6 %	9,9 %	9,3 %
	15–17	Število	120.362.000	87.655.000	47.503.000	37.149.000
		Razširjenost	33,0 %	24,9 %	13 %	10,5 %
Spol	Moški	Število	148.327.000	123.190.000	99.766.000	87.521.000
		Razširjenost	18,1 %	15,0 %	12,2 %	10,7 %
	Ženski	Število	116.100.000	94.829.000	68.190.000	64.100.000
		Razširjenost	15,2 %	12,4 %	8,9 %	8,4 %

Vir: ILO, Global Estimates of Child Labour: Results and trends, 2012-2016, 2017c.

Po podatkih UNICEF-a (2018b, Slika 1) je otroško delo najbolj razširjeno v Maliju s kar 56 % otrok, vključenih v otroško delo, v Beninu (53 % otrok) in v Čadu (52 % otrok). Iz podatkov tudi vidimo, da je razširjenost otroškega dela največja ravno v podsaharski Afriki.

¹ Razširjenost predstavlja odstotek otrok, vključenih v zaposlitev ali otroško delo, glede na vse otroke, ki spadajo v določeno kategorijo.

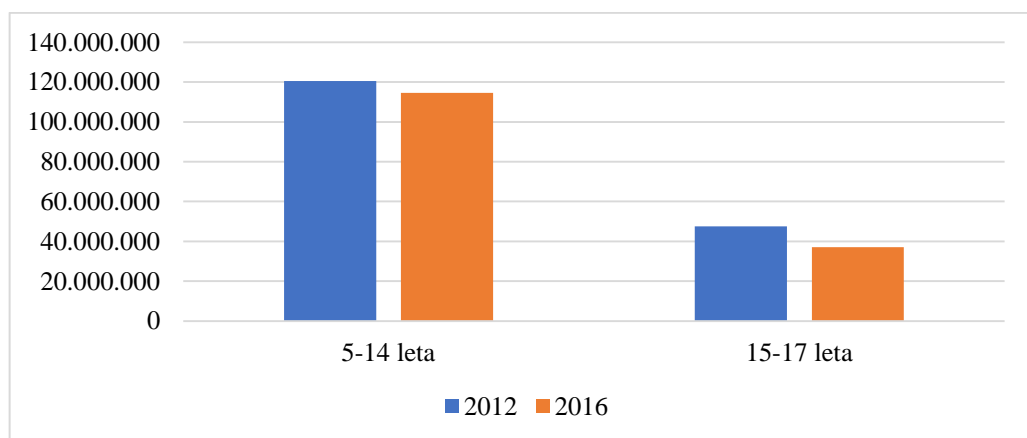
Slika 1: Razširjenost otroškega dela v 30 državah z največjim odstotkom otroškega dela

Vir: UNICEF, Child Protection, 2018b.

Iz slike 2 lahko razberemo trend zmanjševanja tako zaposlenih otrok kot tudi otrok vključenih v otroško delo, saj se je število v letih 2012 in 2016 zmanjšalo za kar 16.334.000 otrok.

Slika 2: Obseg otroškega dela leta 2012 in 2016 po starostnih skupinah

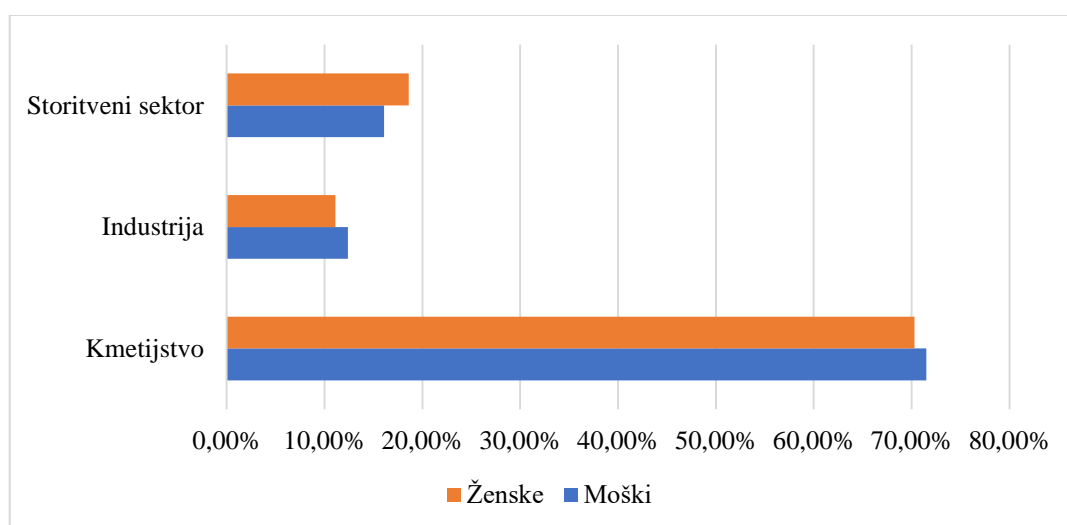

Vir: ILO, What is child labour, 2017b.

Če primerjamo padec otroškega dela od leta 2000, je iz raziskave Mednarodne organizacije dela vidno, da delež zmanjševanja otroškega dela skozi obdobja zelo variira. V obdobju med letoma 2000 in 2004 se je otroško delo zmanjšalo za kar 9,5 %, med letoma 2004 in 2008 za 3,2 %, v naslednjem obdobju za 22 %, med letoma 2012 in 2016 pa za 9,7 %. Če rezultate gledamo skozi prizmo ciljev trajnostnega razvoja Združenih narodov (ILO, 2018e), ki do leta 2025 predvideva odpravo vseh oblik otroškega dela, vidimo, da odpravljanje otroškega dela ne poteka dovolj hitro. Sicer v zadnjih dveh obdobjih vidimo nekoliko hitrejše pozitivne spremembe, vendar je bilo v obdobju 2008–2012 znatno več narejenega na tem področju, kar je še posebej presenetljivo, saj je bila v tem času tudi ekonomska kriza. Razlogov za tako visok odstotek odpravljenega otroškega dela je več. Eden izmed njih je ta, da so se države v razvoju hitreje pobrale po gospodarski krizi, čeprav z nižjo stopnjo rasti. Drugi razlog pa tiči v tem, da je nižja gospodarska rast kot posledica gospodarske krize zmanjšala povpraševanje po delovni sili na trgu dela. S tem se je zmanjšalo tudi povpraševanje po otroškem delu (ILO, 2012a).

Za dosego cilja, ki so si ga zadali Združeni narodi, bi morali tempo odpravljanja otroškega dela znatno zvišati, saj če nadaljujemo po tej poti, bo leta 2025 v otroško delo vključenih 121.000.000 otrok po celem svetu. Če pogledamo zastopanost spolov v otroškem delu (Slika 3), vidimo, da je v dejavnost vključenih kar 23 milijonov več fantov kot deklet. Še večji odstotek pa je fantov v nevarnih oblikah dela, kjer fantje predstavljajo kar 62 % vseh otrok. Razlika med spoloma se tudi povečuje s starostjo. Številke so lahko malce bolj zavajajoče, saj se dekleta pojavljajo v prikritih in zato v manjši meri zabeleženih oblikah dela, kot na primer v storitvah za dom in gospodinjstvo. Poleg tega pa dekleta zaradi kulturnih vidikov večkrat prevzamejo delo v lastnem domu, kar pa večkrat ni zabeleženo kot otroško delo (ILO, 2012b).

Slika 3: Razširjenost otroškega dela glede na sektor in spol v %

Vir: ILO, *What is child labour*, 2017b.

Razlika med spoloma se tudi kaže glede na panogo. Večje število fantov se pojavlja v kmetijstvu in industriji, za razliko od deklet, ki se večkrat pojavijo v storitvenem sektorju.

Kot omenjeno, razlike med spoloma se zelo pokažejo pri gospodinjskem delu. Pod gospodinjska dela štejemo tista, ki so opravljena znotraj lastnega doma in vključujejo skrb za brate in sestre, starejše, negibne člane gospodinjstva, čiščenje stanovanje, opravljanje manjših popravil znotraj doma, kuhanje in strežba, pranje oblek in likanje ter transport družinskih članov v službo ali v šolo. Gre torej za opravljanje storitev za dom in gospodinjstvo člana tega gospodinjstva. Ker se ne šteje pod ekonomsko dejavnost, je tako delo izključeno iz Sistema nacionalnih računov Združenih narodov in se tako v številčni opredelitvi otroškega dela ne pojavlja (ILO, 2008b).

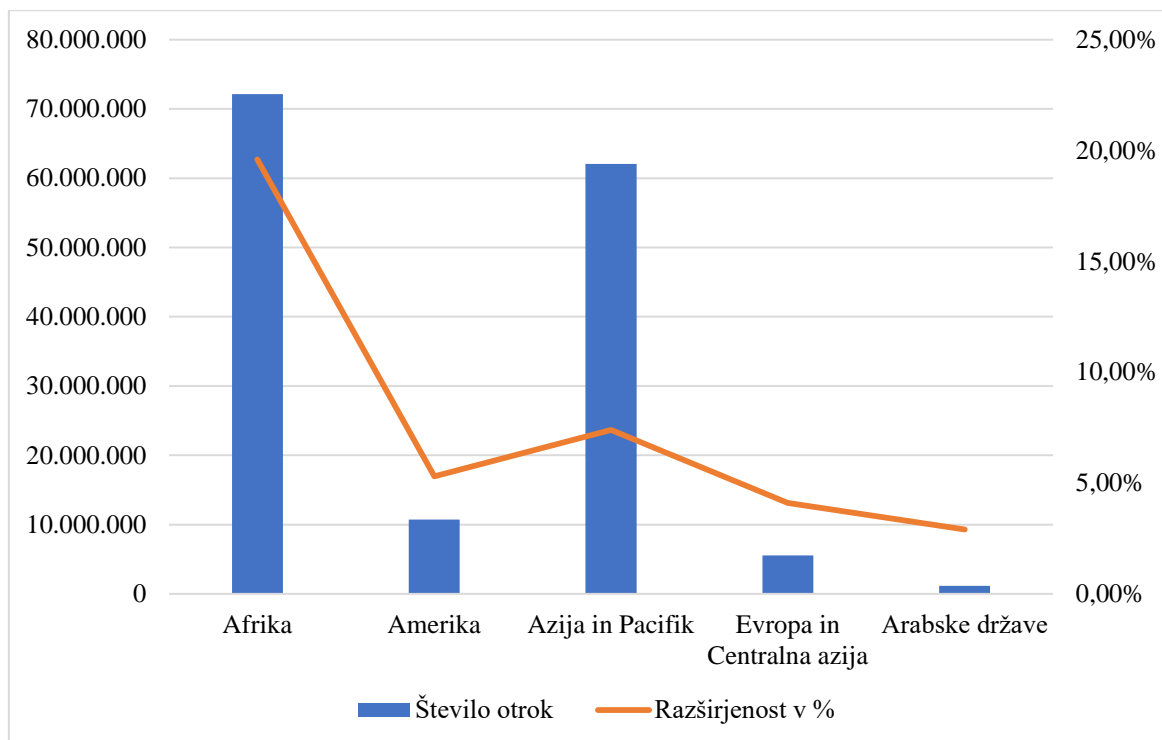
Raziskava, ki je bila v Sloveniji narejena leta 2017, ravno tako potrjuje pravilo, da je večina otroškega dela opravljena ravno na kmetiji (pri čemer so tega pretežno deležni fantje), dekleta pa prevzemajo domača opravila. Kar 32 % vseh zabeleženih primerov otroškega dela je bilo opravljenega na kmetijah za lastno uporabo znotraj družinskega kroga. V to kategorijo štejejo dela v gozdu, košnja, oranje in ostala težaška dela. Dekleta so v večini primerov prevzemala domača opravila, predvsem skrb za sorojence ter stare starše oziroma starše, ko se pojavijo bolezni (Inštitut RS za socialno varstvo, 2017).

Ocene vpletenosti otrok v gospodinjska opravila so bila prvič pripravljena za leto 2016 in so pokazale, da je to izjemno pogost pojav. Kar 800 milijonov otrok (v starostnem razponu med 5 in 17 let) je udeleženih v gospodinjska opravila na dnevni ravni. Opravljanje gospodinjskih opravil seveda ni a priori otroško delo. Če gre za omejeno število časa, opravila pa so prilagojena otrokovi starosti, je to lahko del otrokove socializacije in pozitivno vpliva na otrokov razvoj. Pod oblike otroškega dela štejemo čezmerno opravljanje gospodinjskih opravil, kar pa je zelo neoprijemljiv pojem in pogojen s kulturnimi ter družbenimi standardi ter pomembneje, s standardi znotraj posamezne družine. Pojav sicer vseeno lahko pretvorimo na objektivna merila, kot je število ur, ki jih otroci za gospodinjska opravila opravijo na teden. 54 milijonov otrok (od tega 34 milijonov deklet), starih med 5 in 14 let, opravijo tedensko najmanj 21 ur gospodinjskih opravil, kar pa negativno vpliva na otrokov razvoj in zmožnost vključitve v šolski sistem. V isti starostni skupini je 29 milijonov otrok, ki za gospodinjska opravila porabijo več kot 28 ur tedensko, 7 milijonov otrok pa kar več kot 43 ur tedensko. Dve tretjini teh otrok predstavljajo dekleta. Nekoliko bolj skrb vzbujajoč podatek je pa ta, da so otroci, ki participirajo v gospodinjskih delih, ravno tako udeleženi v druge oblike ekonomskega dela. V to kategorijo spada kar 13 milijonov otrok, kar jim onemogoča vključevanje v izobraževalni proces (ILO, 2017c).

Razširjenost otroškega dela in intenzivnost pojavljanja le-tega je zelo različna glede na regijo (Slika 4). V Afriki je obseg otroškega dela največji. Vanj je vključenih 72 milijonov otrok. V azijskem in pacifiškem delu so številke ravno tako skrb vzbujajoče, saj je v

otroško delo vključenih 7 % vseh otrok. V Ameriki se otroško delo pojavi pri 5 % otrok, v Evropi in Centrali Aziji pa se obseg otroškega dela še zniža na 4 % vseh otrok, najmanjši odstotek pa se pojavlja v arabskih državah, kar pa vseeno predstavlja kar 1 milijon otrok.

Slika 4: Število in razširjenost (v %) otroškega dela glede na regijo

Vir: ILO, *Global Estimates of Child Labour: Results and trends, 2012-2016, 2017c.*

Na ranljivost otrok pa vplivajo tudi izredna stanja v državah, kot so potresi, cunami, hurikani, državljanske vojne ipd. Po ocenah UNICEF-a kar 535 milijonov otrok živi v državah, ki so podvržene izrednim stanjem. Poleg tega pa je več kot 32 milijonov otrok v brezdomstvu zaradi posledic vojn. Poročilo Generalne skupščine Združenih narodov izpostavi korelacijo med otroki, ki živijo na območjih izrednega stanja, ter obsegom otroškega dela, kar je razvidno tudi iz številke obsežnosti otroškega dela po določenih regijah (UNICEF, 2017b).

2.2 Otroško delo in bruto nacionalen prihodek

Pri analizi otroškega dela je treba pojav obravnavati tudi na podlagi višine nacionalnega dohodka določene države (Tabela 2).

Tabela 2: Distribucija otroškega dela glede na višino bruto nacionalnega dohodka na osebo

Višina bruto nacionalnega dohodka na prebivalca²	Število otrok v otroškem delu	Odstotek otrok v otroškem delu
Nizek	65.203.000	19,4
Nižji srednji	58.184.000	8,5
Višji srednji	26.209.000	6,6
Visok	2.025.000	1,2

Vir: ILO, Global Estimates of Child Labour: Results and trends, 2012-2016, 2017c.

Segmentacija držav glede na bruto nacionalen dohodek po osebi omogoča uvid v problem otroškega dela še iz drugega zornega kota. Pojavnost otroškega dela je najvišja v državah z nizkim dohodkom, ne glede na to, pa problem obstaja tudi v vseh ostalih dohodkovnih kategorijah. Pri pregledu absolutnih števil pojavnosti ugotovimo, da je 84 milijonov otrok udeleženih v otroško delo v državah s srednjim bruto nacionalnim dohodkom, kar predstavlja 56 % vseh otrok v otroškem delu. Pomemben faktor pa je tudi sama distribucija dohodka znotraj držav. Znotraj vseh dohodkovnih kategorij držav namreč obstajajo skupine ljudi, ki živijo pod pragom revščine in so socialno izključene, kar pa botruje sami pojavnosti otroškega dela v vseh kategorijah.

2.3 Otroško delo in sektor zaposlitve

Na podlagi podatkov tabele 3 vidimo, da kmetijski sektor zaposluje največ otroških delavcev, saj jih je kar 71 % udeleženih v tovrstno delo. V absolutnem številu to predstavlja 108 milijonov otrok. Delež udeleženih v otroškem delu v kmetijstvu pa se je signifikantno povečal od leta 2012, ko je bilo v to delo vključenih 59 % otrok. Primarno so otroci v tem sektorju zaposleni tako v kmetijski proizvodnji za lastno uporabo kot tudi v tržnem kmetijstvu ter živinoreji. V ta sektor pa spadajo tudi zaposlitve v gozdarstvu ter akvakulturi in ribolovu. Večina otroškega dela kmetijstvu je neplačanega in se izvaja znotraj družine. Posebej zaskrbljujoče pa je dejstvo, da so ravno pri tem delu otroci izpostavljeni nevarnim strojem, kemikalijam in fizično zahtevnemu delu. Delo v tem sektorju je najbolj razširjeno v Afriki, vendar tudi na drugih kontinentih prevladuje otroško delo v kmetijstvu.

² Države so kategorizirane glede na bruto nacionalni dohodek na osebo po podatkih iz leta 2015. V kategorijo nižjega prihodka spadajo države s 1.045 \$ ali manj bruto nacionalnega dohodka na osebo, nižje srednji razred države s 1.046–4.125 \$, višje srednji razred s 4.126–12.735 \$ ter visok bruto nacionalni dohodek z več kot 12.736 \$ bruto prihodka na osebo.

Tabela 3: Razporeditev otroškega dela glede na sektor zaposlitve, regijo, spol ter starostno strukturo otrok

		Kmetijstvo	Industrija	Storitveni sektor
		%	%	%
Svet (5–17 let)		70,9	11,9	17,2
Starost	5–14 let	78,0	7,4	14,5
	15–17 let	49,3	25,6	25,1
Spol	Moški	71,5	12,4	16,1
	Ženski	70,3	11,1	18,6
Regija	Afrika	85,1	3,7	11,2
	Amerika	51,5	13,2	35,3
	Azija in Pacifik	57,5	21,4	21,1
	Evropa in Centralna Azija	76,7	9,7	13,6
	Arabske države	60,3	12,4	27,4

Vir: ILO, Global Estimates of Child Labour: Results and trends, 2012-2016, 2017c.

Število otrok, udeleženih v otroško delo v industriji in storitvenih dejavnostih, je manjše, vendar še vedno skrb vzbujajočih 44 milijonov. Najmanj otrok je zaposlenih v industriji (18 milijonov), vendar so otroci v tem sektorju izpostavljeni najnevarnejšim delovnim pogojem. Poleg tega pa se pričakuje povečanje otroškega dela v industrijskem in storitvenem sektorju, saj bodo primorane družine zaradi različnih vremenskih razmer zapustiti kmetije in se zaposliti v mestih.

Če primerjamo podatke po regijah, vidimo, da je razmerje med pojavnostjo otroškega dela med različnimi sektorji zelo različna. Največ zaposlenih otrok v kmetijstvu je v Afriki. Tudi v Evropi in centralni Aziji se otroški delavci v večji meri pojavljajo v tem sektorju (76,6 %). V ostalih treh regijah je otroško delo enakomerneje porazdeljeno med sektorji, vendar kmetijstvo vseeno ostaja primarna panoga za zaposlitev. Storitveni sektor je najopaznejši v Ameriki, v industriji pa se bo največ otrok zaposlovalo v Aziji in Pacifiku. Več kot dve tretjini otroških delavcev sodeluje v otroškem delu v okviru pomoči ostalim družinskim članom v zaposlitvi za preživetje družine. Podatek dokazuje na to, da se otroško delo po večini ne izvaja v formalnem delovnem razmerju in tako niso deležni izkoriščanja s strani delodajalca, vendar so to dogaja znotraj družine. Prepoved in eliminacija takšnega otroškega dela je še toliko težja, saj politike in državni organi ne morejo imeti dovoljšnjega nadzora nad dogajanjem znotraj družin.

3 RAZLOGI ZA OBSTOJ OTROŠKEGA DELA

Razloge za obstoj otroškega dela lahko iščemo na globalni ravni (kot je revščina ter vpliv globalizacije), nacionalni ravni (politična stabilnost držav ter življenjski standard) kot tudi iz sociološkega vidika vsake kulture, ki otroštvo, delo otrok, izobraževanje otrok in otrokov prosti čas razlaga skozi prizmo lastne kulture, kar pa se odraža tudi na načinu življenja ter odločitvah znotraj posameznih gospodinjstev.

V tem poglavju bom tako analizirala razloge za obstoj tega pojava na vseh zgoraj omenjenih ravneh ter skozi analitične modele, teorije in podatke poskušala osvetliti glavne faktorje, ki vplivajo na obstoj in tudi odpravo otroškega dela.

3.1 Revščina

3.1.1 Osnoven pregled

Revščina je eden izmed največjih globalnih problemov, s katerimi se različne inštitucije in države soočajo, vendar do rešitve še ni prišlo. Revščina je tudi zelo povezana z otroškim delom. UNICEF je s pomočjo poročila Svetovne banke pripravil poročilo na obsežnosti revščine, s poudarkom na otrocih.

V preteklih letih je bil napredek k odpravi revščine velik, saj je od leta 1990 kar 1,1 milijarde ljudi manj podvrženih ekstremni revščini, vendar je problem še vedno izjemno obsežen. Kar 767 milijonov ljudi je leta 2013 živelo pod pragom revščine oziroma z manj kot 1,90 \$ na dan (UNICEF, 2016).

Po podatkih Svetovne banke, ki so jih zbrali v 89 državah v razvoju in vključili ljudi, ki preživijo z 1,90 \$ na dan ali manj, je profil ljudi, ki se najpogosteje znajdejo pod pragom revščine, so mladi, ki živijo na ruralnih območjih, z nizko (ali brez) izobrazbo, večinoma zaposleni v kmetijskem sektorju in živijo v gospodinjstvih z večjim številom otrok. Podatki kažejo, da 80 % revnih živi v ruralnih predelih, 64 % je zaposlenih v kmetijskem sektorju, 44 % jih je mlajših od 14 let ter 39 jih % nima (formalne) izobrazbe (World Bank Group, 2016).

Ekstremna revščina še posebej negativno vpliva na otroke. Slaba prehrana, izključenost iz šolskega sistema in podvrženost stresu vodijo v slabši razvoj otroka ter omejeno bodočo produktivnost, kar pa pomeni prenašanje revščine iz generacije v generacijo. Poleg izjemnega človeškega negativnega faktorja pa se države z izjemno revščino spopadajo tudi s problemom, kot je slabše izobrazbeno prebivalstvo, ki ne more pripomoči k ekonomski rasti države. Zaradi revščine se namreč otroci vključijo v otroško delo že zelo zgodaj in vstopijo v odraslo dobo s primanjkljajem izobrazbe in delovnih izkušenj, ki so nujno potrebne za boljše delovno mesto in tako postanejo ranljivejši za brezposelnost oziroma

slabše delovne pogoje z nižjim prihodkom. Otroško delo ima potemtakem vpliv tudi na splošen državni razvoj (UNICEF, 2016). Zmanjšuje namreč produktivne zmožnosti odraslih ljudi, kar omejuje tako ekonomsko rast kot tudi možnosti za eliminacijo revščine. Mednarodna organizacija dela je leta 2003 ocenila, da bi z eliminacijo otroškega dela tako povečali ekonomski dobiček za 5,1 bilijona dolarjev skozi povečanje kapacitet produktivnosti prihodnih generacij zaradi višješolske izobrazbe (ILO, 2015a).

Iz tabele 4, ki prikazuje distribucijo revščine in ekstremne revščine glede na starost, je razvidno, da so otroci najbolj ranljivi za življenje pod pragom revščine. Ocena UNICEF-a (2016) je, da je kar 385 milijonov otrok živi v izjemni revščini. Še bolj skrb vzbujajoč podatek pa je, da kar 19,5 % otrok v državah v razvoju živi z manj kot 1,9 \$ na dan (odraslih v istih okoliščinah je 9,2 %).

Tabela 4: Distribucija revščine in ekstremne revščine glede na starost

Starost v letih	0–4	5–9	10–14	15–17	18–59	60 +
Število v milijonih	122	188	99	46	337	44
% prebivalstva pod pragom revščine	21 %	21,5 %	18,7 %	14,6 %	9,5 %	7,0 %
% prebivalstva, ki živi v ekstremni revščini znotraj prebivalstva pod pragom revščine	15,9 %	15,4 %	12,9 %	3,0 %	44,0 %	5,8 %
% celotnega prebivalstva	9,4 %	9,0 %	8,6 %	5,1 %	57,6 %	10,3 %

Vir: UNICEF, Ending Extreme Poverty: a Focus on Children, 2016.

Čeprav je v absolutnem številu več odraslih, so otroci še vedno disproportionalno prizadeti z ekstremno revščino, saj predstavljajo približno tretjino celotne populacije, vendar kar polovico, ki živi v ekstremni revščini. Najslabši podatki so za najmlajše otroke, saj kar 20 % mlajših od 5 let v državah v razvoju živi v ekstremno revnih gospodinjstvih.

Največ otrok, ki živi v ekstremni revščini, se nahaja v podsaharski Afriki (Tabela 5). Tam živi največ otrok pod pragom revščine (48,7 %) kot tudi 51 % najrevnejših otrok na svetu. Južna Azija se nahaja na drugem mestu, saj v tej regiji živi skoraj 36 % otrok v ekstremni revščini, od tega čez 30 % v Indiji. Če primerjamo podatke o revščini in obsegu pojave otroškega dela, vidimo, da pojavnost sovпада. Največji odstotek otroškega dela je ravno v podsaharski Afriki ter v Aziji in Pacifiku.

Tabela 5: Prikaz revščine in ekstremne revščine glede na regijo s poudarkom na otrocih v %³

	% otrok pod pragom revščine	% odraslih pod pragom revščine	% otrok v ekstremni revščini	% otrok v primerjavi s celotno populacijo
Vzhodna Azija	5,6	2,9	7,8	27,2
od tega Kitajska	2,0	1,8	1,8	16,7
Južna Azija	19,5	12,6	35,7	35,7
od tega Indija	22,1	14,3	30,3	26,8
Podsaharska Afrika	48,7	37,7	51,7	20,7
Latinska Amerika	8,1	4,0	4,4	10,5
Evropa in Centralna Azija	1,4	0,6	0,4	5,6
Skupaj	19,5	9,2	100	100

Vir: UNICEF, Ending Extreme Poverty: a Focus on Children, 2016.

Razlika med pogoji je tudi očitna med urbanim in ruralnim prebivalstvom. Po ocenah UNICEF-a (2016) kar 81,4 % vseh otrok, ki živijo v ekstremni revščini, živi na ruralnih območjih.

Poleg zgoraj navedenih faktorjev pa na število otrok, ki živijo v revščini, vpliva tudi politična stabilnost države. Otroci, ki živijo v državah, ki so podvržene konfliktom, so najbolj ranljivi za revščino, saj je kar 58 % otrok, ki živi v takšnih državah, pod pragom revščine (World Bank Group, 2016).

Kot že večkrat poudarjeno, je revščina eden izmed glavnih razlogov za tako velik obseg otroškega dela. Iz tabele, ki prikazuje distribucijo otroškega dela glede na višino bruto nacionalnega prihodka na osebo, je jasno razvidno, da kjer je bruto nacionalni prihodek nižji, je pojav otroškega dela višji (ILO, 2017).

Mednarodna organizacija dela je v svojem poročilu o otroškem delu tudi primerjala BNP per capita s številkami o otroškem delu in ugotovila negativno razmerje med spremenljivkama. Rast otroškega dela glede na BNP per capita, ki je nižji od 4.000 \$, je strma, kar pomeni, da majhno znižanje BNP per capita pomembno vpliva na povečanje otroškega dela (ILO, 2015).

³ Rezultatov za bližnji vzhod ter severno Afriko ni mogoče prikazati zaradi pomanjkanja podatkov o teh državah.

Revščina ni edini razlog za otroško delo in jo moramo v odnosu do otroškega dela tesno obravnavati z nihanjem prihodka, saj v določenem časovnem obdobju pustita enake posledice. Brez obravnave obeh pojavov skupaj ni mogoče razložiti, zakaj se otroško delo (sicer v različnem obsegu) pojavlja tudi v državah z višjim bruto nacionalnim prihodkom na osebo.

3.1.2 Vpliv revščine in nihanje prihodka na odločitev o otroškem delu znotraj gospodinjstev

Razporejanje otrokovega časa med prisotnostjo v šoli, službo in prostim časom je odvisna od distribucije in pomembnosti odločevalcev o trenutnem in prihodnjem premoženju. Kako pomembno je šolanje ali pa zaposlitev, je odvisno glede na družbene specifikke ter norme in vrednote določene družbe. Pri razporejanju otrokovega časa pa velja, da je izobraževanje investicija v prihodnost, medtem ko otroško delo predstavlja takojšen prihodek v gospodinjstvo. Ob teh predpostavkah revščina predstavlja enega izmed glavnih razlogov, da se mora otrok vključiti v otroško delo predhodno in opustiti izobraževalni sistem, saj starši (oziroma drugi člani gospodinjstva) ne morejo investirati v otrokovo izobraževanje. Cigno in Rosati (2005) ugotavljata, da če bi gospodinjstva lahko dostopala do posojil, ki bi temeljila na bodočem prihodku njihovih otrok, potem trenutni prihodek v gospodinjstvo ne bi vplival na odločitev o vključitvi v izobraževanje ali na trg dela otrok. Odločitev o razporeditvi otrokovega časa bi tako temeljila le na podlagi tehtanja bodočega donosa izobraževanja ter njihovimi stroški. Cigno in Rosati poudarjata, da je to zgolj hipoteza, ki pa v realnosti ne velja. Zaradi prenizkih dohodkov se tako v gospodinjstvih odločajo za vključitev otrok v otroško delo in tako izgubijo bodoče prihodke, ki bi jih otroci pridobili v službah, ki zahtevajo višjo izobrazbo.

Basu in Van (1998) izpostavljata luksuzni aksiom, ki povezuje revščino ter odločitev odločevalcev v gospodinjstvu o vključitvi otrok v otroško delo. Luksuzni aksiom temelji na predpostavki, da se bo družina odločila za vključitev otrok v otroško delo le takrat, ko je raven prihodka v gospodinjstvu brez otroškega dela izredno nizka. Aksiom domneva, da se družine odločijo za otroško delo le v skrajnem primeru, saj se odločevalci v gospodinjstvu zavedajo, da otroško delo negativno vpliva na trenutni in prihodnji življenjski standard otroka.

Edmonds (2007) nadaljuje, da to velja v primeru, ko družina najde korist v otrokovem prostem času. Ne glede na to pa ne gre zanemariti, da je lahko velik otrokov prispevek k prihodkom ravno izključitev iz šolskega procesa zaradi neposrednih in posrednih stroškov izobraževanja. Edmonds tudi poudarja, da lahko družina dodaten prihodek porabi za nakup orodja, ki nadomesti otroško delo, še posebej v kmetijski dejavnosti. Poleg tega pa lahko družina otrokom zagotovi vse potrebščine, ki jih otrok potrebuje za vključitev šolski sistem.

Čeprav je korelacija med prihodki in obsegom otroškega dela velika, se je vseeno treba vprašati, v kakšni meri ravno prihodek gospodinjstva vpliva na odločitev vključitve v otroško delo.

Iz diskusije je tako razvidno, da lahko izluščimo dva glavna razloga za otroško delo – revščino in volatilnost prihodka v gospodinjstvu ter prenizek prihodek za ustvarjanje prihrankov, s katerimi družina preživi v času nižjega prihodka. Oba pojava sta zelo povezana, saj je prenizek dohodek (oziroma revščina) razlog, da si družina ne more pripraviti zadostnih prihrankov ter manj možnosti za izposojeno denarja v bankah. Gre torej za to, da je otroško delo veliko bolj pogosto v revnejših gospodinjstvih.

UNICEF-ove raziskave Understanding Children Work so pokazale, da višina dohodka na gospodinjstvo igra veliko vlogo pri obsegu ponudbe otroškega dela, vendar je vpliv različno močen (tabela 6).

Tabela 6: Elastičnost otroškega dela glede na prihodek na gospodinjstvo po državah

Raziskava	Država	Tip otroškega dela	Elastičnost otroškega dela glede na prihodek na gospodinjstvo
Beegle, Dehejia & Gatti, 2006	Tanzanija	Ekonomska aktivnost, delo znotraj gospodinjstva	< 0
Cogneau and Jedwab, 2008	Slonokoščena obala	Ekonomska aktivnost	-2,5
Dammert, 2008	Peru	Ekonomska aktivnost, delo znotraj gospodinjstva	-5,6
Dayioglu, 2005	Turčija		< 0
de Carvalho Filho, 2012	Brazilija	Plačana zaposlitev	< 0
Edmonds, 2005	Vietnam	Ekonomska aktivnost	< 0
Edmonds and Pavcnik, 2005	Vietnam	Ekonomska aktivnost, delo znotraj gospodinjstva	< 0
Edmonds et al., 2010	(ruralna) Indija	Ekonomska aktivnost, delo znotraj gospodinjstva	-2,1
Edmonds and Schady, 2012	Ekvador	Plačana zaposlitev	-5,9
Hou, 2009	Pakistan	Ekonomska aktivnost	< 0
Kruger, 2007	Brazilija	Ekonomska aktivnost	>0
Wahba, 2006	Egipt	Ekonomska aktivnost	-0,7
Yang, 2008	Filipini	Ekonomska aktivnost	< 0

Vir: ILO, World Report on Child Labour. Paving the way to decent work for young people, 2015.

Tabela 6, ki prikazuje elastičnost otroškega dela glede na prihodek na gospodinjstvo po državah temelji na različnih študijah ter izračunu elastičnosti otroškega dela glede na

prihodek v gospodinjstvu. Elastičnost med variablami je izračunana kot sprememba v odstotku ponudbe otroškega dela v primerjavi s spremembo odstotka prihodka, ki ga dobi posamezno gospodinjstvo. Ponudba otroškega dela je izračunana bodisi na podlagi ur, ki jih otroci porabijo za otroško delo, bodisi kot prihodek, ki pride iz otroškega dela.

V tabeli vidimo, da je elastičnost zelo različna glede na državo. Je pa treba upoštevati, da so različne študije raziskovale spremembe v obsegu otroškega dela po pomembnih reformah, ki so se zgodile v določeni državi. Ne moremo torej trditi, da je bil obseg otroškega dela merjen pod istimi pogoji in v istem časovnem obdobju, vendar rezultati vseeno služijo za prikaz odvisnosti prihodka v gospodinjstvu in obsegu otroškega dela ter dokazujejo, da na obseg vplivajo tudi drugi pomembni faktorji,

S povečanjem prihodka v gospodinjstvih se je v Južnoafriški republiki obseg otroškega dela zmanjšal, medtem ko se je obiskčnost šole povečala (Edmonds, 2006). Podoben efekt se je zgodil tudi v Ekvadorju, saj se je obseg otroškega dela zmanjšal za 17 odstotnih točk v revnih gospodinjstvih, ko so začeli prejemati višje prihodke (Edmonds & Schady, 2012). V Indiji se je po trgovinskih in drugih reformah obseg otroškega dela občutno zmanjšal v ruralnem delu, saj so gospodinjstva pridobila višji prihodek (Edmonds, Pavcnik & Topalova, 2010). Največji efekt pa ima povečanje prihodka na gospodinjstvo v tistih gospodinjstvih, ki so blizu praga revščine. V Vietnamu se je največja razlika poznala pri družinah, kjer jih je dodaten prihodek rešil revščine (Edmonds, 2005).

Obseg otroškega dela in višina prihodka na gospodinjstvo pa nista linearno povezana, četudi to ni v skladu s predpostavko, da otroci postanejo del otroškega dela le v primeru, ko družina pridobiva prenizek dohodek za preživljanje družine. Malo povečan prihodek v gospodinjstvu torej ne bi zmanjšal obsega otroškega dela, saj bi gospodinjstvo še vedno bilo odvisno od prihodka, ki ga prinese otrok z otroškim delom. Višina prihodka izmenoma vpliva v tistih primerih, kjer povečanje za družino pomeni, da se znajdejo nad pragom revščine in tako otroško delo ni več nujni del za preživetje. Dejstvo, da so najrevnejša gospodinjstva manj odzivna na višino prihodka, pa definitivno ne pomeni, da povečanje prihodka ni učinkovito pri odpravljanju otroškega dela, pomeni le, da mora biti povečanje prihodka dovolj veliko, da bo odziv gospodinjstev lahko izključevanje otrok iz otroškega dela.

Zgornje ugotovitve kažejo, da so revnejši otroci bolj izpostavljeni otroškemu delu. Opozoriti pa je treba, da so znotraj revnih otrok še bolj ranljive skupine, ki bi potrebovale posebno varstvo. V to skupino otrok spadajo migranti ter otroci migrantov, otroci manj izobraženih staršev, otroci, ki pripadajo različnim etničnim in domorodskim skupinam, ter otroci brez staršev. To je tudi dokaz, da je otroško delo zelo kompleksen problem, na katerega vpliva veliko različnih faktorjev.

3.2 Otroško delo in šolski sistem

Otroško delo kot tudi izključenost otrok iz šolskega sistema predstavljata globalna problema. Za odpravo otroškega dela je tako nujno treba obravnavati problem šolskega sistema in izključenosti otrok iz izobraževanja, saj sta problema zelo prepletena in širše vplivata na razvoj celotne družbe.

3.2.1 Povezanost obsega otroškega dela ter obiskanosti šole

Izobrazba je ključen element pri preprečevanju otroškega dela, otroško delo pa je glavna ovira pri doseganju ciljev Svetovne deklaracije o izobraževanju za vse. Svetovna deklaracija o izobraževanju je pod okriljem UNESCO zaveza držav, da bodo omogočile kakovostno osnovno izobrazbo vsem (UNESCO, 2018). Leta 2015 so predstavniki organizacij UNICEF, Svetovne banke, UNFPA, UNDP, UN Women in UNHCR redefinirali cilje do leta 2030 (World Education Forum, 2015). Pomembnost izobraževanja ter zagotovitev dostopnosti šol so izpostavili kot enega izmed ciljev trajnostnega razvoja uvrstili tudi cilj, da naj bi države zagotavljale vključujoč izobraževalni sistem, ki bi temeljil na kakovosti in omogočal vseživljenjsko izobraževanje. V sklopu 4. cilja trajnostnega razvoja je zastavljeno, da bi države do leta 2030 zagotovile, da vsa dekleta in fantje zaključijo brezplačno osnovno in srednjo šolo. Poleg tega morajo države zagotoviti tudi predšolsko izobrazbo. Mladostnikom morajo države omogočiti pridobivanje vseh potrebnih znanj in spretnosti, ki so nujno potrebne za ustrezne zaposlitve. Poseben poudarek je tudi na odpravljanju razlik med spoloma ter zagotovitvi enakih možnosti pri pridobivanju osnovne izobrazbe (UN, 2018).

Za merjenje razvoja izobraževanja je bil v sklopu ciljev Svetovne deklaracije o izobraževanju za vse razvit indeks razvoja izobraževanja⁴. Indeks je sestavljen iz več komponent in tako omogoča pregled in oceno državnega izobraževalnega sistema glede na cilje Svetovne deklaracije o izobraževanju za vse. Za lažje merjenje se indeks osredotoča na štiri glavne kvantitativne cilje (UNESCO, 2015):

1. Univerzalno osnovnošolsko izobraževanje, ki je merjeno s pomočjo modificirano metodo merjenja vpisa v osnovnošolske izobraževalne institucije. Meri namreč odstotek otrok, ki je vpisanih v osnovno šolo v primerjavi s številom otrok, ki bi glede na starost šolo morali obiskovati.
2. Pismenost odraslih merjenja na populaciji starejši od 15 let.
3. Spolna zastopanost otrok, ki obiskujejo osnovno šolo, ki je merjena kot povprečna spolna zastopanost otrok, vpisanih v osnovno in srednjo šolo, ter pismenosti odraslih po spolih.

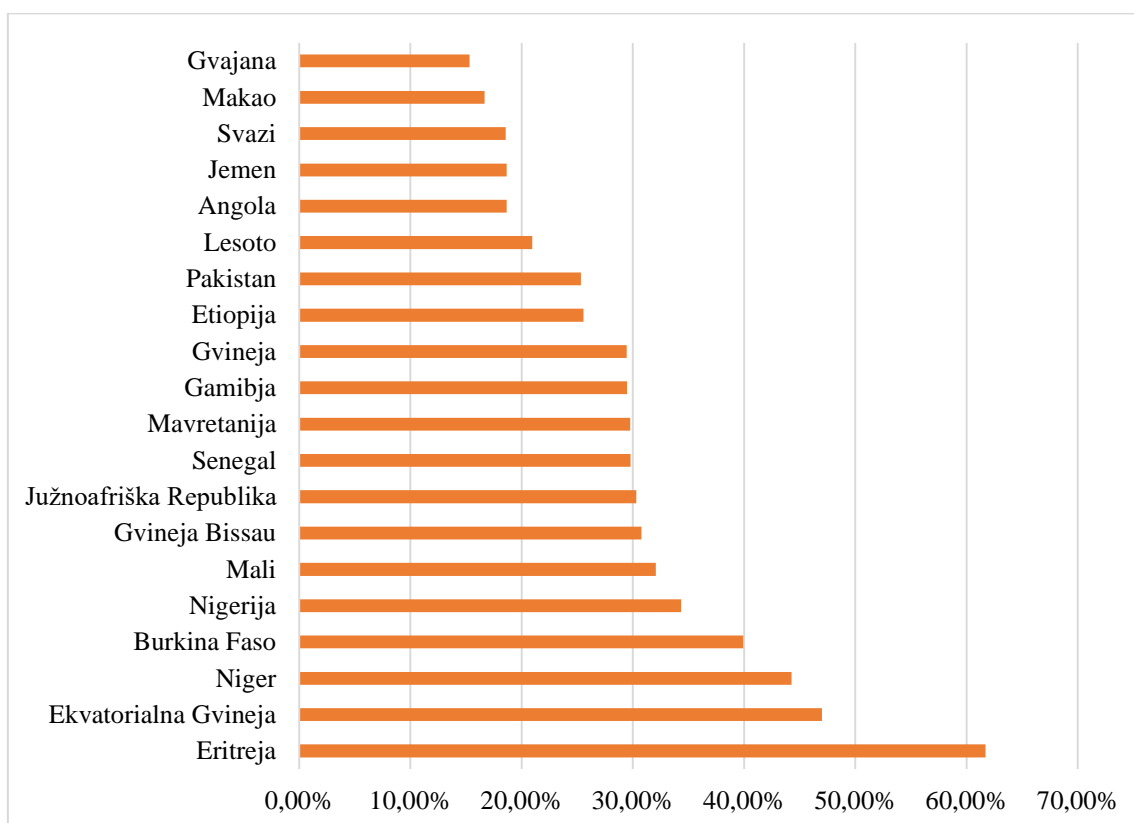
⁴ Angl. Education Development Index.

4. Kakovost izobrazbe, ki je merjena na podlagi tega, koliko otrok napreduje v naslednji razred.

Raziskava Mednarodne organizacije dela (IPEC, 2015) je dokazala korelacijo med obsegom otroškega dela ter zmanjšano obiskanost šole in ostalih izobraževalnih ustanov.

V sliki 5 lahko vidimo, da je odstotek otrok, ki ne obiskuje osnovne šole najvišji v Eritreji z več kot 61 % otrok, ki ne obiskujejo osnovne ali srednje šole. Poleg tega opazimo, da je med državami z najvišjim odstotkom otrok, ki ne obiskujejo šole ravno v Afriških državah, kjer naj bi bil obseg otroškega dela največji.

Slika 5: Države z največjim odstotkom otrok, ki ne obiskujejo osnovne šole

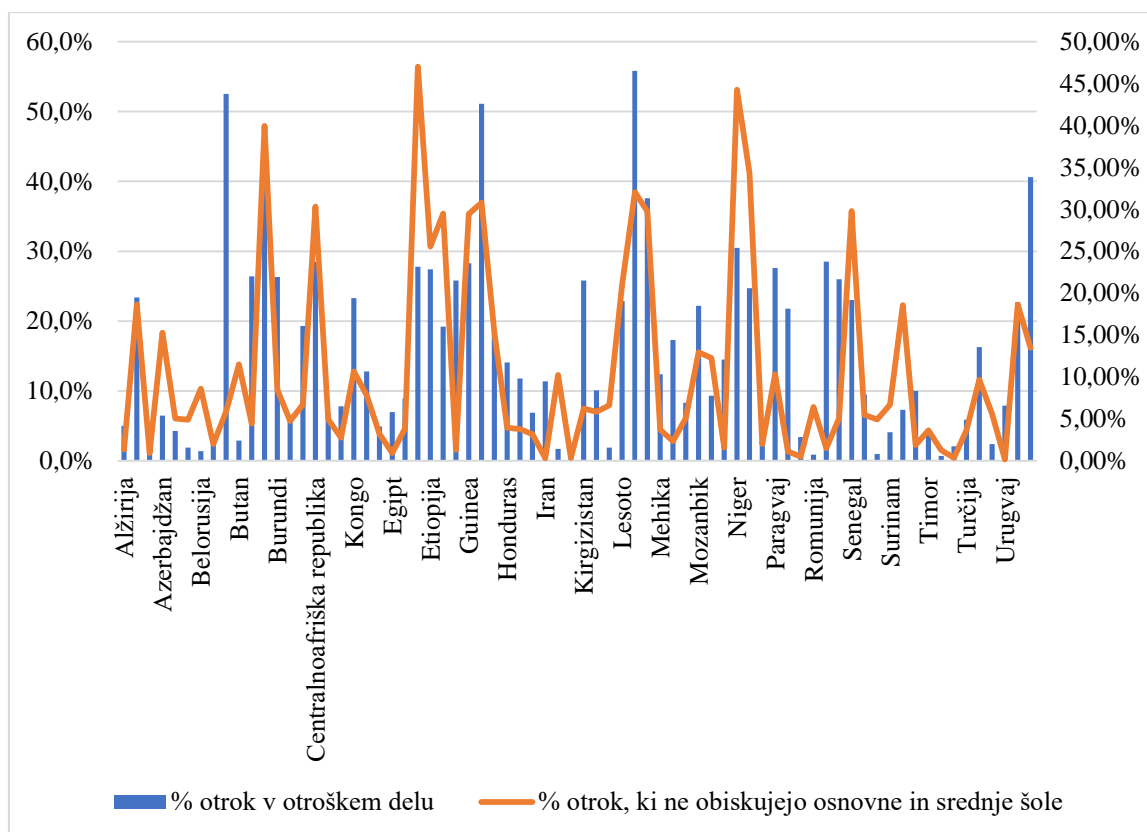
Vir: World Bank, World Development Indicators, 2018.

Slika 6 prikazuje podatke UNICEF-a (2018) o obsegu otroškega dela v določeni državi ter odstotek otrok, ki ne obiskujejo osnovne ali srednje šole po podatkih svetovne banke. Iz grafa lahko vidimo, da povezanost med tema dvema pojavoma.

Podatki Mednarodne organizacije dela (ILO, 2008a) dokazujejo, da otroško delo negativno vpliva na obiskovanje šole ne glede na spol. Ker povečan obseg otroškega dela zmanjšuje obiskovanje šole, se v državah, kjer morajo otroci opravljati redno ekonomsko aktivnost

(in ne samo sezonsko), dogaja, da so otroci permanentno umaknjeni iz izobraževalnega sistema.

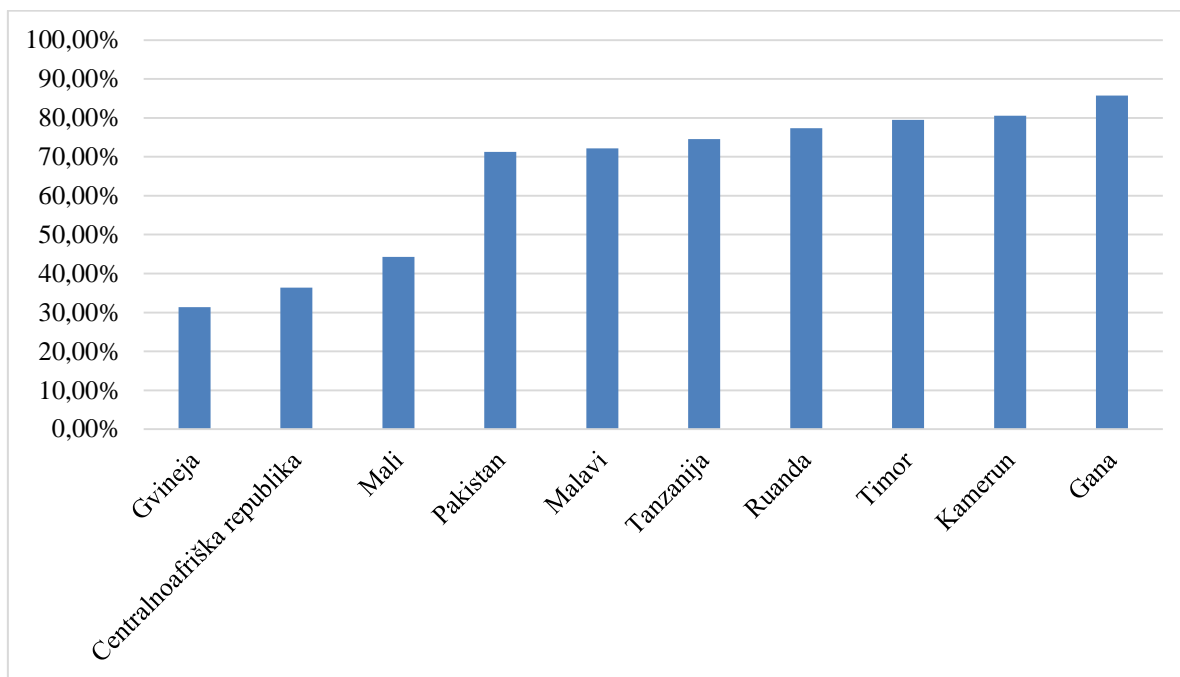
Slika 6: Prikaz obsega otroškega dela v % ter % otrok, ki ne obiskujejo osnovne ali srednje šole po državah

Vir: UNICEF, Child Protection, 2018b; World Bank, World Development Indicators, 2018.

Posebej je treba poudariti, da je obsežnost ekonomske aktivnosti v negativni korelaciji z obiskom šole ter časom, ki ga otrok porabi za izobraževanje. Poleg tega pa je posledično s tem povezana tudi raven pismenosti otrok. Statistično dokazano namreč je, da je negativna korelacija med obsegom ekonomske aktivnosti otrok med 7. in 14. letom ter pismenostjo otrok med 15. in 24. letom.

*Slika 7: Odstotek pismenosti med mladimi med 15. in 24. letom v državah z najnižjo pismenostjo**

* Opomba: Svetovna banka zagotavlja podatke o pismenosti mladih med 15. in 24. letom v le omejenem številu držav in tako zgornji podatki ne nujno prikazujejo vse države z nižjo ravno pismenosti med mladimi.

Vir: World Bank, World Development Indicators, 2018.

Po podatkih Svetovne banke (Slika 7) je pismenost med mladimi, starimi med 15. in 24. let, najnižja v Gvineji, kjer je le 31 % mladih pismenih. Posebej izpostavljajo tudi močno zadolžene revne države, kjer je odstotek pismenosti le 65 %.

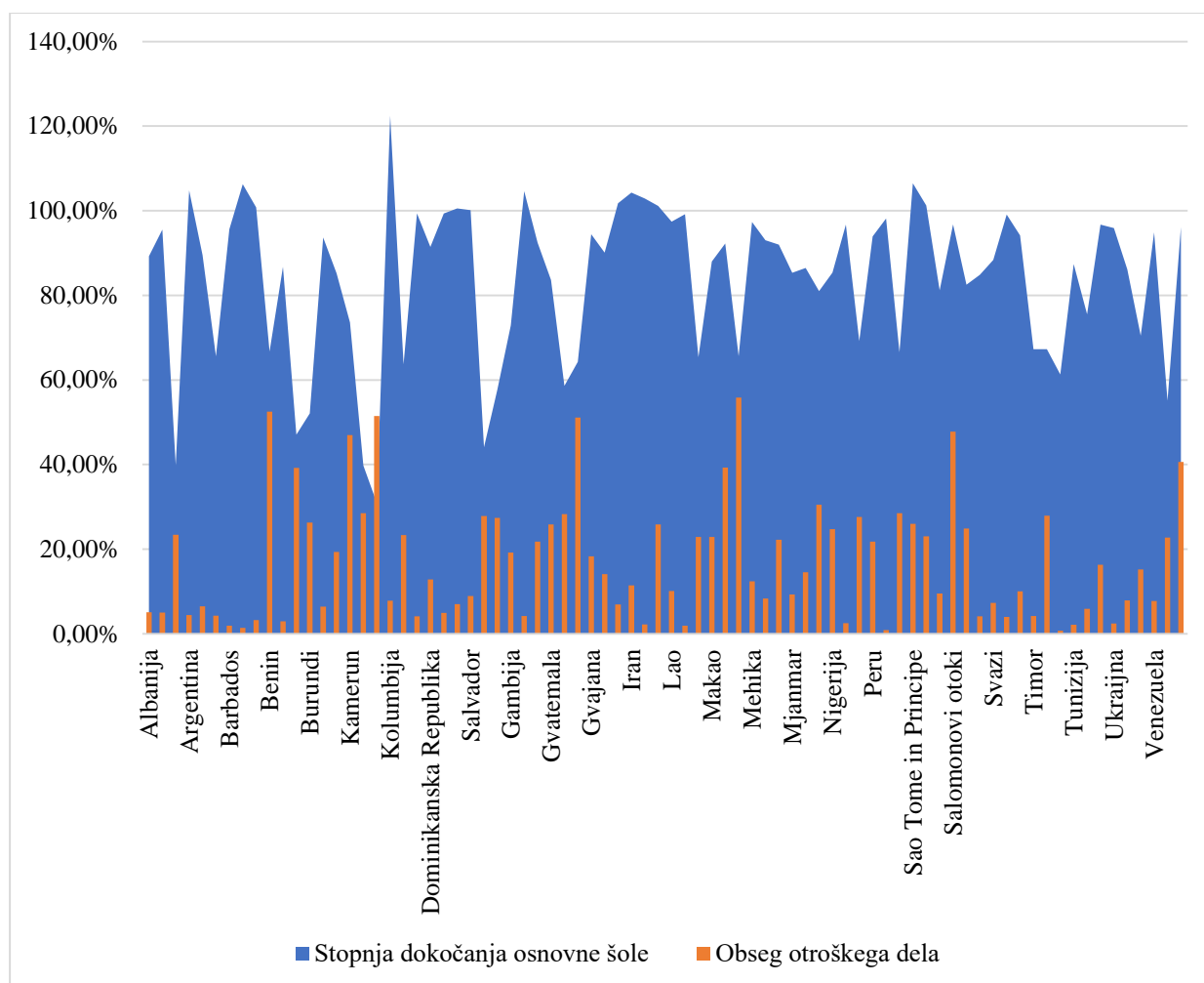
Velika razlika obiska šole je tudi med otroki, ki živijo v mestih, in tistimi, ki so v ruralnem okolju. Otroci iz ruralnih območij v manjšem obsegu obiskujejo šolo, ne glede na obseg ekonomske aktivnosti. Ta rezultat je povezan z dejstvom, da je v ruralnih okoljih povpraševanje po otroškem delu večje, zaradi višje stopnje revščine. Poleg tega pa je dostopnost do izobraževalnih programov v urbanih območjih veliko večja kot v ruralnih predelih. Na obiskovanje šole v ruralnih predelih vpliva tudi oblika dela otrok. Opravljanje ekonomske aktivnosti v kmetijskem sektorju ima še posebno velik vpliv na obiskanost šole. Primanjkovalje tehnoloških rešitev v državah v razvoju v tem sektorju namreč pomeni večjo in predvsem daljšo vključenost otrok v delo. Poleg tega pa je v ruralnih območjih tudi fizično bolj zahtevno delo. Intenzivnost dela je zelo povezana s stopnjo obiskovanja šole (ILO, 2008a). V četrtini držav, ki so bile v vzorcu, je razlika med otroki, ki so vključeni v ekonomsko aktivnost, kar 20 % v primerjavi z otroki, ki niso vključeni v ekonomsko aktivnost. V določenih državah je razlika drastično večja. V Zambiji le 35 % otrok, ki so vključeni v ekonomsko aktivnost, hodijo v šolo. Razlike med državami se

kažejo predvsem glede na vrsto ekonomske aktivnosti, ki jo otroci opravljajo ter glede na strukturo šolskega dne in dolžino trajanja pouka dnevno (IPEC, 2015).

Otroci, ki so udeleženi v otroškem delu in vseeno obiskujejo šolo pa je statistično dokazana korelacija med obsegom ekonomske aktivnosti in stopnje ponavljanja razredov ter stopnja dokončanja osnovne šole. Otroci, ki so vključeni v ekonomsko aktivnost, imajo namreč večjo možnost predčasne zapustitve šolskega sistema.

World Bank (2018) ponuja podatke o dokončanju osnovne šole, ki je izračunana na podlagi otrok, ki so prvič vpisani v zadnji letnik osnovne šole, ki je nato deljena s populacijo otrok, ki bi starostno ustrezala vpisu v zadnji letnik osnovne šole (Slika 8). Primerjava teh podatkov skupaj s podatki UNICEF-a (2018b) o obsegu otroškega dela v določenih državah je še dodaten dokaz, da obseg otroškega dela sovpada z zmanjšanim odstotkom otrok, ki pridobijo osnovnošolsko izobrazbo.

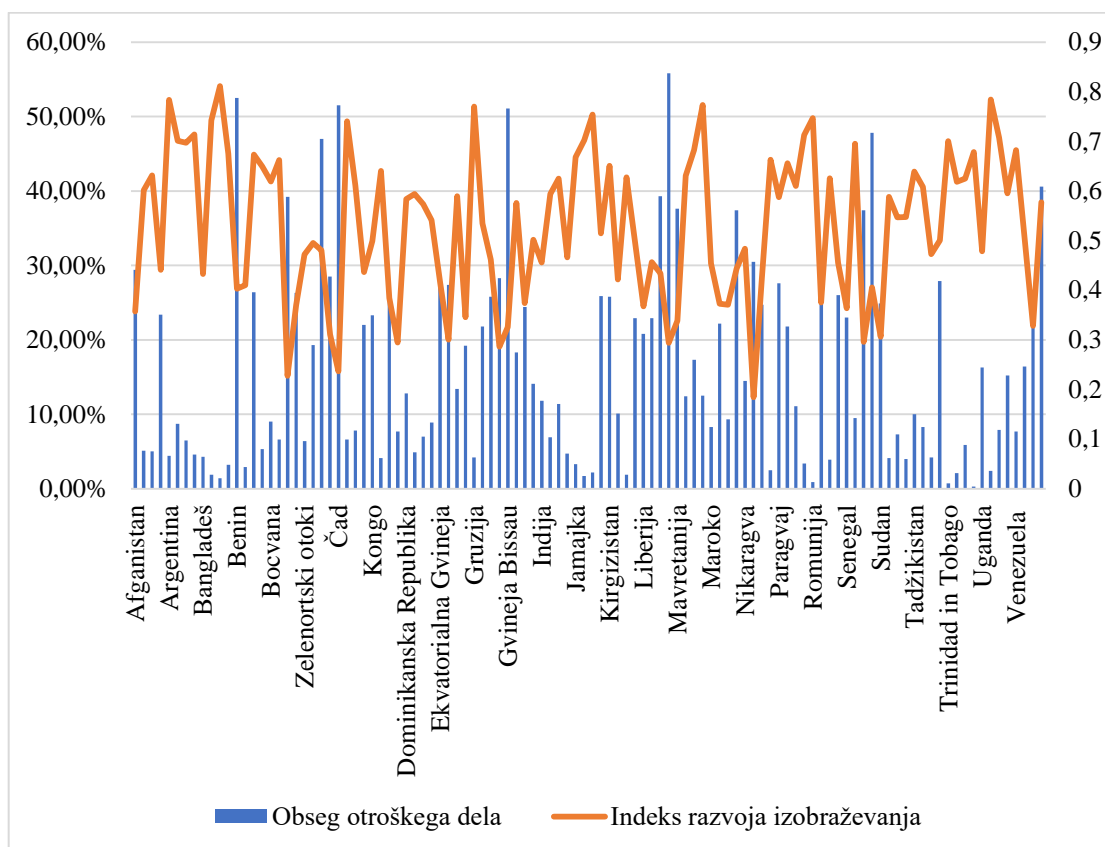
Slika 8: Primerjava stopnje dokončane osnovne šole z obsegom otroškega dela v %

Vir: UNICEF, Child Protection, 2018b; World Bank, World Development Indicators, 2018.

Pogojenost obsega otroškega dela in izobraževanja otrok pa dokazujeta tudi primerjava otroškega dela ter indeksa izobraževanja za vse (Slika 9). Večji obseg otroškega dela je povezan z nižjo vrednostjo indeksa razvoja izobraževanja. Ker je indeks sestavljen iz več komponent, je statistično dokazana negativna korelacija med komponento univerzalnega osnovnošolskega izobraževanja, stopnjo pismenosti odraslih in kvaliteto izobraževanja (ILO, 2008a).

Slika 9: Obseg otroškega dela v % v primerjavi z indeksom razvoja izobraževanja

Vir: UNICEF, Child Protection, 2018b; Human Development Reports, Education index, 2018.

3.2.2 Obseg otroškega dela ter neustreznost šolskih sistemov

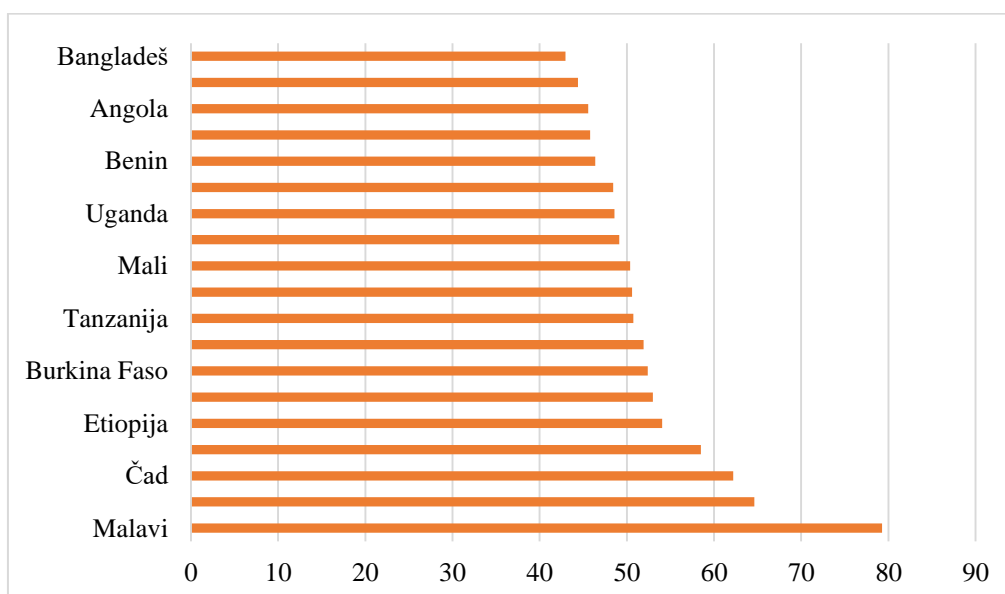
Pri opredeljevanju razlogov za obstoj in obsežnost otroškega dela je treba izpostaviti tudi neustreznost šolskih sistemov. V prejšnjem poglavju je namreč dokazana povezanost pojavov, v tem pa bi želela prikazati vpliv neustreznih šolskih sistemov na obseg otroškega dela.

Obiskovanje šole predstavlja za družino enega izmed glavnih faktorjev pri razporejanju otrokovega prostega časa. Lažja dostopnost do šole tudi vpliva na zmanjšanje ekonomske aktivnosti otrok ter zmanjšanje časa pri opravljanju domačih opravil. Posebej pomembna faktorja sta obstoj osnovne šole v kraju, kjer otrok prebiva, ter oddaljenost le-te od

njegovega doma. Pri primerjavi obiskanosti šole znotraj vasi je oddaljenost otroka do šole vplivala na stopnjo obiskanosti šole, vendar to ni pomenilo zmanjšanja otroškega dela (Kondylis & Manacorda, 2010). Na obiskanost osnovne šole pa vpliva tudi dostopnost do srednjih in višjih šol. Prevelika oddaljenost do srednjih šol je za veliko družin dovolj velik razlog, da otroka ne vključijo v izobraževalni sistem že v osnovni šoli. Razlog za tako odločitev naj bi bil, da je donos glede na investicijo veliko višji pri srednješolski izobrazbi kot osnovnošolski. Starši se tako odločijo za oportunitetni strošek otrokovega izobraževanja v primerjavi z opravljanjem ekonomske aktivnosti, če vedo, da bodo lahko otroci obiskovali tudi srednjo šolo, saj bodo na tak način imeli večji donos na njihovo investicijo v izobraževanje (ILO, 2008a).

Poleg oddaljenosti in dostopnosti osnovnih in srednjih šol igra veliko vlogo pri odločanju o vključitvi v šolo ali v ekonomsko aktivnost ravno kakovost izobraževalnih sistemov. Višja kot je kakovost učnega sistema, večji donos starši pričakujejo v prihodnosti in se tako odločijo za vpis otroka v šolo. V primeru, da je kurikulum nekakovosten, kar pomeni, da otrok ne pridobi ustreznih znanj, spretnosti in veščin, ki bi mu pomagale za pridobitev boljše plačanega dela, se družine večkrat odločijo za vključitev otroka v ekonomsko aktivnost. Kakovost učnega sistema sicer bolj vpliva na to, da otroci ostanejo v šolah, kot pa na odločitev, da se v šole sploh vpišejo (ILO, 2008a). Raziskava UNESCO (2005) je pokazala pozitivno korelacijo med razmerjem števila učiteljev in števila učencev ter odstotkom otrok, ki so vključeni v ekonomsko aktivnost (slika 10). To razmerje prikazuje še enega izmed faktorjev kvalitete učnega sistema, ki vplivajo na odločitev družin o vključitvi otrok v šolski sistem.

Slika 10: Razmerje števila otrok na število učiteljev v osnovni šoli

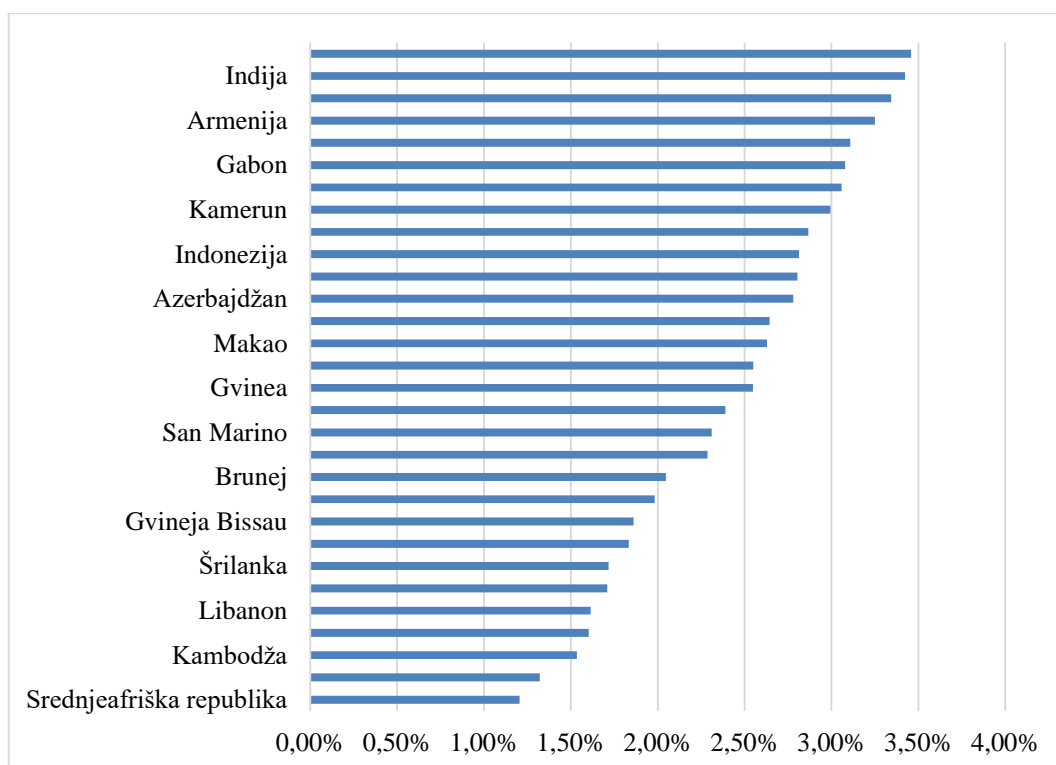
Vir: UNICEF, Child Protection, 2018b; World Bank, World Development Indicators, 2018.

Podatki Svetovne banke za leto 2010 potrjujejo UNESCO-ve (2005) ugotovitve. Najvišje razmerje med številom otrok in učiteljev v osnovni šoli je v Malaviju z razmerjem 79,3. Sledita mu Ruanda (64,6) ter Čad (62,2). Grafikon 10 sicer prikazuje le 20 držav z najvišjim razmerjem, vendar podatki vseeno sovpadajo s podatki o obsegu otroškega dela. Poleg zgoraj naštetih faktorjev na odločitev staršev vplivajo tudi neposredni stroški izobraževanja. Eden izmed večjih stroškov seveda predstavlja šolnina, ki predstavlja eno izmed največjih ovir predvsem za revne družine. V državah, kjer so po reformah uvedli brezplačno šolnino, se je vpis v šolo znatno povečal. Ta ukrep se je izkazal kot pozitiven posebej v Etiopiji, Ugandi, Keniji, Gani In Malaviju (ILO & UCW, 2010). Šolnine pa ne predstavljajo edinega neposrednega stroška. Všteti je treba tudi nakup šolskih potrebščin in uniform, ki so nujne za otrokovo participacijo pri pouku.

Previsoki neposredni in posredni stroški igrajo tako eno izmed glavnih vlog pri odločitvi družine o vključitvi otrok v ekonomsko aktivnost. Višina stroška staršev pa je odvisna od investicije držav v infrastrukturo in šolanje na splošno.

Podatki Svetovne banke o izdatkih držav v šolski sistem v odstotkih glede na BDP države vključuje vse mednarodne transferje, namenjene izobraževalnemu sistemu, kot tudi vse izdatke lokalnih, regionalnih in centralnih oblasti. Na sliki 11 je prikazanih 30 držav z najnižjim odstotkom investicije v izobraževalni sistem.

Slika 11: Prikaz držav z najnižjim izdatkom za šolstvo v % glede na BDP države

Vir: World Bank, World Development Indicators, 2018.

3.3 Kulturne značilnosti

Otroško delo je problem, ki se pojavlja po celem svetu v različnem obsegu, vendar v zelo podobnih oblikah. Otroško delo tudi ni nov fenomen, vendar je problem, ki se je formiral in obstajal skozi leta. Definiranje otroškega dela tako postane še bolj problematično, saj ga je treba pogledati skozi prizmo določene kulture in najti definicijo, ki bo zaobjela vse družinske in kulturne specifikke po celem svetu in vseeno ostala dovolj objektivna, da ne posega v samo družbo.

Družbe imajo različen odnos do samega otroštva ter znanj, ki naj bi jih pri odraščanju pridobili. Ravno tako je treba z vidika družbe gledati, katere spretnosti so cenjene, in če jih otroci pridobivajo že skozi otroško delo. Za analiziranje vpliva kulturnih značilnosti na otroško delo se je tako treba najprej osredotočiti na sociološko definicijo otroškega dela, nato pa skozi antropološke in druge raziskave preverjati vpliv ekonomskega položaja na družben pogled otroškega dela ter vpliv družbenih specifik na sam ekonomski položaj.

Chadra (2009) povzame definicijo otroškega dela, da ko ekonomske aktivnosti ali aktivnosti, ki se dogajajo znotraj družine, neposredno ali posredno vplivajo na rast in izobrazbo, potem to lahko štejemo za otroško delo. Poudarja, da je sama funkcija otroštva razvoj človeka, ne pa ekonomskih aktivnosti. Razlikuje tudi delo otrok (angl. *children's work*), ki pripomore k boljšemu razvoju otroka, in otroško delo (angl. *child labour*), ki pa je škodljivo za otrokov razvoj.

Kot enega izmed glavnih razlogov za otroško delo v tem poglavju (in obsežni literaturi) navedemo revščino. Revščino Sunandamma (2014) definira kot stanje pomanjkanja, odvisnosti ter degradacije pod fizično in kulturno sprejetimi standardi. Te norme so postavljene glede na osnovne fizične potrebe človeka (zaužitje dovoljšne količine kalorij, dostop do vode, obleke, zatočišča ter zdravstvene pomoči) kot tudi psiholoških potreb (človeško dostojanstvo, sodelovanje v družbi, samozavest, status v družbi ipd.).

Chadra (2009) glavni razlog za revščino vidi zadolženost. Med raziskavo med otroškimi delavci, zaposlenimi v steklarski industriji v Indiji, je ugotovila, da je 93,5 % družin, iz katerih izhajajo otroški delavci, v zadnjih 15 letih vzelo večja posojila. Sunandamma (2014) poudarja, da se zato na sam koncept revščine gleda tudi iz vidika, da če ima družina več vzdrževanih družinskih članov, potem postane revna. V trenutku, ko vzdrževani družinski člani začnejo opravljati ekonomsko aktivnost in zaslužijo sredstva, postanejo samostojni. S tem se poveča prihodek družine in družina se dvigne nad prag revščine. Ne glede na to pa tudi družine z dovolj velikim prihodkom padejo pod prag revščine zaradi slabega vodenja družinskih financ. Gre torej za dodatne sociološke razloge, ki pa niso vezani samo na višino prihodka. To dejstvo podpre ravno podatek iz raziskave Chadra (2009), ki je ugotovila, da je kar 50,2 % vseh, ki so vzeli posojilo, le-tega vzelo z izjemno visoko obrestno mero. 62,4 % jih je posojilo vzelo za vsakodnevno potrošnjo.

Sunandamma (2014) ugotavlja, da je najbolj pereč razlog otroškega dela kronična revščina, ki prisili starše, da otroke vključijo v otroško delo. Sama daje največji poudarek na ekonomski razlog, vendar vseeno poudarja, da starši niso zmožni investicije v otrokov razvoj zaradi same revščine. Poleg tega pa vidijo manjšo vrednost v finančni podpori otrok in jih spodbujajo, da se čim prej vključijo v ekonomsko aktivnost.

Boyden (1991) pa je v svoji raziskavi otroškega dela v Peruju opazila veliko primerov otroškega dela, kjer bi lahko odrasli prinesli zaslužek v gospodinjstvo. Otroško delo torej ni bilo nujno potrebno za preživetje družine, vendar sta na odločitev o vključitvi otroka v otroško delo vplivali dejstva, kateri družinski član je najprimernejši glede na njegove spretnosti in možnost maksimiziranja prihodka.

Poleg ekonomsko-socioloških razlogov pa antropološke raziskave dokazujejo, da so vzgibi za otroško delo lahko čisto kulturne narave. Kot primer Oloko (1994) navaja raziskovanje v Nigeriji, kjer je ugotovil, da velja prepričanje, da brezdolje prinaša zlo. To prepričanje je tako eden izmed vzrokov za otroške delavce, ki že zelo mladi opravljajo ekonomske aktivnosti.

Mayblin (2010) daje velik poudarek na družbeno specifične razloge, ki poleg ekonomskih pomembno vpliva na obseg otroškega dela. Kot primer navaja iniciativo Brazilije, da družine z zelo nizkim prihodkom dobijo štipendijo za otroke, ki jim omogoča obisk šole. Pogoj za prejem štipendije pa je, da otroci ne smejo delati. Matere otrok so sicer izobrazbo otrok videle kot izjemno pomembno, vendar so poudarjale, da s tem, ko otroci po pouku niso vključeni v otroško delo, izgubijo delavnost. Pri raziskovanju učinkovitosti tega programa so ugotovili, da so starši teh otrok v velikem precepu, če otrokom dejansko koristi izključenost iz dela, saj delo krepi karakter ter pomaga pri pridobivanju spretnosti, ki so potrebne za zaposlitev.

Hecht (2002) prikazuje še večjo kompleksnost samega definiranja otroštva in otroškega dela. Sodobne raziskave namreč kažejo, da konstrukcija otroštva in dela ni samo presek zgodovinskih in družbenih vidikov določene družbe, ampak je to konstrukt več družb in njihovih specifik, ki jih združuje zgodovinsko dogajanje. Posledica tega so trdno ukoreninjene in definirane družbene norme, ki na ravni družine manifestirajo v pogajanju med moralnimi vzgibi, ekonomskim stanjem in aspiracijo družine po določene statusu. Vsem tem procesom pa je skupno to, da kontekst otroštva in otroškega dela postavljajo odrasli, otroci pa ga le ponotranjijo. Mayblin (2010) zato poudarja, da je zaradi družbenih razlik znotraj ene družbe nemogoče posploševati vzgibov za vključitev v otroško delo in je opiranje na objektivne podatke, ki jih lahko apliciramo na otroke po vsem svetu, premalo poglobljen vpogled v samo problematiko in bo tako manj uspešno reševal sam problem otroškega dela.

Na podlagi analize zgodovinskih podatkov in dokazov iz analize različnih družb je že Wiener (1991) postavil temelje raziskovanja kulturnih vidikov in vplivov na otroško delo. Sam je namreč trdil, da sama revščina in drugi ekonomski razlogi niso v ospredju pri odločanju o vključitvi otrok v otroško delo. Kot dokaz navaja dejstvo, da je uveljavitev obveznega šolstva znatno zmanjšala obseg otroškega dela v razvitem svetu. Dejstvo, da se je masovna vključitev otrok v obvezni šolski sistem zgodila, še preden je industrializacija pripomogla k zvišanju ekonomskega stanja družin, dokazuje, da ekonomski razlogi ne morejo biti edini odgovor na obseg otroškega dela.

Kabeer (1994) trdi, da zunanji faktorji, kot sta družbeni razred in spol, preprečujeta, da bi na odločitev za vključitev v otroško delo vplival le razlog maksimizacije prihodka za določeno družino. V večini družb namreč znotraj gospodinjstev veljajo rigidne definicije vlog, ki so odraz družbenih karakteristik in tako preprečujejo racionalno odločitev na podlagi ekonomskih dejavnikov v družinah. Nieuwenhugs (1994) nadaljuje, da je dojemanje družine kot altruistične enote, kjer je odločitev o otroškem delu sprejeta le na podlagi dobrobiti celotne družine, zmotna. Trdi namreč, da so jim zaradi družbenih definicij pomembnosti in produktivnosti otrok v družbi dodeljene manj družbeno cenjene naloge, kot so na primer gospodinjska opravila. Seveda pa oba avtorja ekonomskega vidika pri odločitvi v vključitev v otroško delo ne zanikata, poudarjata le, da je za odpravo otroškega dela nujna podrobna analiza družbenih in družinskih specifik.

Še eden izmed dokazov o vplivu kulturnih značilnosti na samo otroštvo in otroško delo je analiziranje definiranja otroštva iz starejših virov. Zelizer (1985) poudarja, da se je ideja o otroštvu, ki pomeni, da otroci nimajo nobenih ekonomskih obveznosti, nastala skozi čas. Opaža, da se je diskurz v zahodnih družbah začel spreminjati po letu 1930. Otroci so namreč postali ekonomsko nepomembni in postali emocionalno nepogrešljivi. Pred tem otroško delo namreč ni bilo predstavljeno kot škodljivo za otroke in se je tako naknadno začelo otroštvo definirati kot obdobje brez obveznosti ali odgovornosti.

Na primeru Brazilije Mayblin (2010) s svojimi opažanji in antropološko raziskavo potrди argumente njenih predhodnikov. V Braziliji prehod iz otroka brez odgovornosti in obveznosti v otroka, ki ima tudi ekonomske obveznosti nastane v času pubertete. Starši vidijo mlade, ki vstopijo v puberteto kot pomemben in produktiven del družbe. Mladostnikom zato preprečujejo vključevanje v igro z mlajšimi brati in sestrami. Čim mladostnike zalotijo pri igri z mlajšimi, jim starejši (ni nujno starši) takoj najdejo zadolžitev in nalogo, ki jo morajo opraviti. Velja tudi pravilo, da se morajo dekleta že zgodaj učiti pletenja in drugih ročnih spretnosti, saj naj bi jim to preprečilo igro in jih oblikovalo v odrasle osebe. Matere so celo poudarjale, da so izredno zaskrbljene, ko vidijo svoje sinove, da preživijo dan ob igri. To so poročale matere dečkov, starih 11 let in več. Njihova rešitev je, da hitro najdejo zaposlitev, ki naj bi bila primerna njihovim zmožnostim. Za matere tako otroško delo predstavlja olajšanje, da je njihov otrok pomemben in produktiven del družbe. Poleg tega poudarjajo, da otroci z delom pridobivajo

pomembne izkušnje. Igro otrok vidijo tudi kot skušnjavo za človeka in potencialen greh, saj jim norme določajo, da je delo tisto, ki je nujno za izoblikovanje osebnosti.

Austin-Broos (1997) je podobno dojemanje igre otrok zaznal tudi na Jamajki. Igra je namreč percipirana kot nasprotje moralni disciplini, ki pripelje do tega, da otroci ne razvijejo zmožnosti kontroliranja. Sicer naj bi bilo igranje iger ter sodelovanje v drugih socialnih aktivnostih (kot so športne prireditve, teater in podobno) namenjeno vsem, odrasli lahko kontrolirajo svoje obnašanje in se zavedajo družbenih norm, medtem ko otroci tega čuta naj ne bi imeli še razvitega in verjamejo, da bi pretiran užitek (kot je igra) preprečil razvoj te samokontrole.

Mayblin (2010) pa ugotavlja, da bolj kot samo igro starši razumejo kot zlo brezdelje. Matere so pogosto izražale strah, da njihovi mladostniki ne počnejo ničesar koristnega za družbo in to zaznavale kot šibkost. Poleg tega pa je zanje izjemno pomembno, da se predvsem sinovi ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo, saj je to v njihovi družbi percipirano zelo visoko in je izjemno spoštovano. Sama mladost je zaznana kot obdobje, ko se človek oblikuje, zato je zelo pomembno, da se otrok dovolj zgodaj vključi v kmetijsko dejavnost in razvije karakter.

Khan (2010) tako poudarja, da čeprav so posledice otroškega dela morda skupne vsem otrokom, le-tega ne moremo specificirati po standardih zahodne družbe. Otroštvo je namreč v zahodni družbi percipirano kot obdobje čustvenega razvoja otrok. Srečen otrok naj bi tudi razvil pozitivna čustva do svojih staršev in se zato starši težje odločijo za vključitev otrok v otroško delo, saj je ekonomska dejavnost prepuščena staršem. Boyden in Levison (2000) celo dodajata, da otrok nikakor nima moči odločanja ali produktivne oziroma ekonomske vloge v družbi. Ta status pridobijo šele odrasli. Investicija v otrokov razvoj pa je pomembna zato, da bo postal kot odrasel bolj pomemben član družbe, saj bo čustveno dozorel in pridobil spretnosti, ki so potrebne za produktivnost in ni sama po sebi namenjena izboljšanju otrok.

Otroško delo tako ni samo samoumevno percipirano kot negativno. Predvsem pa ne predstavlja le dodatnega dohodka v gospodinjstvo. Nobeden od avtorjev ne zanika dejstva, da k odločitvi botruje tudi ekonomsko stanje družine, vendar poudarjajo, da so večkrat bistvo bolj pomembni sociološki faktorji, ki se začenjajo pri samem razumevanju otroštva, ki pa je specifično glede na družbo. Boyden in Levison (2000) tudi dodajata, da zahodnjaško razumevanje otroštva kot obdobja razvoja, v katerem človek nima odločevalske ali produktivne vloge ni zgolj altruistične narave, vendar je to le ekonomski vložek v izoblikovanje človeka kot produktivnega člana družbe. Delo je tako v večini družb vrednota, starost za vključitev v ekonomsko aktivnost pa je značilnost vsake družbe posebej. Razlogov za obstoj otroškega dela tako ne morem iskati le v objektivnih razlogih, ki veljajo na globalni ravni, vendar je nujno, da se problem obravnava na nacionalni ravni in išče rešitve znotraj specifičnih družbenih norm.

3.4 Vpliv globalizacije na otroško delo

Pri iskanju razlogov za otroško delo sem se do sedaj osredotočala na razloge, ki vplivajo na vsako družino posebej. Dejstvo pa je, da na razloge, s katerimi se soočajo gospodinjstva, vplivajo tudi makroekonomski procesi. Eden izmed teh je tako ekonomska globalizacija. Pričakovali bi namreč, da z odprtjem trgovine in tujimi naložbami tako nastane več delovnih mest, ki so bolj plačane in se tako zmanjša potreba po otroškem delu. Vendar so iz različnih študij razvidne tudi negativne posledice globalizacije, ki nato vplivajo na povečan obseg otroškega dela.

Stiglitz (2003) globalizacijo pojmuje kot odpravljanje ovir za prosto trgovino ter predstavlja integracijo državnih ekonomij. Odpravljanje ovir za prosto trgovino je bilo v preteklosti izvedeno skozi mednarodno pogodbo, kot je na primer North American Free Trade Agreement (v nadaljevanju NAFTA).

Prosta trgovina omogoča tuje naložbe in igra pomembno vlogo pri vzpostavitvi programa strukturnega prilagajanja. Program strukturnega prilagajanja je namenjen država v razvoju, ki potrebujejo posojilo Svetovne banke ter Mednarodnega denarnega sklada. Program strukturnega prilagajanja tudi regulira državno potrošnjo zadolženih držav in tako zagotovi vračilo posojil, medtem ko dovoljuje dostop do vseh potrebnih sredstev. Program strukturnega prilagajanja pa zahteva od lokalnih oblasti, da zmanjšajo potrošno na področju socialnega varstva (javno šolstvo, zdravstveno zavarovanje ter ostale socialne transferje). Poleg tega lokalne oblasti tudi zmanjšujejo potrošnjo v javni upravi ter privatizirajo industrijo. Posledica tega je tudi večji izvoz ter povečanje obrestne mere na domačih posojilih. Program strukturnega prilagajanja je tako pripomogel k povečanju revščine ter razlik med bogatimi in revnimi (Chossudovsky, 2003).

Stiglitz (2003) tako opozarja, da ima lahko globalizacija velike posledice za države v razvoju, posebej pa vplivajo na ljudi, ki živijo pod pragom revščine. Kljub obljubam mednarodnih organizacij in tudi Svetovne banke o zmanjševanju revščine se na določenih predelih sveta ta le še poveča. Poleg povečanja revščine Stiglitz tudi opozarja, da se je s programom strukturnega prilagajanja povečala tudi svetovna lakota, povečanje brezposelnosti ter uničevanje narave. Posebej pereč problem je Afriki ter v nekaterih državah Latinske Amerike.

Ena izmed hujših posledic globalizacije je izkoriščanje delavcev, ki so v veliki meri otroški delavci. Revščina namreč, ki je nastala (poleg drugih faktorjev) tudi kot rezultat globalizacije najbolj vpliva na najbolj ranljive, torej otroke. Poleg povečanja revščine pa je zaradi globalizacije tudi manjši državni vložek v socialne službe in izobraževanje, ki za otroške delavce ključnega pomena (UNICEF, 2001). Revščina namreč tudi vpliva na otrokovo ranljivost za izkoriščanje, diskriminacijo, stigmatizacijo ter nasilje. Materialna revščina vpliva tudi na otrokov emocionalni razvoj ter fizično rast (UNICEF, 2005).

Eden izmed faktorjev globalizacije je tudi možnost in povečanje neposrednih tujih investicij. Raziskave so tudi pokazale povezanost neposrednih tujih investicij ter otroškega dela. Revnejše države imajo zaradi ekonomskih in socioloških faktorjev na razpolago več nekvalificiranih delavcev, v katere spadajo tudi otroški delavci. Za nekvalificirano delo je tudi plačilo nižje in tako z neposrednimi tujimi investicijami v države z nekvalificiranimi delavci pomeni tudi prednost na trgu, saj proizvodnja dobrin tako stane veliko manj (Singh & Zammit, 2004). Rast, ki jo omogočajo neposredne tuje investicije, tudi povečajo povpraševanje po otroškem delu, saj je strošek njihovega plačila za investitorja bistveno nižji. Večje povpraševanje pa tudi predstavlja večji oportunitetni strošek šolanja otrok. Vse to vpliva na odločitve v gospodinjstvu, da se otroci raje kot šolanju pridružijo otroškemu delu. Ta učinek zamenjave je torej zelo prisoten pri globalizaciji (Edmonds & Pavcnik, 2006). Glede na to, da je glavna prednost držav v razvoju ravno nekvalificirana delovna sila, jim to omogoča gospodarsko rast le do določene mere. Omejitve so namreč ravno povišanje plačila za delo ter izboljšanje delovnih standardov. Povišanje plač in standardov, pa za gospodinjstvo predstavljajo dodaten prihodek in tako otroško delo ni več nujno za preživetje gospodinjstva (Singh & Zammit, 2004). Ne glede na to pa se najprej pojavi učinek zamenjave in tako se obseg otroškega dela najprej znatno poveča, preden nastopi učinek dohodka, ki ga postopno zmanjšuje.

Poleg zgoraj omenjenih posledic globalizacije večkrat spregledamo tudi globalni kriminal. Globalizacija je namreč pripomogla k vzpostavitvi mednarodnih mrež mnogih kriminalnih združb. Kot najhujša oblika otroškega dela je identificirana tudi trgovina z ljudmi, ki je ena izmed glavnih smeri, s katerimi se ukvarjajo mednarodne kriminalne združbe. Čeprav je izjemno težko določiti točen obseg trgovine z otroki, Mednarodna organizacija dela ocenjuje, da je kar 1,2 milijona otrok žrtev tovrstnega nasilja (ILO, 2006).

V naslednjem poglavju omenjam negativne posledice globalizacije, ki vplivajo na povečan obseg otroškega dela. Še večje posledice pa so pri otrocih, ki so zaradi globalizacije vključeni v najhujše oblike otroškega dela. Čeprav bi zaradi globalizacije pričakovali preobrat na trgu dela, saj je zaradi tujih neposrednih naložb odprtih več delovnih mest, vendar je globalizacija lahko za otroško delo pozitivna le v trenutku, ko se problema otroškega dela, povezanega z globalizacijo, zavedajo tudi nacionalne in lokalne skupnosti ter uvedejo programe, ki preprečujejo najhujše negativne posledice tega fenomena.

4 POSLEDICE OTROŠKEGA DELA

4.1 Vpliv na izobrazbo

Dokazljivost negativne povezave med obsegom otroškega dela ter obiskanostjo in dokončanjem šole je zelo težavna, saj na odločitve o vključitvi otroka v šolo vplivajo tudi drugi dejavniki. Odločitev je namreč navadno sprejeta na ravni celotnega gospodinjstva in tako vplivajo kulturne značilnosti ter značilnosti znotraj posameznega gospodinjstva. Na

odločitev velikokrat vpliva nizek donos investicije v šolanje, slabo vzpostavljen šolski sistem ter visoki stroški šolanja. V tem primeru odločitev o vključitvi v otroško delo pretehta, saj odločevalci v gospodinjstvu vidijo več koristi. Poleg tega pa opravljanje ekonomske aktivnosti enega izmed otrok lahko pomeni dovolj monetarne koristi, da se lahko ostali otroci v družini vključijo v izobraževalni sistem (Manacorda, 2006).

Otroško delo pa na šolanje vpliva tudi posredno. Vključenost v otroško delo namreč vpliva na kasnejši vstop v izobraževalni sistem, ki pa je večkrat povezan s hitrejšim izstopom iz šolskega sistema ter večjim odstotkom nedokončane izobrazbe (UCW, 2006). Raziskava iz Kambodže (tabela 7) dokazuje, da ekonomska aktivnost vpliva na zamik pri vstopu v šolski sistem predvsem pri dečkih. Poleg tega pa opravljanje ekonomske aktivnosti tudi prepričuje vstop v šolski sistem (na podlagi izmerjene verjetnosti vključitve otrok do 14. leta) za 25 % UCW (2006) pri dečkih, verjetnost, da se bodo v šolski sistem vključili v starosti, ki je predvidena za vstop, pa se zmanjša za 17 %. Tudi neekonomske aktivnosti, kot je opravljanje gospodinjskih opravil, znatno vplivajo na obiskanost šole. Opravljanje gospodinjskih opravil predstavlja kar 13 % manj možnosti vstopa v šolo za dečke.

Tabela 7: Prikaz vpliva obsega opravljanja ekonomske in neekonomske aktivnosti na vključitev v šolski sistem v Kambodži

	Ekonomska aktivnost		Neekonomska aktivnost	
	Dečki	Dekleta	Dečki	Dekleta
Vstop v šolo do 14 leta	-25,11	-8,95	-12,60	-4,70
Vstop v šolo do 14 leta	-17,37	-8,90	-13,23	-5,60

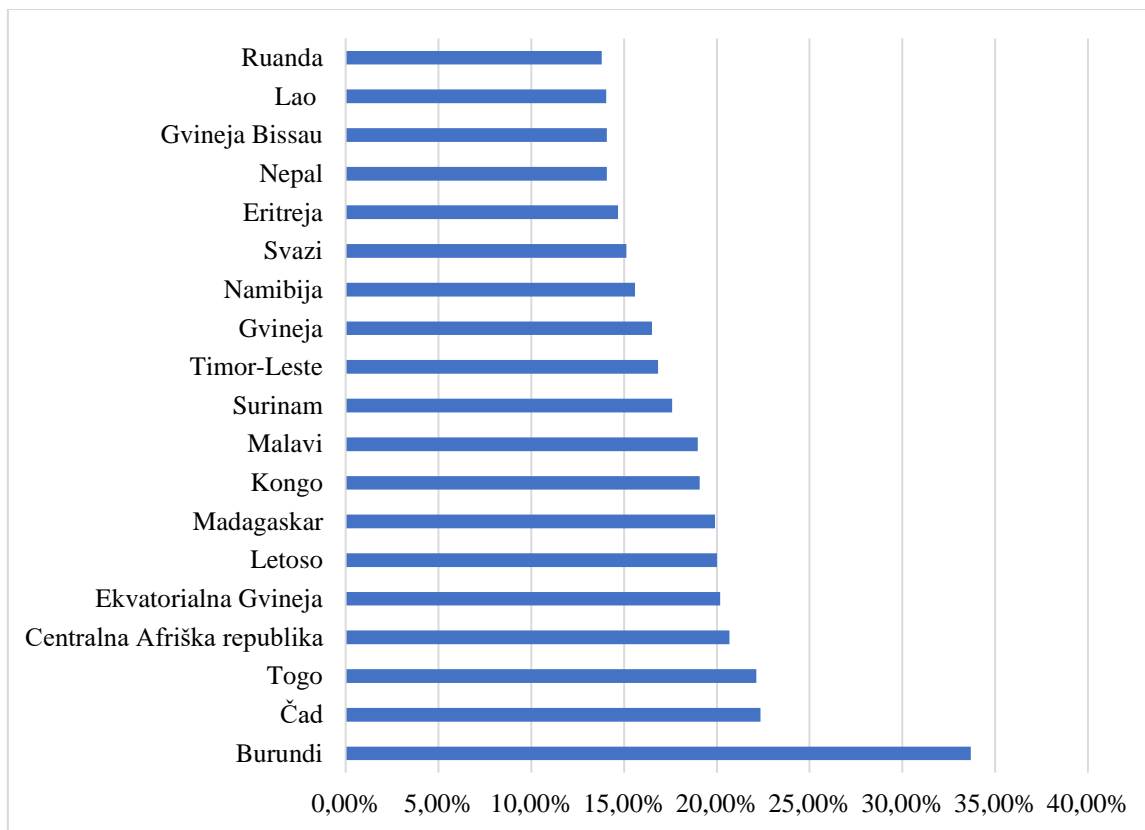
Opomba: Številke predstavljajo spremembo v odstotku verjetnosti, povezane z vsakim vpisom (ali ne vpisom) zaradi opravljanja dela.

Vir: UCW, Children's work in Cambodia: A challenge for growth and poverty reduction, 2006.

Otroško delo pa ne le da preprečuje (oziroma znižuje verjetnost) vstopa v šolski sistem, ampak vpliva tudi na uspešnost v času šolanja. Otroci, ki so utrujeni od opravljanja otroškega dela, ali tisti otroci, ki so v šolanje lahko vključeni le delno zaradi urnika opravljanja ekonomske in neekonomske dejavnosti, imajo manj možnosti, da jim bo izobraževanje v času pouka prinašalo koristi. Poleg tega imajo ti otroci manj razpoložljivega časa za delanje domačih nalog ter učenja v popoldanskem času. Interesi zaposlenih otrok niso nujno usmerjeni v akademsko izobraževanje in tako vidijo manjši potencial v formalnem izobraževanju. Iz tega razloga pri analizi posledic otroškega dela in njegovega vpliva na izobraževanje ne smemo gledati zgolj z vidika same prisotnosti v šoli, pač pa tudi z vidika kakovosti pouka za otroke, ki so vključeni v otroško delo. Treba se je osredotočiti tudi na dejstvo, koliko se otroci dejansko naučijo med poukom. Seveda pa sta

obisk šole in uspeh v šoli zelo povezana. Eden izmed indikatorjev za merjenje uspeha v šoli je odstotek otrok, ki ponavljajo razred (slika 12).

Slika 12: Prikaz držav z najvišjim odstotkom otrok, ki ponavljajo razred v osnovni šoli

Vir: World Bank, World Development Indicators, 2018.

Iz slike 12 je razvidno, da so države z največjim obsegom otroškega dela tiste, ki imajo najvišji odstotek otrok, ki ponavljajo razred v osnovni šoli. Ta podatek je posebej skrb vzbujajoč, saj obstaja več dokazov, da otroci, ki ponavljajo razrede, v večji meri v celoti zapustijo šolski sistem prezgodaj (ILO). Manacorda (2008) na primeru Urugvaja prikazuje, da večkratno ponavljanje razreda vodi v permanentno zapustitev šolskega sistema in tako otroci (ter odločevalci v gospodinjstvu) vidijo večji potencial v otroškem delu. Ponavljanje razreda pa ni edini dokaz za kakovost učenja v času pouka, saj so kriteriji za napredovanje razreda različni v različnih državah. Natančnejši indikator so mednarodni testi, ki pri merjenju uporabljajo enaka merila po vsem svetu. Ker pa so podatki zelo skopi, saj v reševanju testov ne sodelujejo vse države in je tako skoraj nemogoče primerjati raven šolskega sistema po vsem svetu.

Izračuni, ki so jih pripravili Gunnarsson, Orazem in Sanchez (2006), temeljijo na podatkih The First Comparative International Study of Language, Mathematics and Associated Factors (FCIS) testa, so bili izvedeni na vzorcu 9 držav ter prikazujejo močen in

konsistenten vzorec: otroci tretjega in četrtega razreda, ki niso vključeni v ekonomsko aktivnost in neekonomsko aktivnost, so se na testih bolje odrezali kot otroci, ki so občasno vključeni v te aktivnosti. Najslabše so se na testih odrezali otroci, ki so pogosto vključeni v obe obliki dela. Otroci, ki skoraj nikoli niso vključeni v delovne aktivnosti, so se na testih bolj odrezali od otrok, ki to opravljajo občasno, in sicer za 13 %, medtem ko so ti otroci dosegli za kar 22 % boljše rezultate glede na otroke, ki redno opravljajo delo.

Podobne rezultate v svojem poročilu omenjata tudi Orazem in Gunnarsson (2004), ki sta analizirala 10 držav (Kolumbija, Češka, Madžarska, Iran, Latvija, Litva, Romunija, Rusija, Slovska in Tajsko) ter uporabila rezultate testa Third International Mathematics and Science Study (TIMSS). Otroci, ki delajo več kot eno uro izven gospodinjstva, so imeli rezultate iz matematike v sedmem in osmem razredu za vsaj 10 % nižje od otrok, ki ne delajo izven gospodinjstva. Podobni rezultati so bili tudi s področja naravoslovja, kjer so bili ekonomsko aktivni otroci slabši med 11 in 15 %. Pri otrocih, ki opravljajo manj kot eno uro ekonomskih aktivnosti dnevno, pa so bili rezultati podobni kot pri tistih, ki le-teh sploh ne opravljajo. Orazem in Gunnarsson (2004) ugotavljata, da je pomemben prag obsega opravljanja dela ravno ena ura dnevno. Študija tudi razjasni, da je sama vsebina delovne aktivnosti ključna. Več kot ena ura dnevno opravljanja gospodinjskih opravil namreč ni imela tako močnih negativnih posledic kot pa ista količina dela izven gospodinjstva.

Pomemben in skrb vzbujajoč podatek, ki ga Orazem in Gunnarsson (2004) podata v svoji raziskavi, je tudi ta, da so razlike v rezultatih med otroki, ki so podvrženi ekonomskim aktivnostim, in tistimi, ki niso, bistveno višje pri otrocih v tretjem in četrtem razredu kot pa pri otrocih v sedmem in osmem. S tem nakazujeta, da ima otroško delo večje negativne posledice na mlajše otroke v času njihovega razvoja.

Raziskave in študije sicer potrjujejo, da imajo otroci, ki so vključeni v delovne aktivnosti, manjše možnosti uspeha v šolah. Zaradi pomanjkanja dokazov in še natančnejših raziskav pa na žalost ne moremo podati natančnejših zaključkov in dodatno analizirati, kateri so ključni faktorji, ki vplivajo na slabšo učinkovitost šolanja in izobraževanja. Glavni podatki, ki primanjkujejo, so dokazi o razmerju med intenzivnostjo ekonomske aktivnosti in uspešnosti v šoli. Potrebovali bi namreč dokaze, ki bi razjasnili, katere so tiste dejavnosti, ki še posebej slabo vplivajo na otrokovo zmožnost sodelovanja in učinkovitega pridobivanja znanja v šoli. Poleg tega bi bilo treba raziskati, v kakšni meri je otroško delo bolj škodljivo kot formalno učenje v osnovnih šolah.

4.2 Vpliv na zmanjšanje bodočega zaslužka

Tako kot sem že v predhodnih poglavjih analizirala, na odločitev, da se otroka vključi v otroško delo, vpliva odločevalec v gospodinjstvu, ki se za to možnost odloči na podlagi več faktorjev.

Velikokrat so stroški izobraževanja previsoki ali pa investicija v izobraževanje ni kratkoročno donosna in zato odločevalec vidi večji potencial. Basu in Van (1998) ugotavlja, da v večini primerov starši otroškega delavca bodisi niso obiskovali šole bodisi so jo predčasno zapustili zaradi odločitve za vključitev v otroško delo. V veliko primerih tako gre za medgeneracijski pojav, saj se nato tudi otroci vključijo predčasno v ekonomsko aktivnost. Kot enega izmed razlogov navaja tudi nižji prihodek zaradi slabših delovnih pogojev, ki so pogojeni s slabšo konkurenčnostjo na trgu dela.

Emerson in Souza (2011) trdita, da otroško delo negativno vpliva na bodoči prihodek odrasle osebe. Raziskava, ki so jo opravili Ilahi, Orazem in Sedlacek (2001) in je bila narejena v Braziliji, je celo dokazala, da zgodnja vključitev v ekonomsko aktivnost zmanjša zaslužek skozi celotno življenje od 13 do 20 % celotnega potencialnega zaslužka. Otroško delo tako poveča možnost revščine v času odraslosti od 13 do 31 %.

Ilahi et al. (2001) ugotavljajo, da se pojavnost revščine zmanjšuje z zvišanjem starosti vstopa na trg dela. Otroško delo ima posebno negativen vpliv na otroške delavce, ki se v ekonomsko dejavnost vključijo pred 13. letom starosti, saj 56 % teh otroških delavcev spada v najnižja dva prihodkovna kvintala. Raziskava je celo pokazala, da so otroci, ki so se v otroško delo vključili pred 13. letom, zaslužili 49 % manj kot tisti, ki so se zaposlili med 13. in 15. letom. Na zaslužek pozitivno vpliva izobraževanje, saj tisti, ki so imeli končanih 4–7 razredov, so dosegli raven pismenosti in tako pridobili boljše zaposlitev.

Otroško delo samo po sebi ne predstavlja edinega razloga za zmanjšanje bodočega zaslužka, vendar je skupek več faktorjev, na katere pa vključitev v ekonomsko aktivnost vsekakor vpliva. Otroško delo namreč vpliva na poznejši vstop v izobraževalni sistem ter predstavlja razlog za predčasni izstop iz šolanja ter zmanjša produktivnost otrok (Ilahi et al., 2001).

Emerson in Souza (2011) sicer ugotavljata, da zgodnja vključitev v ekonomsko aktivnost ne prinaša zgolj negativnih posledic, saj to predstavlja poklicno usposabljanje, učenje pri delu ter pridobivanje izkušenj. Poleg tega predstavlja tudi možnost mreženja ter učenja učinkovitosti na trgu dela.

Ilahi et al. (2001) poudarja, da, ne glede na to, da otroški delavci pridobijo nekaj človeškega kapitala, je veliko več negativnih posledic prezgodnje vključitve na trg dela. Splošno namreč prezgodnja vključitev v ekonomsko aktivnost pomeni, da se urna postavka odraslega zmanjša za 17–19 %. Na podlagi teh ugotovitev Ilahi et al. (2001) ugotavlja, da državne politike, ki omogočajo kasnejšo vključitev na sam trg dela, signifikantno vplivajo na zmanjšanje pojava revščine odraslih. Poleg tega, da otroško delo sicer zmanjša produktivnost otrok v šoli, vsako dodatno leto izobraževanja še vedno pozitivno vpliva na bodoči zaslužek. To velja tudi za otroke, ki so vključeni v ekonomsko dejavnost, vendar še vedno obiskujejo pouk.

4.3 Vpliv otroškega dela na zdravje otrok

Definiranje otroškega dela je zelo problematično, saj vsako delo, ki ga opravljajo otroci, mlajši od 18. leta, še ni otroško delo, vendar se otroško delo določi na podlagi posledic, ki jih pusti na otroku. V tem pomenu največkrat govorimo o škodljivih posledicah, ki se odražajo na zdravju ter razvoju otroka.

O samih zdravstvenih posledicah otroškega dela je bilo narejenih veliko študij, vendar so bile narejene na zelo specifičnih območjih in tako ni splošne raziskave, ki bi jo lahko uporabili za pregled splošnih zaključkov. Poleg tega je sama meritev zelo problematična zaradi raznolikosti otroškega dela in s tem povezanih različnih simptomov. Težko je tudi vzpostaviti vzporednico, saj trenutno zdravstveno stanje odraža pretekli način življenja in je tako težko sklepati na povezavo med otroškim delom in zdravstvenimi posledicami.

Skrb o negativnih posledicah pa kljub temu ni odveč, saj že samo delo po sebi izpostavlja otroka večjim nevarnostim in možnostim za poškodbe. Posledice otroškega dela so najhitreje vidne ob fizični poškodbi, saj je povezanost med otroškim delom in poškodbo nedvomna (O' Donnell, Van Doorslaer & Rosati, 2002). Nevarnost in tveganje sta tako lahko pri otroškem delu neposredna in se dogajata predvsem v industrijah, kot so gradbeništvo, proizvodna industrija in rudarstvo, saj je predpogoj za opravljanje teh del uporaba nevarnih orodij, izpostavljenost visoki temperaturi ter večja možnost fizične poškodbe zaradi padajočih objektov. Manj očitne posledice, ki so dolgoročno še toliko bolj nevarne, so izpostavljenost prahu, kemikalijam in pesticidom, dvigovanje težkega tovora ter prisila v slabo držo (ILO, 1998).

Različne raziskave (Ibrahim, Abdalla, Jafer, Abdelgadir, de Vries, 2018) se raziskovanja posledic otroškega dela različno lotijo. Raziskave, ki se osredotočajo na pregled fizičnih posledic otroškega dela, kot so povišana telesna temperatura, kašljanje in počasnejša rast otroka, ali pa bolezni, kot so podhranjenost, slabokrvnost ter nalezljive bolezni, so dokazale, da so posledice pri otrocih, ki so opravljali otroško delo, hujše kot pa pri kontrolni skupini (Ali, Shahab, Ushijima & de Muynck, 2004). Pri otrocih so se pojavile tudi bolečine v mišicah, tuberkuloza ali celo okuženost s HIV.

Otroci so izpostavljeni večjim tveganjem za dolgotrajne zdravstvene posledice kot odrasli. Razlog za to tiči predvsem v tem, da je otroško delo skoncentrirano v nevarnejših panogah, otroci pa se tudi sicer težje zaščitijo pred možnimi nevarnostmi. Poleg tega otroci večinoma delajo v neformalnih in ilegalnih okoljih, kjer je pogoje zaradi same narave dela težko kontrolirati (Fassa, Facchini, Dall'Agnol & Christiani, 2000).

Nekatere posledice otroškega dela so takoj vidne oziroma je za pričakovati, da bodo vidne v nekaj letih, medtem ko se druge posledice razvijajo skozi čas in jih je tudi težje meriti. V tem primeru gre predvsem za psihične posledice. Raziskave so pokazale, da je otroško delo

povezano z večjo verjetnostjo mentalnih ali vedenjskih motenj. Poleg tega pa so otroci izpostavljeni tudi vsem oblikam zlorab, ki nedvomno dolgoročno vplivajo na njihovo psihično zdravje (Ibrahim et al., 2018). Hadi (2000) je tudi pokazal, da so fizičnim zlorabam podvrženi predvsem mlajši otroci. Fizičnemu nasilju so bolj izpostavljeni fantje kot dekleta. Na primeru Turčije je bilo dokazano, da je kar 62,5 % otroških delavcev izpostavljenih nasilju na delovnem mestu, od tega 21,8 % fizičnem nasilju, 53,6 % čustvenem nasilju, 25,2 % spolnemu nasilju, medtem ko so bili vsi otroci izpostavljeni fizičnemu zanemarjanju (Öncü, Kurt & Esenay 2013). V Nigeriji je situacija še bolj skrb vzbujajoča, saj je bilo kar 77,7 % otrok izpostavljenih spolnemu nasilju. Od tega je bil napadalec le v 38,6 % stranka, v ostalih primerih je bil to delodajalec (Audu, Geidam & Jarma, 2009).

Raziskava iz Jordanije (Al-Gamal, Hamdan-Mansour & Matrouk, 2013) je raziskovala razlike med otroki v šoli, ki opravljajo tudi otroško delo, ter tistimi, ki ga ne. Razlika med otrokovo zmožnostjo sledenja pouku ter uspešnosti v šoli med tema dvema skupinama je statistično dokazana. Otroci, ki so bili del otroškega dela, so namreč pričakovano imeli slabše rezultate. Zdravstvene posledice otroškega dela se tako kažejo tudi posredno.

Najhujše oblike otroškega dela so torej ravno tiste, ki združujejo kratkoročne in dolgoročne posledice, ki se kažejo na fizičnem in psihičnem zdravju. Zato je ključnega pomena, da se zmanjšanje obsega otroškega dela začne ravno pri teh oblikah otroškega dela. Čeprav gradbeništvo in rudarstvo predstavljata največje tveganje za zdravje otrok, se večina otroškega dela odvija v kmetijstvu, kjer so otroci izpostavljeni pesticidom in drugim nevarnim snovem, upravljajo nevarne stroje, nosijo težek tovor, opravljajo ponavljajoče se gibe ter so izpostavljeni ekstremnim vremenskim razmeram in slabim higienskimi pogojem. Čeprav se v vsaj delnem obsegu otroci in odrasli zavedajo škodljivih posledic, se morajo otroci vseeno tem pogojem izpostavljati za preživetje družine.

Za pripravo učinkovitega načrta odpravljanja zdravstvenih posledic otroškega dela je najprej treba najti trdno povezavo med otroškim delom in zdravstvenimi posledicami. Vsako delo otrok namreč še ni škodljivo in zato ne spada v otroško delo. Je pa lahko razlog za izpostavljenost nevarnim pogojem ravno neobveščenost o posledicah. Delodajalci bi namreč lahko z majhnimi spremembami (kot je menjava nevarnega čistila z ljudem in okolju prijaznim čistilom) ustvarila varnejše delovno okolje (O' Donnell et al., 2002).

Tako kot pri ostalih posledicah in razlogih za otroško delo tudi na tem področju primanjkuje raziskav ter natančnih podatkov o obsegu problema. Poleg tega pa bi se delovni pogoji otrok lahko izboljšali že s samo ozaveščenostjo o nevarnostih. Seveda pa bi se zdravstvene posledice otroškega dela lahko čisto odpravile, ko se odpravijo najprej najhujše oblike otroškega dela, nato pa še vse ostale.

5 ANALIZA PRIPOROČIL ZA ODPRAVO OTROŠKEGA DELA TER PRIMERI DOBRIH PRAKS ODPRAVE OTROŠKEGA DELA

Resnosti problema otroškega dela se države zavedajo že vrsto let in ga tudi poskušajo odpraviti. Zaradi obsežnosti problema je potrebna implementacija ukrepov tako na globalni ravni kot tudi državni in nato lokalni ravni, kjer je treba upoštevati družbene specifičnosti ter glavne razloge za obstoj tega problema.

V ta namen je Mednarodna organizacija dela ustanovila Mednarodni program o preprečevanju dela otrok. Glavna naloga Mednarodnega programa o preprečevanju dela otrok je pridobivanje podatkov, ki služijo za boljše razumevanje samega problema. Poleg tega pa je njihov cilj implementacija posebnih programov, ki so osredotočeni na specifično regijo in tako prilagojeni specifikam določenega območja. V tem poglavju bom tako analizirala uspešne programe, ki so bili implementirani na ravni države, lokalne skupnosti ter širše ter ocenila uspešnost samih programov (IPEC, 2018).

5.1 Uspešnost integriranih strategij za odpravljanje otroškega dela

Za uspešnost same strategije za odpravo otroškega dela je treba upoštevati več vidikov, ki jih je treba integrirati v program. Vsaka uspešna integrirana strategija za odpravo otroškega dela na državni ravni mora tako vsebovati (ILO, 2017d):

1. Osnovna pravna pravila in predpise.
2. Dostojanstveno delo za odrasle ter mlade nad dovoljeno starostjo za sklenitev delovnega razmerja.
3. Ustrezno socialno politiko, ki mora vsebovati vsaj osnovno raven socialne zaščite.
4. Vključujočo in dostopno osnovno izobrazbo.

V nadaljevanju poglavja bom tako pregledala vse osnovne sestavine uspešno integriranih strategij za odpravljanje otroškega dela.

5.1.1 Osnovna pravna pravila in predpisi

Mednarodna organizacija dela je namreč kot osnovne in splošno aplicirane razloge za otroško delo določila omejeno pravno varnost, revščino in socialno ranljivost, izpostavljenost individualnim in kolektivnim šokom, slaba raven in dostopnost šolskega sistema, omejen dostop do dostojnega dela ter slaba implementacija pravice do kolektivnega združevanja ter pogajanja in primanjkljaj socialnega dialoga.

Osnovna pravna podlaga sama po sebi ne more učinkovito odpraviti otroškega dela, vendar brez nje ne moremo vzpostaviti osnovnih standardov, ki jih lahko apliciramo mednarodno.

Poleg tega pa brez pravne osnove nimamo vzvoda in ravni, ki določa minimalne pogoje za spodobno življenje (ILO, 2017d).

S tem ko je Indija junija 2017 ratificirala še Konvencijo o prepovedi najhujših oblik otroškega dela, je tako večina otrok tega sveta zaščiten s pravno podlago. Seveda sama ratifikacija ne pomeni odprave otroškega dela, saj je potrebna konkretna implementacija standardov. Prvi korak je tako preslikava standardov, znotraj konvencij na mednarodno in lokalno zakonodajno raven.

Enega izmed indikatorjev o napredku in zavedanju držav o resnosti problema prikazuje tabela 8, iz katere je razviden delni vpogled v napredku implementacije mednarodnih standardov za odpravo otroškega dela na državno raven. Med letoma 2004 in 2014 je bilo tako v regijah, kjer je problem otroškega dela najbolj obsežen, vzpostavljenih skoraj 280 nacionalnih programov, ki so bili vzpostavljeni specifično za boj proti otroškemu delu.

Tabela 8: Napredek pri implementaciji mednarodnih standardov otroškega dela v konkretno državno zakonodajo v obdobju med letoma 2004 in 2014 po regijah

Regija	Vzpostavitev pravnih okvirjev na podlagi mednarodnih standardov otroškega dela		Razvoj nacionalnih politik in programov za odpravo otroškega dela		Vključitev problema otroškega dela v relevantne razvojne, izobraževalne in socialne programe	
	Število držav	Število zakonov	Število držav	Število programov	Število držav	Število programov
Afrika	23	47	22	62	20	60
Latinska Amerika	16	90	15	129	12	65
Azija in Pacifik	11	31	10	56	11	52
Centralna Azija, Vzhodna Evropa in Arabske države	9	26	10	32	13	34
Skupaj	59	194	57	279	46	211

Vir: ILO, Major results of ILO work on child labour, 2014a.

V istem obdobju je Mednarodna organizacija dela zabeležila tudi vključitev otroškega dela v relevantne razvojne, izobraževalne in socialne programe v kar 46 državah, ki so skupno pripravile 211 programov. Ta proces je namreč ključen za dosego odprave otroškega dela (ILO, 2014a).

Ne glede na hitrost implementacije in priprave programov za odpravo tega perečega problema je obseg še vedno zelo skrb vzbujajoč. Mednarodna organizacija dela je namreč v oktobru 2017 naredila pregled Unescove baze podatkov o starosti, ko otroci zaključijo osnovnošolsko izobraževanje (UNESCO 2018b), in jo primerjala s podatki Mednarodne

organizacije dela držav, ki so ratificirale Konvencijo št. 138 o minimalni starosti za sklenitev delovnega razmerja (ILO, 2018a). Ugotovila je, da je kar 44 držav (od skupno 170) določilo starost za dokončanje obveznega izobraževanja višje, kot minimalno starost za sklenitev delovnega razmerja. To pomeni, da sama zakonodaja omogoča, da otroci že pred zaključkom obveznega izobraževanja lahko legalno stopijo na trg dela (ILO, 2018a).

Odbor strokovnjakov na področju apliciranja konvencij in priporočil tudi opozarjajo, da veliko držav dejansko ni implementiralo priporočil ključnih konvencij in se ne držijo obvez ob samem ratificiranju, kot je proučitev seznama škodljivih del, ki so prepovedane za otroke, mlajše od 18. leta (ILO, 2018b).

Diskrepanca med številom držav, ki so ratificirale vse ključne konvencije, povezane z otroškim delom, in med dejansko implementacijo vseh priporočil in obvez, s tem pa povezana počasnejša odprava otroškega dela, dokazuje, da je nadzor nad državami ključen, vendar zelo zahteven proces. Nadzor je tako potreben že na lokalni ravni. Ocena Mednarodne organizacije dela na žalost je, da je že sistem inšpekcij, ki bi pregledovale delovne pogoje in opozarjale na kršitve, zelo šibko zastavljen. Tudi v državah, kjer je sistem same inšpekcije dobro zastavljen, žal ne vključuje tudi neformalnih zaposlitev, kjer pa so pogoji pogosto najslabši in kjer se odvija največ otroškega dela (ILO, 2018b).

Zelo pomembno pa je, da se implementacija osnovnih obvez pri ratifikaciji konvencij ne kaže samo v določanju minimalne starosti za sklenitev delovnega razmerja, ampak tudi pri prepovedi diskriminacije, svobodi združevanja ter pogajanja, katerih kršitev v veliki meri vpliva na sam obseg otroškega dela.

Za odpravo otroškega dela se morajo tako države zavezati za promocijo ratificiranja vseh pomembnih konvencij, ki postavljajo minimalne standarde za delo ter obveze za odpravo otroškega dela. Poleg tega je nujno, da vsaka implementira vsa priporočila v lokalno zakonodajo. Naslednji pomemben korak je pregled seznama škodljivih del in revidiranje tega seznama skladno s trenutnim stanjem na trgu dela. Pomembna je tudi uskladitev zakonodaje, ki določuje minimalno starost za izstop iz obveznega šolskega sistema ter minimalno starost za sklenitev delovnega razmerja. Ključna je tudi vzpostavitev mehanizma nadzora spoštovanja zakonodajnih prepovedi in minimalnih standardov za dostojno delovno mesto.

5.1.2 Dostojanstveno delo za odrasle ter mlade nad dovoljeno starostjo za sklenitev delovnega razmerja

Dostojanstveno delo za odrasle ter mlade nad dovoljeno starostjo za sklenitev delovnega razmerja je temelj za odpravljanje revščine na ravni družine ter lokalnih skupnosti. Otroško delo pa je ravno tisto delo, kjer zaposleni niso deležni socialne varnosti in tako otroškim delavcem dostojanstveno in spodobno delovno mesto ni dostopno. Ravno za tem tiči

razlog, da je ta sestavina integrirane strategije za odpravo otroškega dela tako pomembna. Poleg tega, da je zagotavljanje boljših pogojev ključno za odpravo revščine in zmanjšanja obsega otroškega dela, dostojna delovna mesta namreč producirajo tudi dohodek za odvajanje davka, ki pa lahko pokriva socialno varnost, ki je ključna v boju za enakopravnost in odpravo socialne izključenosti (ILO, 2018a).

Otroško delo in dostojno delo pa je direktno povezano na različne načine. Prva in tudi glavna povezava je dohodek. Odrasli in mladi, ki legalno lahko sklenejo delovno razmerje in delajo v dostojanstvenem delu, so pravično plačani in deležni socialne varnosti, se redkeje zatekajo k otroškemu delu, saj v gospodinjstvo z dostojnim delom prinesejo dovolj prihodka. Dostojno delo tudi utrjuje moč zaposlenih ter možnost kolektivnega združevanja in pogajanja, kar pa je pravo nasprotje otroškega dela (ILO, 2018a).

Poleg tega pa je treba posebno pozornost posvečati zaposlitvam v kmetijskem sektorju. Namreč kar 71 % vseh otroških delavcev je zaposlenih ravno v tem sektorju. V večini primerov otroci delajo skupaj s svojimi starši, ki ravno tako delajo v težkih delovnih pogojih. Skrb vzbujajoč je tudi podatek, da dve tretjini otroških delavcev, zaposlenih v kmetijskem sektorju, dela brezplačno na kmetijah, ki so v lasti gospodinjstev. Zato je Mednarodna organizacija dela predlagala nov mednarodni standard, ki predvideva prehod iz neformalnih zaposlitev k formalnim. Standard je bil sprejet leta 2015 in je usmeril svoj fokus v dejstvo, da neformalne zaposlitve preprečujejo razvoj dostojnih delovnih mest. Delavci v vseh neformalnih zaposlitvah, ki se pojavljajo tako v urbanih in ruralnih območjih, so najmanj zaščitena skupina delavcev. Neformalne oblike zaposlitev namreč ne spoštujejo v celotni meri pravice zaposlenih (Jensen, 2010).

Identifikacija glavnih faktorjev, ki vplivajo na (ne)formalne zaposlitve, je ključnega pomena in mora biti izvedena na ravni države. Je namreč predpogoj za vzpostavitev procesov, ki bodo take zaposlitve prepričevali.

Poročilo Mednarodne organizacije dela (ILO, 2014b), ki je bilo narejeno leta 2014, je pokazalo, da splošni standardi ne zadostujejo, saj so si skupnosti tako različne, da je potrebna večja mera adaptacije predpisov na lokalne trge za preprečevanje neformalnih zaposlitev. Treba je namreč pogledati večdimenzionalne faktorje, ki morajo biti prilagojeni na specifičen kontekst vsake države. Sprejeti predpisi se osredotočajo na naslednje cilje (ILO, 2014b):

1. Spodbujanje dostojnih zaposlitev skozi promoviranje in spodbujanje rasti mikro ter malih in srednjih podjetij.
2. Zmanjševanje neformalnih zaposlitev z znižanjem stroškov prehoda na formalno zaposlitev, ki je dosežena z iniciativami, ki zmanjšujejo stroške formalnim podjetjem in omogočajo subvencije za razvoj teh podjetij ter zagotavljajo programe za pomoč podjetnikom.

3. Spodbujanje dostojnih zaposlitev znotraj neformalne ekonomije z vzpostavljanjem osnovno raven socialne zaščite na nacionalni ravni, ki vključuje minimalno plačilo za delo ter varstvo zdravja in varnosti zaposlenih.

Mednarodna organizacija dela ocenjuje, da je v državah, kjer so programi za pravično kreditiranje podjetij bolj dostopni, tudi formalnost podjetja bolj privlačna. Posebej dobro pa vplivajo tudi reducirano obdavčevanje v določenih sektorjih ter bolj dostopne socialnovarstvene institucije (ILO, 2014b).

Države bi se morale tudi posebej osredotočiti na spodbujanje formalnih zaposlitev na dostojnih delovnih mestih za mlade, ki so nad legalno starostjo za sklenitev delovnega razmerja. Posledice daljše brezposelnosti ali podzaposlenosti so namreč hude. Lahko namreč permanentno zmanjšajo produktivnost osebe in tako vseživljenjsko negativno vplivajo na vključevanje v zaposlitveni sistem, ki se kažejo v nižjih prihodkih ter zmožnosti obdržati zaposlitev za daljše obdobje (ILO, 2012c).

Glavna naloga držav tako je ta, da se osredotočijo na zagotavljanje dostojnih delovnih mest na ruralnih območjih, kjer je otroškega dela in zaposlitev v kmetijskem sektorju največ. Poseben poudarek bi morali tudi dati osnovni ravni socialne zaščite, ki predstavlja največjo razliko med formalnimi in neformalnimi zaposlitvami.

Posebno pozornost pa je treba nameniti tudi skupini mladostnikov, ki so sicer nad legalno starostjo za sklenitev delovnega razmerja, vendar so zaposleni na škodljivih delovnih mestih. Odprava otroškega dela med mladostniki, starimi med 15 in 17 let, bi bila mogoča z vzpostavitvijo nadzornih sistemov, ki bi mladostnike v nevarnih delovnih okoliščinah prepoznali in nato ponudili alternativni sistem izhoda iz nedovoljenega delovnega okolja. Poleg tega bi morali zagotoviti programe za izobraževanje mladostnikov in najstnikom, ki bi jim pomagali pri pridobitvi dostojnih zaposlitev (Guarcello, Lyon, Rosati & Valdivia 2016).

Za mladostnike, ki so del najhujših oblik otroškega dela in želijo izstopiti iz takih oblik zaposlitev, bi jim morali omogočiti vse potrebne socialne storitve, ki vključujejo zatočišče, zdravstvene storitve, svetovanje, pravno pomoč ter programe reintegracije v družbo.

Zelo pomemben aspekt pa je samo izobraževanje o otroškem delu, ki je v pomoč pri prepoznavanju prepovedanih oblik otroškega dela. Izobraževanje bi moralo biti na ravni strokovnjakov s področja, delodajalce in mladostnikov.

Eden izmed pomembnejših aspektov pa je tudi vzpostavitev mehanizma nadzora delodajalcev s pomočjo inšpekcijskih služb, ki so zadolžene za prepoznavanje problematike ter usposobljene za ukrepanje v najhujših oblikah otroškega dela.

5.1.3 Socialna varnost in osnovna raven socialne zaščite

Povezava med revščino, finančnimi šoki ter otroškim delom je zelo jasna. Za preprečitev otroškega dela kot posledica teh dveh razlogov je zato rešitev dostopnost socialne varnosti, ki bi namesto otroškega dela predstavljala sredstvo, ki bi pomagalo prebroditi obdobje ob izpadu dohodka oziroma bi nadomestilo tisti del dohodka, ki gospodinjstvo ločuje do praga revščine. Osnovno raven socialne zaščite zato predstavlja ključno rešitev, saj zagotavlja dostopnost od osnovnih zdravstvenih rešitev in splošno dohodkovno varnost (ILO, 2012d).

Za odpravo otroškega dela je tako ključna osnovna raven socialne zaščite. Poleg tega pa bi morale države zagotoviti še druge ukrepe, ki se odzivajo na različne situacije, ki pripeljejo do otroškega dela. Eden izmed teh ukrepov denarni in brezgotovinski transferji. Ti programi so lahko zastavljeni tako, da so dosegljivi ljudem pod določenimi pogoji ali pa je splošna javnost upravičena zanje. Mednarodna organizacija dela (ILO, 2010) je namreč našla dokaze o pozitivnem vplivu na razvoj človeka, stabilizacijo potrošnje ter pripomogla k socialni vključenosti v družbo. Poleg tega pa Hoop in Rosati (2013) v svoji raziskavi predložita dokaze o pozitivnem vplivu denarnih transferjev, za katere so upravičenci upravičeni pod določenimi pogoji. Zmanjšujejo namreč obseg otroškega dela, saj ekonomskega šoka družine ni treba več reševati z vključitvijo otrok v otroško delo. Opozarjata tudi, da vsi programi ne delujejo enako uspešno, saj so različno zastavljeni in nekateri slabše prilagojeni na specifične določene družbe. Denarni transferji so namreč najbolj učinkoviti pri otrocih iz revnejših družin. Poleg tega pa denarni transferji bolje delujejo v kombinaciji z ostalimi ukrepi, kot je dostopnost šol ter zdravstvenega sistema. V primerih, kjer so denarni transferji investirani v opremo za delo (predvsem kmetijske pripomočke ali živino), je rešitev manj učinkovita, saj investicija predstavlja večjo možnost produktivnosti podjetja, kar lahko vodi v večji obseg otroškega dela (Dammert, 2009).

Pri denarnih transferjih, kjer se upravičence določa na podlagi pogojev, se je treba vprašati o vplivu samih pogojev na učinkovitost transferja. Glavno vprašanje je torej, ali dodaten pogoj, kot je obvezno šolanje ali vključenost v druge programe, ki vplivajo na razvoj človeka, dodatno vpliva na učinkovitost denarnega transferja pri odpravi otroškega dela. Z gotovostjo zaenkrat stroka tega še ne more trditi, saj ne smemo pozabiti na dimenzijo kulturnih specifik in njihovega odnosa do dodatnih programov (Akresh, de Walque & Kazianga, 2013).

Eden izmed uspešnih programov socialne varnosti pri preprečevanju otroškega dela so tudi programi, ki vključujejo javna dela. Programi so posebej uspešni v državah v razvoju. Njihov glavni cilj je zagotavljanje dostojne službe za odrasle osebe v gospodinjstvu, medtem ko je sekundaren cilj usmerjen na izboljšanje infrastrukture v lokalni skupnosti. Programi so navadno vzpostavljeni v času po naravni katastrofi ali kakšnem drugem šoku na ravni lokalne skupnosti. Ti programi sicer niso usmerjeni v neposredno odpravljanje

otroškega dela, vendar posredno pomagajo zviševati dohodek v gospodinjstvih (Blattman & Ralston, 2015).

Na hitrost odpravljanja otroškega dela pa znatno vplivajo tudi drugi socialni programi (ILO, 2017d):

1. Zdravstveno zavarovanje: dostopnost do zdravstvenih storitev neposredno vpliva na obseg otroškega dela. Raziskava iz Toga (UCW, 2009) namreč dokazuje, da je v gospodinjstvih, kjer nimajo dostopa do zdravstvenega zavarovanja, večja verjetnost vključenosti v otroško delo, saj to za njih predstavlja varnost v primeru bolezni kakšnega družinskega člana, ki je sedaj ekonomsko aktiven. Raziskava iz Gvatemale (Guarcello Mealli & Rosati, 2010) to dodatno podpre, saj so ugotovili zmanjšanje otroškega dela s povečano dostopnostjo do zdravstvenih storitev. Glavni cilj bi tako moral biti to, da se vzpostavi univerzalno socialno varstvo in tako zagotovi vsem najosnovnejše storitve.
2. Socialno varstvo oseb s fizičnimi in psihičnimi ovirami: socialna in ekonomska ranljivost, povezana z gospodinjstvi, v katerih je oseba s fizičnimi ali psihičnimi ovirami, neposredno vpliva na povečan obseg otroškega dela. Raziskava iz Nepala (Nepal A. & Nepal M., 2012) je pokazala, da v primerih, ko so bili odrasli kakorkoli zdravstveno ovirani, so otroci prevzemali naloge v gospodinjstvih in se vključevali tudi v druge oblike otroškega dela. Države bi tako morale poskrbeti za kratkoročne in dolgoročne finančne pomoči in bi tako znatno vplivale na obseg otroškega dela.
3. Prihodek za starejše ljudi: zagotovljena dovoljšna pokojnina vpliva na ranljivost otrok do otroškega dela. Raziskava iz Brazilije (Carvalho Filho, 2012) je dokazala, da dovolj visoke pokojnine zmanjšajo otroško delo in celo vplivajo na vključenost otrok v izobraževalne sisteme. Pokojnine (ali temu primerljivi programi) namreč preprečujejo oziroma zmanjšujejo finančno ranljivost starejših.
4. Nadomestilo za brezposelnost: brezposelnost je še en finančni šok, ki v gospodinjstvu zagotovo poveča možnost vključevanja otrok v otroško delo. Dokazi iz Tanzanije (Beegle et al., 2003) namreč nakazujejo, da v primeru, ko odrasla oseba izgubi zaposlitev, se družina zanaša na prihodek otroka in tako otroško delo postane premostitveni mehanizem, dokler odrasla oseba ne nadomesti prihodka, ki ga gospodinjstvo prejme iz otroškega dela. Nadomestilo za brezposelnost bi tako služilo namesto otroškega dela.

Za najbolj učinkovito odpravljanje otroškega dela bi tako najbolje delovala integracija vseh zgoraj naštetih socialnovarstvenih programov. Otroško delo je namreč v veliki meri povezano z ekonomsko ranljivostjo gospodinjstva. Ker ekonomska ranljivost izhaja iz različnih primerov, tako samo eden izmed programov ne prepreči ali v večji meri zmanjša obsega otroškega dela.

5.1.4 Dostopnost izobraževanja

Povezanost med dostopnostjo in kakovostjo izobraževanja ter otroškim delom sem obravnavala že v prejšnjih poglavjih in tako to poglavje začenjzam s predpostavko, da sta ta dva pojavi izjemno negativno povezana.

Izboljšanje dostopnosti izobraževanja tako znatno vpliva na zmanjšanje otroškega dela. Za uspeh pri tem pa je treba začeti pri otrocih. V ospredje bi morali namreč dati težnjo, da je za otroka izjemno pomembno, da ima na začetku dobre možnosti za razvoj in je tako predšolsko varstvo ključnega pomena. Otrokov zgodnji razvoj namreč vpliva na njegovo vključenost v izobraževalni sistem in nato prehod v zaposlitev. Predšolski programi tako igrajo glavno vlogo pri razvijanju otrokove zmožnosti učenja. Seveda pomembno vlogo igrajo tudi starši in sama dinamika v družini. Predšolsko varstvo tako lahko poveča število otrok, ki dokončajo osnovnošolsko izobraževanje, kar pa je povezano z zmanjšanim obsegom otroškega dela. V Kambodži (UCW, 2006) je povezava med dostopnostjo do predšolskega varstva ter nižjo ekonomsko aktivnost mlajših otrok zelo očitna. Poleg tega pa je dokazana tudi višja obiskanost osnovne šole. To potrjuje tudi raziskava iz Mozambika (Berlinski, Galiani & Manacorda, 2008), kjer so se z uvedbo predšolskega varstva otroci znatno manj časa dnevno opravljali ekonomsko aktivnost.

Poleg uvedbe predšolskih programov bi otroško delo zmanjšalo tudi znižanje neposrednih stroškov izobraževanja otrok. Nekatera gospodinjstva si namreč ne morejo privoščiti izobraževanja otrok in tako otroško delo predstavlja alternativno, cenejšo opcijo. Stroški se tako pojavljajo pri nakupu zvezkov, uniform ter tudi v obliki šolnine. Visok strošek za družino lahko predstavlja že prevoz do šole (Oketch, Mutisya, Ngware & Ezech 2010). V Tanzaniji je raziskava pokazala, da je kar 40 % vseh otrok, ki so šolo obiskovali in jo nato zapustili, kot glavni razlog navedlo, da je šola predaleč ali pa predraga. Zmanjšanje stroškov izobraževanja je tako posledično vplivalo na odstotek vpisanih otrok, zmanjšal pa se je tudi odstotek tistih, ki šolski sistem predčasno zapustijo.

Na obiskanost šole pa vplivajo tudi posredni stroški. Posredni stroški so povezani z oportunitetnim stroškom otrokovega časa, ki ga porabi za izobraževanje. Ta problem lahko države rešujejo z denarnim transferjem, povezanim s pogojem, da otrok obiskuje šolo; tako starši nimajo več dileme med oportunitetnim stroškom otrokovega izobraževanja ter otroškim delom.

Kot že zgoraj omenjeno, že izboljšanje same dostopnosti do izobraževalnega sistema zmanjša obseg otroškega dela. Raziskava iz Gvatemale (UCW, 2004) kaže, da za vsakih dodatnih 10 minut vožnje do osnovne šole, se pri dekletih zniža stopnja obiskanosti šole za 2,4 odstotne točke ter se verjetnost, da bodo opravljale gospodinjska dela, poveča za 2,2 odstotni točki. Pri obisku šole in oddaljenosti tako opazimo tudi dimenzijo spola, ki vpliva na stopnjo vpisa v šolo. To lahko povežemo tudi s splošno varnostjo deklet v določenih

državah, kjer se s podaljšanjem časa potovanja tudi zmanjša varnost. Dostopnost šole vpliva na še dva pomembna faktorja. S podaljšanjem vožnje se zviša strošek transporta. Poleg tega pa se dodatno poveča čas, ki ga otrok porabi zaradi izobraževanja (UCW, 2004).

Na čas, ki ga otrok preživi v šoli, pa ne vpliva samo oddaljenost šolskega objekta, ampak tudi sam izobraževalni sistem. Pouk namreč traja različno dolgo, poleg tega pa so tudi obveznosti, ki jih imajo otroci po pouku, različne glede na lokalno skupnost. Daljši kot je čas, ki ga otroci porabijo v šoli in za šolske aktivnosti, manj je možnosti, da bodo v otroško delo vključeni po šoli. Da staršev ne bi odvrnili od odločitve, da otroke vseeno vključijo v šolski sistem, čeprav veliko časa porabijo za šolske aktivnosti, so v Braziliji vzpostavili program denarnega transferja, ki je obvezoval otroke, da se udeležujejo tudi obšolskih dejavnosti. Program je imel veliko večji vpliv na zmanjšanje obsega otroškega dela v lokalni skupnosti (UCW, 2011).

Na zmanjšanje obsega otroškega dela pa poleg dostopnosti vpliva kakovost šolskega programa. Na odločitev o razporeditvi otrokovega časa med šolo in delom vpliva donos posamezne aktivnosti. Stopnja kvalitete šolskega sistema je namreč povezana z donosom, ki ga bo otrok imel zaradi izobraževanja. Višja kakovost šolskega sistema tako vpliva na odločitev staršev na investicijo v otrokovo izobraževanje (UCW, 2018). Zvišanje kakovosti izobraževalnega sistema pa se začne z investicijo v kakovostnejše izobraževanje. To se na nacionalni ravni lahko doseže skozi implementacijo nacionalnih predpisov, ki zagotavljajo in zahtevajo višjo izobrazbo učiteljev. Za doseganje tega pa je nujna vzpostavitev dodatnih izobraževanj za učitelje, dostopnost do bolj kakovostnih materialov ter izboljšanje njihovih delovnih pogojev (UNESCO, 2014).

Za odpravo otroškega dela je tako treba implementirati na državni ter lokalni ravni integrirane strategije, ki vključujejo tako pravno varstvo, socialno varstvo, dostopnost do dostojne zaposlitve ter izboljšanje dostopnosti in kvalitete izobraževalnih sistemov. Zaradi lokalnih specifik in družbene raznolikosti je tako nujno treba vzpostavljati programe, ki ne samo da integrirajo vse pristope, ampak so prilagojeni na lokalno stanje in razloge za obseg otroškega dela.

5.2 Implementacija integriranih strategij in primeri dobre prakse

Čeprav bi zaradi posledic otroškega dela želeli, da bi bil problem otroškega dela popolnoma odpravljen, se prizadevanja držav ter državnih in lokalnih društev vsekakor poznajo pri zmanjševanju otroškega dela. Dobre prakse implementacij strategij in s tem zmanjšanj obseg tega perečega problema je zelo dober indikator pri pripravi novih programov, ki se bodo soočali s tem problemom. V tem delu poglavja bom tako analizirala dobre prakse in pregledala razloge, zakaj so delovale, in iskala možnosti aplikacije še na druge države.

5.2.1 Dobre prakse implementacije integriranih strategij na raven državne in lokalne zakonodaje

Sierra Leone je ratificirala Konvencijo št. 182 o prepovedi najhujših oblik dela otrok in takojšnjem ukrepanju za njihovo odpravo ter Konvencijo št. 138 o minimalni starosti za sklenitev delovnega razmerja leta 2011. V Sierra Leone je pred tem potekala skoraj 11-letna državljanska vojna, zato je bil obseg otroškega dela (posebej najhujših oblik otroškega dela) zelo velik (ILO, 2013).

Ministrstvo za izobraževanje, mladino in šport ter Ministrstvo za socialno varnost sta v skupnem sodelovanju pripravili pomemben dokument, ki opisuje pomembnost ratifikacije ter plan akcije za čim hitrejšo odpravo najhujših oblik otroškega dela. Po sami ratifikaciji obeh konvencij je vlada Sierra Leone ustanovila komite, ki je bil sestavljen iz vseh ključnih deležnikov, ki sodelujejo pri odpravi otroškega dela. Namen komiteja je namreč bil usmeritev vseh društev in iniciativ pri implementaciji priporočil ter tudi nadzor nad izvajanjem. Njihov prvi korak je bil prepoved dela otrokom, mlajšim od 18 let, v nevarnih zaposlitvah. Tega so se lotili z izobraževanjem delodajalcev, učiteljev in otrok. Za policijo in delovno inšpekcijo pa so pripravili vrsto izobraževanj o zaznavanju problema ter ukrepih (United States Department of Labor's Bureau of International Labor Affairs, 2018).

Glavni razlog za uspeh Sierra Leone pri odpravljanju otroškega dela je ravno to, da se je znotraj ministrstev vzpostavil komite, ki je bil zadolžen za ozaveščanje in implementacijo ukrepov. Poleg tega pa je iz primera Sierra Leone razvidno, da se tudi v državah, ki so manj stabilne, lahko implementirajo ukrepi za odpravo najhujših oblik otroškega dela in otroškega dela nasploh (ILO, 2013).

Drugi primer uspešne implementacije priporočil iz konvencij je Papua Nova Gvineja (ILO, 2018c), ki je sicer konvenciji ratificirala že leta 2000, vendar je iniciativa Mednarodnega programa o preprečevanju dela otrok TACLE pri analizi državnih zakonov, vezanih na otroško delo, ugotovila kar nekaj zakonskih diskrepanc. Ugotovili so, da nimajo zakonodaje, ki bi se osredotočala posebej na otroško delo, vendar je bil problem obravnavan znotraj zakonodaje o izobraževanju. Poleg tega so ugotovili, da zakonodaja o izobraževanju določa kot obvezno šolstvo le razrede za otroke, stare od 6 do 8 let, medtem ko je osnovna šola za otroke, stare od 9 do 14 let, ni obvezna in je plačljiva.

Iniciativa TACLE (v ILO, 2014c) je tako pripravila konvencijo, kjer so osvetlili problem trenutne zakonodaje. Rezultat same konvencije je bil nacionalni akcijski načrt za prepoved najhujših oblik otroškega dela. V dokumentu je bila tako narejena analiza trenutne zakonodaje, seznam škodljivih del ter vzpostavitev mehanizma za implementacijo in nadzor nad implementacijo ukrepov za odpravo otroškega dela. Vsi pomembni deležniki so

tudi pripravili revidirano verzijo delovne zakonodaje, ki je bila predstavljena parlamentu in čaka potrditev.

Čeprav je sprememba zakonodaje za odpravo otroškega dela dolg in počasen proces, vseeno predstavlja zagotovitev vlade, da se problema loti tudi na državni rani. Poleg tega pa že sama osvetlitev problema pomaga pri reformah in vzpostavitvi pomembnih programov za odpravo tega obsežnega problema (ILO, 2018c).

Primer Fidžija in uspešnosti projekta TACLE pa prikazuje dejanski nadzor nad otroškim delom, ki so ga uspešno implementirali. Fidži je obe konvenciji ratificiral leta 2003. Leta 2009 je Mednarodni program o preprečevanju dela otrok pregledal ustreznost zakonodaje s tega področja ter skladnost z ratificiranimi konvencijami. Analiza je pokazala, da sicer so vsa priporočila, implementirana v nacionalno zakonodajo, dejanski mehanizmi nadzora in inšpekcije niso v teku. Ustanovili so posebno enoto, ki je bila odgovorna za koordinacijo in nadzor nad inšpekcijo na lokalni rani. Ta enota je tako samo še okrepila že obstoječe vladne službe. Mednarodni program o preprečevanju dela otrok in posebna enota sta se usmerjala v krepitev obstoječih državnih kapacitet s tega področja, posebej pa so se osredotočale na strategije Ministrstva za delo in pripomogle k naslednjim spremembam (ILO, 2018d):

- uvedba dodatnega izobraževanja za inšpekcijo in vse deležnike v procesu odprave otroškega dela;
- med agencijsko povezovanje ter dodatno izobraževanje tudi za agencije, ki niso direktno povezane s področjem otroškega dela;
- uvedba centralizirane zbirke podatkov o otroškem delu, ki jih različne ustanove potrebujejo za svoje delo;
- razvoj integriranega sistema inšpekcijskih služb;
- mikanje otrok iz otroškega dela in zagotavljanje svetovanja za otroke ter pomoč pri ponovni vrnitvi v šolski sistem;
- hitrejši kazenski pregon delodajalcev, ki zaposlujejo otroke v najhujših oblikah otroškega dela;
- organizacija dogodkov in kampanj, ki ozaveščajo in opozarjajo na problem otroškega dela,

Primer Fidžija tako jasno prikaže, da tudi sama implementacija vseh določb in priporočil ni dovolj. Sama kompleksnost problema namreč zahteva celostni pristop, ki vključuje tudi institucije, ki morda niso direktno povezane s problemom, vendar posredno vseeno znatno vplivajo.

5.2.2 Dobre prakse odpravljanja otroškega dela na specifičnih področjih dela

Poleg splošnih iniciativ, ki se dogajajo na državni ravni, je treba izvajati tudi aktivnosti na specifičnih področjih. Največ otroškega dela se izvaja ravno v kmetijskem sektorju in so tako nujno potrebne iniciative, ki se nanašajo na specifikke tega sektorja. Spodaj opisana študija primera Mednarodne organizacije dela (ILO, 2014c) potrjuje ravno to.

V Braziliji se je Mednarodni program o preprečevanju dela otrok usmeril v integracijo problemov otroškega dela na področje kmetijstva, ki se dogaja znotraj otrokove družine. Njihov glavni cilj je bila zaščita otrok pred otroškim delom, ki delajo na domačih kmetijah z osredotočenostjo na odpravljanje otroškega dela (ILO, 2014c).

Problem otroškega dela v kmetijstvu v Braziliji je posebej pereč. Kar 60 % vseh otrok, vključenih v tovrstno delo, porabi več kot 20 ur tedensko za delo, 20 % otrok pa kar več kot 40 ur tedensko. Njihove glavne naloge so sajenje, žetev, prenašanje težkega orodja in pridelkov ter priprava zemlje na naslednjo žetev. Zaradi tega so izpostavljeni neposrednemu soncu, vročini in vlagi. Poleg tega so izpostavljeni pikom žuželk in drugih strupenih živali. Sama narava dela pa jih prisili v nenaravne poze, v katerih so dalj časa in vplivajo na razvoj otroka (ILO, 2014c).

Za preprečitev dela otrok v tako težkih pogojih je Mednarodni program o preprečevanju dela otrok skupaj z lokalnim sindikatom ustanovil programe, ki so bili namenjeni ravno tej skupini otrok. Programi so se osredotočali na izobraževanje o trajnostnem kmetijstvu, o družinskem kmetijstvu in združnih združenjih ter subvencijah in drugih programih na voljo za pomoč pri pridelavi. Programi so vključevali tudi praktično izobraževanje o opravljanju opravil in preprečevanju poškodb pri delu. Poleg tega so izvajali dogodke in druge aktivnosti za ozaveščanje o problemu ter škodljivih posledicah otroškega dela. Lansirali so tudi državno kampanjo o preprečitvi otroškega dela na domačih kmetijah ter implementirala dodatne predpise v lokalno zakonodajo. V sklopu iniciative je bila narejena obsežna raziskava o obsegu in resnosti problema (ILO, 2014c).

Za pospešeno reševanje problema pa je bilo izbranih 350 vodij sindikatov, ki so bili deležni dodatnega izobraževanja ter pridobili navodila o postopkih pri umiku otroka iz otroškega dela. Povezali so se tudi s šolami in dodatno nadzorovali obisk šole (ILO, 2014c).

Iniciativa Mednarodnega programa o preprečevanju otroškega dela ter sindikatov je dosegla več kot 30.000 otrok in kar več kot 23.000 otrokom preprečila vključitev v otroško delo. Gre torej za prikaz dobre prakse sodelovanja med mednarodnimi agencijami, državo ter pomembnimi skupnostnimi, ki so v neposrednem stiku z otroki, ki so žrtve otroškega dela (ILO, 2014c).

Pomembnost razumevanja lokalne skupnosti in konteksta, v katerem se otroško delo odvija, se je izkazalo kot zelo pomembno pri iniciativi, ki jo je Mednarodni program o preprečevanju otroškega dela izvedel v Dominikanski republiki, ki se osredotoča na otroško delo v pridelavi kave in je tako pomembna študija primera Mednarodne organizacije dela (ILO, 2014c).

Otroško delo v kmetijski dejavnosti je že tradicionalno sprejeto in tako usidrano v kulturo lokalnih skupnosti v provincah, kjer je kmetijska dejavnost skoraj edina možnost za zaslužek. Otroško delo je predvsem posledica sezonskosti te dejavnosti. Kmetje namreč zaradi premalo izobraženosti ne zasadijo različnih rastlin. Poleg tega pa se starši niti ne zavedajo posledic otroškega dela, saj je ta praksa že tradicionalno sprejeta in menijo, da je delo za otroka dobro, tako kot je bilo to zanje. Še večja težava pa je bila, da se tudi predstavniki lokalnih skupnosti niso zavedali perečnosti problema ter posledic. Visoki neposredni in posredni stroški izobraževanja pa so bili samo še dodaten razlog za obsežnost otroškega dela.

Glede na vse kulturne značilnosti je tako Mednarodni program o preprečevanju otroškega dela sestavil strategijo, ki bo promovirala kmetijsko tehnologijo, ki lahko nadomesti delo otrok. Dodatno so izobraževali o prednostih rastlinjakov, ki omogočajo pridelek skozi celo leto. O novih tehnologijah so izobrazili lokalne vodje, mestno oblast ter socialne delavke in delavce. V sami iniciativi se je angažiralo tudi Ministrstvo za kmetijstvo, ki je ustanovilo rastlinjake za pridelavo kave in drugih rastlin. Družine so tako lahko začele pridelovati in ponujati na trgu tudi druge pridelke in tako povečale prihodek na gospodinjstvo. Poleg tega pa so rastlinjaki rešili tudi problem neenakomernega prihodka. Družine so tako v zelo kratkem času lahko nadomestile izpad prihodka, ki je bil predtem zaslužen z otroškim delom, saj je rast rastlin v rastlinjaki hitrejša in cenejša. Za isto količino pridelka bi namreč morali na njivi opraviti od 10 do 12 ur dela, medtem ko v rastlinjaku od 4 do 6 ur. To pa ni izboljšalo ekonomske situacije samo na ravni družine, vendar tudi v celotni lokalni skupnosti (ILO, 2014c).

Ministrstvo za kmetijstvo je ob lansiranju projekta začelo izvajati tudi poostrene inšpekcijske preglede kmetij in tako uvedlo dodaten nadzor nad otroškim delom. Poleg tega je postavilo posebne službe v lokalnih skupnostih, ki so bile zadolžene za preprečevanja otroškega dela. V sodelovanju z Ministrstvom za zdravstvo so v teh skupnostih postavili tudi dodatne centre, ki so nudili osnovno zdravstveno pomoč otroškim delavcem ter izobraževali o zdravstvenih posledicah na otroško delo (ILO, 2014c).

Primeri dobrih praks imajo kar nekaj skupnih imenovalcev. Prvi je ta, da je ratifikacija konvencij nujen začetek pri odpravi otroškega dela. Nato je potrebna implementacija priporočil in določil konvencij v državno in lokalno zakonodajo, ki jo je treba uskladiti tudi na področjih, ki morda niso direktno povezana s problemom otroškega dela. Država mora nato prepoznati škodljiva dela, ki jih ne bi smeli opravljati otroci, mlajši od 18. leta ter

identificirati področja, kjer je ta problem najbolj pereč. Vsako tako področje je treba nato analizirati in upoštevati poleg ekonomskih specifik tudi družben kontekst, ki ravno tako vpliva na obseg otroškega dela. Naslednji korak je zadolžitev in izobraževanje pomembnih posameznikov v lokalni skupnosti, ki so v stiku z otroki v otroškem delu in vzpostavitev skupnosti prilagojenim programom. Potrebno je tudi investiranje države v šolske in zdravstvene sisteme. Splošna rešitev namreč ne obstaja in je tako potrebnega veliko raziskovanja ter povezovanja med samimi agencijami ter službami za pripravo uspešnega integriranega projekta za odpravo otroškega dela.

SKLEP

Skozi celotno magistrsko nalogo je viden glaven poudarek – nuja po takojšni odpravi najhujših oblik otroškega dela ter otroškega dela na splošno. Glavni razlog za to so škodljive posledice, ki se prenašajo iz generacije v generacijo in otrokom onemogočajo otroštvo, ki bi spodbujalo zdravo rast in razvoj ter omogočalo kakovostno izobraževanje. Če pa za trenutek odmislimo človeški faktor, je Mednarodna organizacija dela leta 2003 ocenila, da bi z eliminacijo otroškega dela povečali ekonomski dobiček za 5,1 milijarde dolarjev skozi povečanje kapacitet produktivnosti prihodnih generacij zaradi višje šolske izobrazbe (ILO, 2015a). Otroško delo je tako ogrožajoče na ravni posameznika ter tudi na globalni ravni.

Pri problemu otroškega dela pa se zatakne že pri samem definiranju pojava. Vsako delo otrok, mlajših od 18. leta, namreč še ni otroško delo, čigar opredelitev je predvsem vezana na negativne posledice opravljanja ekonomske dejavnosti na otrokov razvoj ter možnost obiskovanja šole. Poleg tega pa je pri opredelitvi treba upoštevati kontekst posamezne lokalne družbe in diskurz prilagoditi glede na kulturne in sociološke specifikke določene lokalne skupnosti ter tudi upoštevati značilnosti vsakega otroškega dela, kjer so posledice za otroka lahko zelo različne, v nekaterih primerih prikrite. Mednarodni akti in mednarodne konvencije sicer poskušajo z dovolj široko definicijo zaobjeti vse oblike otroškega dela in predvsem izpostaviti najhujše oblike otroškega dela, saj je to v tem trenutku eden izmed najbolj perečih družbenih problemov sodobnega časa. Kritiki pa še vedno očitajo, da je v mednarodnih konvencijah opredelitev otroštva ter otroškega dela odraz zahodne kulture in tako namesto zaščite otrok služijo kot dodatno sredstvo za širjenje zahodnjaških norm in vrednot. Kritike so morda malce preostre, glede na to, da primeri dobrih praks Mednarodne organizacije dela kažejo pozitivne učinke na lokalna okolja ter trend zmanjševanja otroškega dela. Vsekakor pa se je treba zavedati, da je otroštvo socialni konstrukt, na katerega vplivajo zgodovina družbe in je samo definiranje globoko ukoreninjeno v kulturo posamezne družbe. Zahodnjaška predpostavka otroštva je namreč obdobje, ko otrok ni produktiven ali zmožen odločitev, kar pa naj bi mu prineslo večjo emocionalno vrednost in pozitivno vplivalo na razvoj. V nekaterih drugih družbah pa je percepcija otroštva usmerjena v opolnomočenje otroka ter dejstvo, da delo izoblikuje karakter in sposobnost za samokontrolo in odgovornost.

Zaradi kulturnih specifik ter različnih ekonomskih razlogov, ki igrajo glavno vlogo pri obsegu otroškega dela, samo odpravljanje otroškega dela nikakor ne poteka dovolj hitro. Trendi sicer prikazujejo zmanjševanje obsega otroškega dela, vendar ciljev trajnostnega razvoja Združenih narodov (ILO, 2018e), ki do leta 2025 predvideva odpravo vseh oblik otroškega dela, vsekakor ne bomo dosegli. Poleg tega, da bi bila potrebna večja angažiranost tako držav, kjer je obseg otroškega dela zelo majhen, in tudi držav, kjer je problem še posebej pereč, pa je odprava otroškega dela posebej problematična, saj je otroško delo navadno odmaknjeno v neformalne oblike zaposlovanja in pogosto prikrito. Za uspešen rezultat bi tako bilo treba natančno raziskati in opredeliti tudi skrita področja otroškega dela in implementirati preventivne programe, ki bi neformalne oblike otroškega dela preprečile.

Glavni vzrok za otroško delo je zagotovo revščina. Ko se starši odločajo za vključitev otroka v otroško delo, morajo namreč pretehtati investicijo v izobraževanje ter donos, ki ga dobijo iz samega otroškega dela. Odločitev sicer ni samo racionalne narave in tehtanje donosnosti, vendar je tudi nuja, saj je otroško delo nujno za preživetje družine. Pod otroško delo se ne štejejo le ekonomske dejavnosti, vendar tudi gospodinjska opravila ter skrb za družino. Tovrstno otroško delo ne prinaša prihodka v gospodinjstvo, vendar omogoča, da se odrasli in starejši otroci vključujejo v otroško delo. Zaradi zgodnje vključitve na trg dela otroci ne morejo obiskovati šole in tako pridobiti potrebna znanja, ki bi jim v prihodnosti koristila za pridobitev boljše zaposlitve. Revščina se tako večkrat prenaša iz generacije v generacijo. Na samo odločitev o vključitvi v otroško delo pa, kot je že bilo omenjeno, vpliva tudi šolstvo. Stroški izobraževanja ter čas, porabljen pri pouku in obšolskih dejavnosti, namreč privedejo do tega, da si starši preprosto ne morejo privoščiti otroku omogočiti potrebne izobrazbe. Poleg tega pa je v nekaterih družba strogo zakoreninjeno, da je za moralo otroka pomembno, da poleg obiskovanja šole opravljajo tudi otroško delo, ki ga izoblikuje v produktivnega člana družbe.

Večina analiz razlogov za otroško delo vključuje faktorje, ki vplivajo na odločitev odločevalca v gospodinjstvu o otrokovem opravljanju ekonomske aktivnosti. Vendar na te faktorje vplivajo tudi makroekonomski razlogi, kot je globalizacija. Z globalizacijo se je trgovina odprla in bi bilo pričakovati, da zaradi povečanja delovnih mest, bi se obseg otroškega dela zmanjšal, vendar je ravno dejstvo, da je nekvalificirana delovna sila cenejša, spodbudilo večje povpraševanje po otroškem delu. Konkurenčna prednost držav v razvoju je namreč ravno dovoljšna oskrba s poceni delovno silo. Sčasoma globalizacija in neposredne tuje investicije vplivajo tudi na izboljšanje standardov v lokalni skupnosti in državi, kar pomeni, da družina tako pridobi dovolj prihodka in otroško delo ni nujno za preživetje. Ta točka preobrata pa se zgodi šele čez čas, kar pomeni, da povečan obseg otroškega dela zaradi globalizacije prizadene več generacij otrok.

Same posledice otroškega dela pa se kažejo tako na ekonomskem vidiku kot tudi zdravstvenem. Večino otroškega dela namreč poteka v kmetijskem sektorju, kjer so otroci izpostavljeni hudim vremenskim razmeram, pesticidom in drugim nevarnim snovem, nevarnim strojem ter prenašanju težkega tovora. Povezavo med otroškim delom in zdravstvenimi posledicami je zelo težko dokazati, saj je trenutno zdravstveno stanje odraz dela v preteklosti, razen, ko gre za neposredne poškodbe pri delu. Ne glede na to pa so raziskave vseeno pokazale, da ima otroško delo negativne posledice na razvoj otroka. Poleg tega pa so otroci večkrat žrtve fizičnega in psihičnega nasilja pri delu, kar dolgoročno vpliva na njihov razvoj. Zdravstvene posledice pa tudi preprečujejo izobraževanje otrok, kar pa pripelje do začaranega kroga revščine, ki se tako ponovno prenese v naslednjo generacijo.

Države se odprave otroškega dela lotevajo na različne načine, vendar je prvi pomemben korak ratifikacija vseh pomembnih konvencij. A pri sami ratifikaciji ne sme ostati. Naslednji pomemben korak je namreč implementacija priporočil in obvez pogodb v državno in lokalno zakonodajo. Pomembna je tudi uskladitev zakonodaje, ki morda ni neposredno vezana na otroško delo, kot je na primer zakonodaja, ki ureja področje šolstva. Nato pa je treba na lokalni ravni poiskati vodje v skupnosti, ki so v vsakodnevnem stiku z otroškim delom, in skupaj prepoznati najprimernejši program, ki odgovori na specifične področja in omogoča odpravo otroškega dela ter rehabilitacijo za otroke.

Problem otroškega dela je zelo obsežen in kompleksen. Poleg tega pa države dajejo premalo poudarka na ozaveščanje o problemu in možnih rešitvah, h katerim lahko pripomore vsak posameznik. Dejstvo, da je Slovenija dobila prvo uradno poročilo o otroškem delu v septembru 2017, je dovoljšen prikaz osveščenosti o problemu, ki se pojavlja prav povsod po svetu. Začeti bi torej morali z ozaveščenostjo o problemu, nato pa vsak posameznik prevzeti odgovornost za svoj delček, ki vpliva na obseg otroškega dela.

VIRI IN LITERATURA

1. Akresh, R., de Walque, D. & Kazianga, H. (2013). Cash transfers and child schooling: Evidence from a randomized evaluation of the role of conditionality. Policy Research Working Paper. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu http://www.hkazianga.org/Ppapers/Akresh-deWalque-Kazianga_January-213.pdf
2. Al-Gamal, E., Hamdan-Mansour, A. M. & Matrouk, R. (2013). The psychosocial impact of child labour in Jordan: a national study. *Int J Psychol*, 48(6), 1156–1164.
3. Ali, M., Shahab S., Ushijima, H. & de Muynck, A. (2004). Street children in Pakistan: a situational analysis of social conditions and nutritional status. *Soc Sci Med*, 59(8), 1707–1717.
4. Audu, B., Geidam, A. & Jarma, H. (2009). Child labor and sexual assault among girls in Maiduguri, igeria. *Int J Gynecol Obstet*, 104(1), 64–67.
5. Austin-Broos, D. J. (1997). *Jamaica Genesis: Religion and the Politics of Moral Order*. Chicago: University of Chicago Press.
6. Basu, K. & Van, P. (1998). The economics of child labor. *American Economic Review*, 88(3), 412–427.
7. Beegle, K., Dehejia, R. H. & Gatti, R. (2003). *Child labor, income shocks, and access to credit*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu <https://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-3075>
8. Berlinski, S., Galiani, S., & Manacorda, M. (2008). Giving children a better start: Preschool attendance and school-age profiles. *Journal of Public Economics*, 92(5–6), 1416–1440.
9. Blattman, C. & Ralston, L. (2015). *Generating employment in poor and fragile states: Evidence from labor market and entrepreneurship programs, Mimeo*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu https://www.povertyactionlab.org/sites/default/files/publications/Blattman_Employment%20Lit%20Review.pdf
10. Boyden, J. (1991). *Working Children in Lima, Peru*.
11. Boyden, J. & Levison, D. 2000. *Children as social and economic actors in the development Process*. Stockholm, Sweden: Ministry of Foreign Affairs.
12. Carvalho Filho, I. E. (2012). Household income as a determinant of child labor and school enrollment in Brazil: Evidence from a social security reform. *Economic Development and Cultural Change*, 60(2): 399–435.
13. Chadra, A. (2009). Child Labor- A Study from Anthropological Perspective With Special Reference to Glass Industry, Firozabad. *The Anthropologist*, 11(1), 15–20.
14. Chossudovsky, M. (2003). *The Globalization of Poverty and the New World Order*. Ontario: GlobalOutlook.
15. Cigno, A. & Rosati, F. 2005. *The Economics of Child Labour*. Oxford University Press: Cambridge.
16. Dammert, A. C. (2009). Heterogeneous impacts of conditional cash transfers: Evidence from Nicaragua. *Economic Development and Cultural Change*, 58(1), 53–83.

17. Doytch, N., Thelen, N. & Mendoza, R. U. (2014). The impact of FDI on child labor: Insights from an empirical analysis of sectoral FDI data and case studies. *Children and Youth Services Review*, 47(2), 157–167.
18. Edmonds, E. (2005). Does child labor decline with improving economic status? *Journal of Human Resources*, 40(1), 77–99.
19. Edmonds, E. (2006). Child labor and schooling responses to anticipated income in South Africa. *Journal of Development Economics*, 81(2), 386–414.
20. Edmonds, E. Pavcnik, N. & Topalova, P. (2010). Trade adjustment and human capital investments: Evidence from Indian tariff reform. *American Economic Journal: Applied Economics*, 2(4), 42–75.
21. Edmonds, E. V. (2007). *Handbook of Development Economics*, 4, 3607–3709.
22. Edmonds, E. & Pavcnik, N. (2006). International Trade and child labor: Cross-country evidence. *Journal of International Economics*, 68(1), 115–140.
23. Edmonds, E. & Schady, N. (2012). Poverty alleviation and child labor. *American Economic Journal: Economic Policy*, 4(4), 100–124. Najdeno 24. marca 2018 na spletnem naslovu <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/pol.4.4.100>
24. Emerson, P. & Souza, A. (2011). Is Child Labor Harmful? The Impact of Working Earlier in Life on Adult Earnings. *Economic Development and Cultural Change*, 59(2), 345–385.
25. Fassa, A. G., Facchini, L. A., Dall'Agnol, M. M. & Christiani, D. C. (2000). Child labor and health: Problems and perspectives. *International Journal of Occupational and Environmental Health*, 6(1), 55–62.
26. Gallinetti, J. S. (2007). *An Assessment of the Significance of the International Labour Organisation's Convention 182 in South Africa with specific reference to the instrumental Use of Children in the Commission of Offences as a Worst Form of Child Labour*. Najdeno 18. februarja 2018 na spletnem naslovu <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.844.1559&rep=rep1&type=pdf>
27. Guarcello, L., Lyon, S., Rosati, F. C. & Valdivia, C. (2016). *Adolescents in hazardous work: Child labour among children aged 15-17 years*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu https://www.researchgate.net/publication/305495427_Adolescents_in_hazardous_work_Child_labour_among_children_aged_15-17_years
28. Guarcello, L., Mealli, F. & Rosati, F. (2010). Household vulnerability and child labor: The effect of shocks, credit rationing, and insurance. *Journal of Population Economics*, 23(1), 169–198.
29. Gunnarsson, V., Orazem, P. & Sanchez, M. (2006). Child labour and school achievement in Latin America. *World Bank Economic Review*, 20(1), 31–54.
30. Hadi, A. (2000). Child abuse among working children in rural Bangladesh: prevalence and determinants. *Public Health*, 114(5), 380–384.
31. Hecht, T. (2002). *Introduction in Minor Omissions: Children in Latin American History and Society*. Madison Wisconsin: University of Wisconsin Press.

32. Hoop, J. & Rosati, F. C. (2013). *Cash transfers and child labour*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu http://www.ucw-project.org/attachment/Cash_Transfers_and_Child_Labour20130506_165326.pdf
33. Human Development Reports. (2018). *Education index*. Najdeno 24.marca 2018 na spletnem naslovu <http://hdr.undp.org/en/content/education-index>
34. Human Rights Watch Inc. (2018). *25th Anniversary of the Convention on the Rights of the Child*. Najdeno 24. marca 2018 na spletnem naslovu <https://www.hrw.org/news/2014/11/17/25th-anniversary-convention-rights-child>
35. Ibrahim, A., Abdalla, S. M., Jafer, M., Abdelgadir, J. & de Vries, N. (2018). *Child labor and health: a systematic literature review of the impacts of child labor on child's health in low- and middle-income countries*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu <https://doi.org/10.1093/pubmed/fdy018>
36. Ilahi, N., Orazem, P. & Sedlacek, G. (2001). *The Implications of Child Labor for Adult Wages, Income and Poverty: Retrospective Evidence from Brazil*. Najdeno 24. marca 2018 na spletnem naslovu https://www.researchgate.net/publication/247904326_The_Implications_of_Child_Labor_for_Adult_Wages_Income_and_Poverty_Retrospective_Evidence_from_Brazil
37. ILO–International Labour Organization & (UCW) Understanding Children's Work. (2010). *Joining forces against child labour. Inter-agency report for The Hague Global Child Labour Conference of 2010*. Najdeno 24. marca 2018 na spletnem naslovu www.ilo.org/ipecc/Informationresources/WCMS_126870/lang--en/index.htm
38. ILO–International Labour Organization. (1998). *Child labor: Targeting the intolerable*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu <http://www.ilo.org/public/english/standards/ipecc/publ/policy/target/index.htm>
39. ILO–International Labour Organization. (2005). *A Global Alliance Against Forced Labour*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu www.ilo.org/public/english/standards/ipecc/themes/trafficking/index.htm
40. ILO–International Labour Organization. (2006). *Child Trafficking – essentials*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu <https://www.ilo.org/ipeccinfo/product/download.do?type=document&id=14616>
41. ILO–International Labour Organization. (2008a). *Child labour and education: Evidence from SIMPOC surveys*. Najdeno 24. marca 2018 na spletnem naslovu www.ilo.org/ipecc/Informationresources/WCMS_093987/lang--en/index.htm
42. ILO–International Labour Organization. (2008b). *Report of the Conference, 18th International Conference of Labour Statisticians, Geneva, 24 November–5 December 2008*. Najdeno 18. februarja 2018 na spletnem naslovu http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@stat/documents/meetingdocument/wcms_101467.pdf
43. ILO–International Labour Organization. (2010). *Effects of non-contributory social transfers in developing countries: A compendium*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu https://www.research.manchester.ac.uk/portal/files/32800126/FULL_TEXT.PDF

44. ILO–International Labour Organization. (2012a). *Global estimates and trends of child labour 2000-2012*. Najdeno 18. februarja 2018 na spletnem naslovu http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@ipec/documents/publication/wcms_221881.pdf
45. ILO–International Labour Organization. (2012b). *Child domestic work: Global estimates 2012*. Najdeno 18. februarja 2018 na spletnem naslovu http://www.ilo.org/ipec/Informationresources/WCMS_IPEC_PUB_23235/lang--en/index.htm
46. ILO–International Labour Organization. (2012c). *The youth employment crisis: A call for action*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_185950.pdf.
47. ILO–International Labour Organization. (2012d). *Social Protection Floors Recommendation, 2012 (No. 202)*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:R202
48. ILO–International Labour Organization. (2013). *Good Practices in Tackling Child Labour through Education*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu <http://www.ilo.org/ipecinfo/product/download.do?type=document&id=22956>
49. ILO–International Labour Organization. (2014a). *Major results of ILO work on child labour*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu <http://www.ilo.org/ipecinfo/product/download.do?type=document&id=25895>
50. ILO–International Labour Organization. (2014b). *Transitioning from the informal to the formal economy*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_218128.pdf
51. ILO–International Labour Organization. (2014c). *Compendium of good practices on addressing child labour in agriculture*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu <http://www.ilo.org/ipecinfo/product/download.do?type=document&id=23100>
52. ILO–International Labour Organization. (2015). *World Report on Child Labour. Paving the way to decent work for young people*. Najdeno 18. februarja 2018 na spletnem naslovu <https://www.ilo.org/ipecinfo/product/download.do?type=document&id=26977>
53. ILO–International Labour Organization. (2017a). *Ratifications of C182 - Worst Forms of Child Labour Convention*. Najdeno 1. oktobra 2017 na spletnem naslovu <http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:11300:::NO:::>
54. ILO–International Labour Organization. (2017b). *What is child labour*. Najdeno 10. septembra 2017 na spletnem naslovu <http://www.ilo.org/ipec/facts/lang--en/index.htm>
55. ILO–International Labour Organization. (2017c). *Global Estimates of Child Labour: Results and trends, 2012-2016*. Najdeno 18. februarja 2018 na spletnem naslovu http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_575499.pdf

56. ILO–International Labour Organization. (2017d). *Ending child labour by 2025: A review of policies and programmes*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu http://ilo.org/ipec/Informationresources/WCMS_IPEC_PUB_29875/lang--en/index.htm
57. ILO–International Labour Organization. (2018a). *Ratifications of C138 - Minimum Age Convention, 1973 (No. 138)*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu http://www.ilo.ch/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:11300:0::NO::P11300_INSTRUMENT_ID:312283
58. ILO–International Labour Organization. (2018b). *Normlex*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu <http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:1:0::NO::>
59. ILO–International Labour Organization. (2018c). *Papua New Guinea*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu <http://www.ilo.org/ipec/projects/global/tackle/papua-new-guinea/lang--en/index.htm>
60. ILO–International Labour Organization. (2018d). *TACKLE FIJI: Tackling Child Labour through Education in Fiji*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu http://www.ilo.org/suva/projects/WCMS_155852/lang--en/index.htm
61. ILO–International Labour Organization. (2018e). *Goal 8: Promote inclusive and sustainable economic growth, employment and decent work for all*. Najdeno 18. februarja 2018 na spletnem naslovu http://www.ilo.org/global/topics/dw4sd/theme-by-sdg-targets/WCMS_556964/lang--en/index.htm
62. Inštitut RS za socialno varstvo. (2017). *Otroško delo v Sloveniji*. Najdeno 18. februarja 2018 na spletnem naslovu http://www.irssv.si/upload2/Otrosko_delo.pdf
63. IPEC–International Programme on the Elimination of child labour. (2013). *Making progress against child labour*. Najdeno 18. februarja 2018 na spletnem naslovu http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---ipec/documents/publication/wcms_221513.pdf
64. IPEC–International Programme on the Elimination of child labour. (2015). *Child labour and education. Progress, challenges and future directions*. Najdeno 20. aprila 2018 na spletnem naslovu http://www.ilo.org/ipec/Informationresources/WCMS_IPEC_PUB_26435/lang--en/index.htm
65. IPEC–International Programme on the Elimination of child labour. (2018). *About the International Programme on the Elimination of Child Labour (IPEC)*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu <http://www.ilo.org/ipec/programme/lang--en/index.htm>
66. Jensen, R. (2010). The (Perceived) Returns to Education and the Demand for Schooling. *Quarterly Journal of Economics*, 125(2), 515–548.
67. Kabeer, N. (1994). *Reversed Realities: Gender Hierarchies in Development Thought*. London: Verso.
68. Khan, A. (2010). Discourses on Childhood: Policy-Making with Regard to Child Labour in the Context of Competing Cultural and Economic Preceptions. *History and Anthropology*, 21(2), 101–119.

69. Kondylis, F. & Manacorda, M. (2010). *School Proximity and Child Labor: Evidence from Rural Tanzania*. Najdeno 24. marca 2018 na spletnem naslovu <https://pdfs.semanticscholar.org/0535/7fc2276f979b2bba4aba6a78bdd28e745e95.pdf>
70. Konvencija št. 138 o minimalni starosti za sklenitev delovnega razmerja. *Ur. l. SFRJ - Mednarodne pogodbe št. 14/92*; Akt o notifikaciji nasledstva, *Ur. l. RS – Mednarodne pogodbe, št. 15/92 in 1/97*.
71. Konvencija št. 182 o prepovedi najhujših oblik dela otrok in takojšnjem ukrepanju za njihovo odpravo. *Ur. l. RS – Mednarodne pogodbe, št. 7/01*.
72. Konvencije o otrokovih pravicah. *Ur. l. SFRJ - MP, št. 15/90*.
73. Manacorda, M. (2006). Child Labor and the Labor Supply of Other Household Members: Evidence from 1920 America. *American Economic Review, 96(5)*, 1788–1800.
74. Manacorda, M. (2008). The Cost of Grade Retention. *Review of Economics and Statistics, 94(2)*, 596–606.
75. Mavunga, R. (2013). A Critical Assessment of the Minimum Age Convention 138 of 1973 and the Worst Forms of Child Labour Convention 182 of 1999. *Potchefstroom Electronic Law Journal, 16(5)*.
76. Mayblin, M. (2010). Learning Courage: Child Labour as Moral Practice in Northeast Brazil. *Ethnos, 75(1)*, 23–48.
77. Myers, W. E. (2001). The Right Rights? Child Labor in a Globalizing World. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science, 575(1)*, 38–55.
78. Nepal, A. & Nepal, M. (2012). Is child labour a substitute for adult labour? The relationship between child labour and adult illness in Nepal. *International Labour Review, 151(1–2)*, 109–121.
79. Nieuwenhugs, O. (1994). *Children's Lifeworlds: Gender, Welfare and Labour in the Developing World*. London: Routledge.
80. O' Donnell, O., Van Doorslaer, E. & Rosati, F. C. (2002). *Child labour and health: evidence and research issues*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu http://www.ucw-project.org/attachment/standard_ChildLabour_Health_Review_withappendix.pdf
81. Oketch, M., Mutisya, M., Ngware, M. & Ezech, A. C. (2010). Why are there proportionately more poor pupils enrolled in non-state schools in urban Kenya in spite of FPE policy? *International Journal of Educational Development, 30(1)*, 23–32.
82. Oloko, B. A. (1994). *Children's Street work in urban Nigeria: dilemma of modernizing tradition*. Greenfield, P.M. and Cocking, *Cross-cultural Roots of Minority Child Development, Hillsdale*. New Jersey: Erlbaum.
83. Öncü, E., Kurt, A. Ö. & Esenay, F. I. (2013). Abuse of working children and influencing factors, Turkey. *Child Abuse Negl, 37(5)*, 283–291.
84. Orazem P. & Gunnarsson V. (2004). *Child Labour, School Attendance and Performance: A Review*. Najdeno 3. junija 2018 na spletnem naslovu https://www.researchgate.net/profile/Peter_Orazem/publication/5131748_Child_Labour_School_Attendance_and_Performance_A_Review/links/565b54cf08ae1ef92980f4f2/

Child-Labour-School-Attendance-and-Performance-A-Review.pdf?origin=publication_detail

85. Singh, A. & Zammit, A. (2004). Labour Standards and the 'Race to the bottom': Rethinking Globalization and Worker's Rights from Developmental and Solidaristic Perspectives. *Oxford Review of Economic Policy*, 20(1), 85–104.
86. Stiglitz, J. (2003). *Globalization and its Discontents*. New Work: WW Norton.
87. Sunandamma, P. G. (2014). Child Labour - Social and Economic Realities Which Effecting Child Development. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 4(1).
88. UCW–Understanding Children's Work. (2004). *Understanding Childrens Work in Morocco*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu http://www.ucw-project.org/attachment/child_labour_Morocco20110628_112055.pdf
89. UCW–Understanding Children's Work. (2006). *Children's work in Cambodia: A challenge for growth and poverty reduction*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu https://www.unicef.org/eapro/Children_work_in_Cambodia.pdf
90. UCW–Understanding Children's Work. (2009). *Understanding children's work in Zambia*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu <http://www.ucw-project.org/attachment/zambia.pdf>
91. UCW–Understanding Children's Work. (2011). *Understanding the Brazilian success in reducing child labour: empirical evidence and policy lessons*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu <http://documents.worldbank.org/curated/en/821671468021271276/pdf/633000WP0Youth00Box0361511B0PUBLIC0.pdf>
92. UCW–Understanding Children's Work. (2018). *Understanding Children's Work project, country reports on child labour*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu <http://www.ucw-project.org/country-reports.aspx>
93. UNESCO–The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation. (2005). *EFA Global Monitoring Report – The quality imperative*. Najdeno 24. marca 2018 na spletnem naslovu <http://www.right-to-education.org/resource/efa-global-monitoring-report-2005-education-all-%E2%80%93-quality-imperative>
94. UNESCO–The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation. (2014). *Teaching and Learning: achieving quality for all, EFA Global Monitoring Report 2013/14*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu <https://en.unesco.org/gem-report/report/2014/teaching-and-learning-achieving-quality-all>
95. UNESCO–The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation. (2015). *The Education for All Development Index*. Najdeno 20. aprila 2018 na spletnem naslovu https://en.unesco.org/gem-report/sites/gem-report/files/2015Report_EDI2012_Annex.pdf
96. UNESCO–The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation. (2018a). *Education for all movement*. Najdeno 20. aprila 2018 na spletnem naslovu <http://www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-international-agenda/education-for-all/>

97. UNESCO–The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation. (2018b). *Data for the Sustainable Development Goals*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu http://uis.unesco.org/en/home#tabs-0-uis_home_top_menus-3
98. UNICEF–The United Nations Children's Fund. (2017a). *Child Protection*. Najdeno 10. septembra 2017 na spletnem naslovu https://www.unicef.org/infobycountry/stats_popup9.html
99. UNICEF–The United Nations Children's Fund. (2018a). *Rights under the Convention on the Rights of the Child*. Najdeno 24. marca 2018 na spletnem naslovu https://www.unicef.org/crc/index_30177.html
100. UNICEF–The United Nations Children's Fund. (2018b). *Child Protection*. Najdeno 24. marca 2018 na spletnem naslovu <https://data.unicef.org/topic/child-protection/child-labour/>
101. UNICEF–United Nations Children's Fund. (2001). *Beyond Child Labour: Affirming Rights*. Najdeno 24. marca 2018 na spletnem naslovu www.unicef.org/sowc05/english/poverty.html) link to: [pub_beyond_en.pdf](#)
102. UNICEF–United Nations Children's Fund. (2016). *Ending Extreme Poverty: a Focus on Children*. Najdeno 24. marca 2018 na spletnem naslovu: https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2017/09/Ending_Extreme_Poverty_A_Focus_on_Children_Oct_2016.pdf
103. UNICEF–United Nations Children's Fund. (2017b). *Humanitarian Action for Children 2017*. Najdeno 18. februarja 2018 na spletnem naslovu https://www.unicef.pt/docs/pdf_publicacoes/Apelo-HAC-2017-Resumo.pdf
104. United Nations Human Rights. (2018). *Committee on the Rights of the Child*. Najdeno 24. marca 2018 na spletnem naslovu <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/CRCIntro.aspx>
105. United States Department of Labor's Bureau of International Labor Affairs. (2018). *Sierra Leone*. Najdeno 24. junija 2018 na spletnem naslovu <https://www.dol.gov/ilab/reports/child-labor/findings/2012TDA/sierraleone.pdf>
106. UN–United Nations. (2017) *What is the difference between signing, ratification and accession of UN treaties?* Najdeno 1. oktobra 2017 na spletnem naslovu <http://ask.un.org/faq/14594>
107. UN–United Nations. (2018). *Sustainable Development Goals. Goal 4: Ensure inclusive and quality education for all and promote lifelong learning*. Najdeno 20. aprila 2018 na spletnem naslovu <https://www.un.org/sustainabledevelopment/education/>
108. Wiener, M. (1991). *The Child and the State in India*. Oxford: Oxford University Press.
109. World Bank Group. (2016). *Poverty and Shared Prosperity 2016. Taking on Inequality*. Najdeno 24. marca 2018 na spletnem naslovu: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/25078/9781464809583.pdf>
110. World Bank. (2018). *World Development Indicators*. Najdeno 24. marca 2018 na spletnem naslovu <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators>

111. World Education Forum. (2015). *Incheon Declaration Education 2030*. Najdeno 20. aprila 2018 na spletnem naslovu unesdoc.unesco.org/images/0024/002456/245656E.pdf
112. Zakonu o delovnih razmerjih (ZDR-1). *Ur. l. RS* 42/02.
113. Zelizer, V. A. (1985). *Pricing the Priceless Child: The Changing Social Value of Children*. New York: Basic Books.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Povzetek glavnih ugotovitev v angleščini.....	1
Priloga 2: Seznam uporabljenih kratic	2

PRILOGA 1: Povzetek glavnih ugotovitev v angleščini

International labour organization estimates that there are more than 168 million children involved in child labour today, which represents more than 11% of the world's children (IPEC, 2013). Because the extent of the issue raises serious concerns and the consequences of child labour are severely damaging for the affected children and regions, its elimination should be given a high priority for all parties involved. Child labour has dangerous effects on both physical and mental health of the children, preventing them from having a normal childhood and a healthy development. Besides the severe consequences that these children suffer through their lifetimes, child labour negatively affects the global economy as well. In 2003, International labour organization estimated that by completely eliminating child labour, there would be more than 5.1 billion dollars in profit globally (ILO, 2015a).

Due to the cultural specifics and various economic reasons, the process of eliminating child labour (especially the worst forms of it) is too slow. Even though trends suggest that there is a steady reduction of child labour all around the world, the United Nations' Sustainable Development Goal (ILO, 2018e), which specifies the complete elimination of child labour until 2025, will not be achieved. The elimination of child labour should become urgent matter not only for countries, in which child labour has the biggest impact, but also in countries, where child labour is not even considered a big issue, since one of the reasons for its existence is globalization, accompanied with direct foreign investments. Furthermore, the main cause for child labour is extreme poverty, which is also region specific as a result of global processes.

The elimination of child labour is especially difficult since most of the labour is taking place in an informal environment where regulation and supervision are particularly problematic. In addition, the causes for child labour are not solely dependent on rational economic reasons, but are also deeply rooted in some cultures' values and norms. In those regions child labour is not acknowledged as such and is even encouraged.

Another issue that should be tackled immediately is the provision of accessible education for all children. Education should provide a child all the skills and knowledge they will need to get a decent job. Moreover, in many cases, especially in remote regions, the decision of not enrolling a child in school is also based on the lack of accessibility of school premises.

To successfully eliminate all forms of child labour, countries should implement integrated strategies. These strategies should include legal framework that defines child labour and specifies all forms of hazardous work, and contain a social protection floor that provides the children and their families with basic health and social services. Integrated strategies should also take in consideration the regional cultural and economic specifics, and be tailor-made for a specific community.

PRILOGA 2: Seznam uporabljenih kratic

BNP	Bruto nacionalni prihodek
FCIS	The First Comparative International Study of Language, Mathematics and Associated Factors
HIV	Human Immunodeficiency Virus
ILO	International Labour Organization
IPEC	International Programme on the Elimination of Child Labour
NAFTA	North American Free Trade Agreement
TIMSS	Third International Mathematics and Science Study
UCW	Understanding Children's Work
UNDP	The United Nations Development Programme
UNESCO	The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNFPA	The United Nations Population Fund
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF	The United Nations Children's Fund